

Price \$5.00

Ціна 5.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLV

ЛЮТИЙ-БЕРЕЗЕНЬ - 1994 - FEBRUARY-MARCH

No. 527-528

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd. in
Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI

**P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9**

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney

Business & Advertising manager:

A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$38.00 австралійських

ІНШІ КРАЇНИ

\$30.00 American or equivalent

Авіапоштою - \$60.00 (в Австралії \$80.00)

diasporiana.org.ua

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛЬБЕРТА:

E. Krasnoshtan

4510 - 106 St., #208

Edmonton, Alberta T6H 4X2

Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko

61 Lawson Ave.

Frankston 3199, VIC. Australia

Tel.: 03-783 7782

M. Waksyutenko

28 Alguna Cres.

Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat

6 Nemoure Rd.

London, W3 6NZ England

Засновник і редактор 1950-1969 П.К. Волиняк

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

Мар'ян Дальний - головний редактор

Адміністратор і Оголошення - Ада Горгота

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Галина Гармаш -- ЕМІГРАНТСЬКА, і інші поезії	1
Оксана Тимошук -- ДО МАРУСИ ЧУРАЙ, і інші поезії	2
Редакційна -- РОЗМОВА З ЧИТАЧАМИ	2
Олександр Кононенко -- ВЕЧОРИ НА ДИТИНЦІ (закінчення) ...	3
Вол. Дрозд, Микола Закусило -- ЧИ ВИЖИВУТЬ ТАЛАНТИ В УКРАЇНІ?	12
Юрій Кобан -- СТОРІНКИ З ЖИТТЯ Т. ШЕВЧЕНКА У КИЄВІ .	18
Юхим Красноштан -- ТАРАС ШЕВЧЕНКО І ДЕКАБРИСТИ (2) .	21
Петро Яцик -- ПОДЯКА	22
Ростислав Доценко -- ПОВЕРНЕННЯ ЮРІЯ ЛИТВИНА	23
Юрій Литвин -- З ТЮРЕМНИХ ПОЕЗІЙ	24
Ігор Осташ -- НЕВТОМНИЙ ПЕДАГОГ І ДОСЛІДНИК	26
Валентина Каменчук -- ЯР СЛАВУТИЧ У КИЄВІ	27
Мар'ян Дальний -- Св.п. МИХАЙЛО ШАФРАНЮК	28
Петро Жуйко -- ПСИХОЛОГІЯ ГОМО СОВЕТІКУСА	29
Ю. Нагорний -- УКРАЇНА І ЯДЕРНА ЗБРОЯ	32
Іван Рябуха -- РОБЛЮ ВИСНОВОК... ..	34
Світлана Антонішин -- НІЧНІ ГОЛОСИ УПРОДОВЖ СНІГОПАДУ	35
Іван Бабенко -- УКРАЇНОЗНАВСТВО У РОЗБУДОВІ ДЕРЖАВИ	37
М. Миколаєнко -- ЯР СЛАВУТИЧ І М. ЧХАН ОТРИМАЛИ ПРЕМІЇ ДМИТРА ЯВОРНИЦЬКОГО	38
Петро Толочко -- АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ: проблеми і перспективи	39
Юрій Мошинський -- УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО .	41
Ярина Тудорковецька, Ро-Ко -- ДВА ПОГЛЯДИ НА ТРИПІЛЬСЬКЕ ДИВО	42
Лев Яцкевич -- СТАРОДАВНІ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	43
Максим Розумний -- ГЕТЬМАНІША	44
Руслана Вжесневська -- "ПРИЯТЕЛІ ДІТЕЙ"	45
ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ	47
ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ	48

На першій стор. обкладинки: Т. Шевченко. Автопортрет з свічкою.

Офорт. 1860 р.

● Передруки і переклади дозволені за поданням джерела. ● Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. ● Незамовлених матеріалів редакція не повертає. ● Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріали.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Галина ГАРМАШ

ЕМІГРАНТСЬКА

Відірвані від гілки, летимо --
вишневий цвіт, десть за світ поза очі...
Хто раптом розпрощатись схоче --
приходь!

З тонкого кришталю чарки
нам на дорогу заголосять,
і неба незлинянна просинь
розірветься на рушники.

Вони -- крилаті: переждуть
негоду у підхмарнім краї.
А час проб'є --
на цвинтарях чужих
нам на хрести
лелеками впадуть...

Були колись високі дні...
Весна заходила у хати,
писала сонце на стіні.
А нас у білій вишині
учили журавлі літати.

Сміявся гнилозубо світ:
"Це ж діти людські..."

Що їм крила?

Пограються -- і віддадуть:
за гривеник, за пляшку пива.
Даремний, кумонько, твій труд..."

Весна ж мовчала, мов німа, --
лиш у зіницях спертий стогін.
Їй в спину дихала зима --
кошмарного учора спомин.
Чи, може, то сама питьма?

А нас учили журавлі
літати...

Мабуть, марно вчили.
В неволі крила зогнили,
І паща чорної могили
регоче:

"Вчили журавлі..."

Мати Божа
вечорами
відкриває очі зорям --
і на землю вони сходять,
щоб оплакати померлих.
Вечорами...

Цілу ніч
вони голосять
над убитими при сонцю:
воїнам -- про перемогу,
дітям -- колискову кажуть.
Над убитими...

До ранку
зацвітає ліс вогнями --
душі ходять із свічками
папороті квіт шукають.
Душі ходять...

А над лісом
сяє вишита молитва.
В темряву зникає жінка,
сина шепчучи ім'я.
Тихо в темряву зникає...

Галина Гармаш -- молода поетка й журналістка,
дипломантка літературного конкурсу "Гранослов-93".
Народилася в Кобеляках на Полтавщині, нині живе у
Києві. 1992 року побачила світ книжка її поезій "Дні
мовчання".

Оксана ТИМОЩУК

І був концерт, і скаженіли звуки,
і якось так стривожено гули.
Орган немов підносив струни-руки
до глядачів, що так і не прийшли.

А органіст, ще молодий і юний,
натхненно й вперто музику творив.
Що він у ті страшні хвилини думав,
чи долю кляв, а чи боготворив?...

І як вогнем жила його душа уся,
як серце стислось змученою піснею!
І як він намагався, коли кланявся,
не бачити пустопорожніх крісел!...

Шалені звуки цілували купол
і падали униз, забувши страх,
на вільні крісла обсідали звуки.
І був аншлаґ.

Моя далека пресвята Марусю,
На тебе, сестро, плачу і молюся.
Твоєї долі споловілі зерна
Мої невдачі згоюють мізерні,

Коли шепчу заплакано собі:
"Комуś на світі гірше, як тобі".
Оці слова -- твоя остання віра.
В тобі співала замість серця ліра.

Навчи мене терплячого чекання
З дороги чорноокого кохання!
А серце терпне з горем в боротьбі:
"Комуś на світі гірше, як тобі..."

Я народилася з дощу.
Він слюзи дав коханій доньці!
Я так хотіла бути сонцем!
Та народилася з дощу...

*Оксана Тимошук -- молода поетка з міста Рівного.
Нині -- студентка Київського університету.*

РОЗМОВА З ЧИТАЧАМИ

Чому подвійне число журналу?

Грудневе число "Нових Днів" читачі отримали з великим запізненням. Вибачте, хоч це сталося не з нашої вини. Якщо хтось не отримав того числа взагалі, то це тому, що комп'ютер висилкової фірми "помішав" і "поскорочував" дечі адреси. Правда, редакцію запевнили, що цю помилку виправлено і журнал було послано вдруге.

Щиро дякуємо всім передплатникам, які привітали адміністратора і редактора з Різдвяними святами та з Новим роком. На жаль, такі численні і гарні привітання та побажання цим разом не допомогли. В другій половині грудня наша адміністраторка несподівано захворіла і опинилася у шпиталі. Саме тоді, коли її лікарі порозіжджались на свята у теплі краї. Зараз, майже місяць після свят, вона поволі набирає сил і, поміж марудними лікарськими тестами, почала впорядковувати занедбані адміністративні справи.

Ясно, що ця неприємна подія вибила з колії і нас, і "Нові Дні". В нас не було змоги подбати як слід про новорічне число журналу, а числа за лютий і березень ми були змушені випустити разом, із збільшеною кількістю сторінок. Не виключено, що й наступні числа журналу будуть подвійними, залежно від наших сил, а також від фінансових спроможностей видавництва. Бо хоч завдяки щедрому відгукові читачів на наш листопадовий заклик "Нові Дні" погасили свої минулорічні борги, ми ще не певні, що принесуть нам "худі" літні місяці й тому мусимо бути обережними.

Всім жертводавцям сердечно дякуємо за їхні посильні пожертви на пресовий фонд і за вчасне відновлення передплат. Надіємося, що вкортці відгукнуться і ті читачі, які з різних причин або й без причини досі мовчали.

Книгарні і кольпортерів просимо звернути увагу на те, що ціна подвійних збільшених чисел журналу виносить не три, а п'ять доларів.

Від кількох читачів надійшли запитання -- чому "Нові Дні" нічого не написали про останній Світовий Конгрес Вільних Українців (тепер Світовий Конгрес Українців, без слова "вільних"), обмежившись світлиною на обкладинці у листопадовому числі журналу. Відповідаючи, просимо не вбачати в цьому нашої злої волі чи якогось "символізму". Редакція просто не отримала досі ні від кого доброї статті на цю тему, а для передруку матеріалів з доступних газет -- жаліємо обмеженої журнальної площі. Сам же редактор не мав фізичної змоги спостерігати всі дні Конгресу та ще й писати репортаж чи висловлювати свої думки з цього приводу.

"Нові Дні" вітають новообраного президента СКУ д-ра Дмитра Ціпівника та генерального секретаря інж. Ярослава Соколика й щиро бажаємо їм найкращих успіхів у їхній праці. Але знаємо, що з обмеженням до мінімум бюджетом працювати їм в СКУ буде не легше, ніж нам редагувати журнал. І дюжина заступників у Президії та численні Ради і Комісії цьому не зарадять ані не допоможуть. Аби тільки не заважали і не перешкоджали.

В нас немає сумніву, що в існуючій ситуації все ще надто розбухлу організаційну структуру (і "апетит") СКУ доведеться вкортці ще раз статутково переоформлювати. В різномовній українській світової діаспори залишилось просто замало спільних інтересів і точок зіткнення, щоб мати один дійовий провід. І не зарадить цьому навіть все-сильний але дефіцитний північноамериканський долар.

Життєві закони штовхатимуть українську діаспору в кожній країні до посилення безпосередніх зв'язків з відповідними структурами українського материка.

Вибори в Україні

Деякі читачі радили нам присвятити якнайбільше уваги безневим виборам до Верховної Ради України. Від висліду цих виборів, мовляв, залежить дальша доля молоді української держави. Ми не думаємо, що від виборів залежатиме аж так багато. Та й жодного впливу на підготовку і висліди українських виборів "Нові Дні" (на жаль, чи на щастя) не мають. Дуже мізерний вплив матиме і вся наша діаспора, хоч не бракує й протилежних голосів.

Річ очевидна, -- численні українські партії, союзи й "координаційні центри" радо приймуть від нас на передвиборчі акції всяку кількість доларів. Але звітів про те, як було витрачено наші й не наші гроші -- ніхто не побачить, бо в нинішньому хаосі там не звітують навіть найвищі урядові структури. Гірко про це писати, але й мовчати довше не можна.

Недавні вибори в націоналістично настроєній Литві, в Польщі і в Росії пройшли не так, як цього бажала діаспора цих націй. Масивна допомога й підтримка з-зовні принесла Єльцину та демократично-реформаторським силам у Росії радше негативні наслідки. Україна вже п'ятий рік користується відносно великими свободами. Українські національно-демократичні й навіть націоналістичні політичні партії мали час і значні можливості сконсолідуватися та поширити свої впливи і закоренитись у всіх регіонах України. Якщо вони досі не зробили цього -- хай нарікають на себе.

За офіційними даними ці вибори коштуватимуть лише державній скарбниці 1, 000 000 000 000 (один трильйон!) карбованців. У твердій валюті -- це понад 100 мільйонів ам. доларів. Та головне, що це будуть перші справді вільні вибори. І не ми, безголосі, а українські виборці виберуть собі таку Верховну Раду, на яку заслужили.

Ред.

ВЕЧОРИ НА ДИТИНЦІ

(Продовження з попереднього числа)

-- Та припни його до сараю! Ну, просто кара божя! Проходьте-проходьте, гості дорогії, не бійтеся. Володдя його зараз міцно прив'яже. От же сказаний собака!

-- Ми з дідом Савою, Азо!

-- То й краще. Веселіше буде.

-- Здоров, Іване! Добрий вечір, Лесю! -- зустрів їх Азин чоловік. -- Ось бачите, я вже Ваше ім'я знаю.

-- Як сини? -- спитав Іван.

-- Такі вже парубки -- будь здоров! -- засміялася Аза. -- Обидва у Київському медині. Старший на п'ятому, молодший на другому курсі. Моїм шляхом пішли.

-- І на кого спеціалізуються?

-- Я їм сказала: Ідуть хлопці у гінекологи -- там дужі мужеські руки потрібні, і спеціальність славна, і прибутки великі.

-- А вони?

-- Не хотять. Тільки в хірурги та й годі. А хірургів, як і скрипалеві -- дар потрібен. Якщо він у них є -- буде славно. Ідуть руки мийте, -- рукомийник у дворі. Сядемо за стіл, вип'ємо, тоді й поговоримо.

Іван і Леся давно вже не бачили такого столу.

-- Ось вам наше українське шампанське -- самогон з нашого українського винограду -- з буряків. А оце наше саморобне вино, таки ж зі справжнього мускату, у нас у садку в'ється. Холодець, сало, гречані вареники, помідори й огірочки свіженькі й солоненькі, гриби з Чорного лісу, кавуни й дині, яблука, абрикоси, груші, сливи -- усе своє. А от хліба свого немає. Хліб з Чигиринського хлібозаводу. Він гірший за паляниці, які колись баба пекла на капустяному листі. За це вибачайте.

-- Рідні мої односельчани! Я щасливий тим, що зараз у моєї милій Україні та ще й більше -- у рідному селі, на тому благословенному клаптику землі, на якому вперше заглянуло мені в очі сонце. Але раніше ніж випити за ваше здоров'я, піднімаю тост за Рідний край -- за Україну. Слава Україні!

-- Слава! -- гукнули всі.

-- Я підсумую чудовий тост Івана, -- сказав дід Сава, лукаво глядячи на всіх, -- найкоротшим у світі і найвиразнішим -- українським "Будьмо!"

-- Будьмо!

"Шановні телеглядачі! -- пролунало над столом.

-- Дивіться фільм "Дев'ять днів одного года"!

-- Та вимкни ти його, раді Бога! Це ж якесь лихо. Приходять люди і всі верять у телевизор, мовчать і нічого більше не бачать. Усі ж ви цей фільм бачили. Вимкни!

-- Сильний фільм.

-- Дурний і шкідливий! -- сказав Іван.

-- Це ж чому?

-- Пропагує авантюризм у науці. Ось такі "гусі" у купі з бюрократами, яким аби дешевше, до Чорнобиля довели. Я б того Гусева і на версту до науки не допустив. Був такий "гусь" і в нашому інституті -- себе утробив і двох молодих хлопців каліками зробив.

-- А де він зараз?

-- Зараз черва веде над ним експерименти на Смоленському кладовищі. Азо! Як живе Тясминівка? Яка у вас тепер демографічна ситуація?

-- Спитав би щось полегче, -- відгукнулася Аза. -- У Тясминівці за минулий рік вмерло тридцять сім, а народилося всього сімнадцять. У цьому році ситуація не краща, якщо не гірша. І це на дві з половиною тисячі населення. Колись на селі було п'ять з половиною тисяч. То ж смертність у півтора рази більша звичайної, а народжувальність у півтора рази менша. Якщо так йтиме далі, то за п'ятдесят років не буде Тясминівки, на хутір не вистачить. І що ж дивного? Молоді у селі майже немає. Залишилися старі баби та ще трохи дідів. Різко порушено співвідношення між чоловічою та жіночою статтю. Чоловіки живуть набагато менше.

-- Пияцтво?

-- Ні, не тільки. Резерв у вас мужчин, -- посміхнулася Аза Іванівна, -- набагато менший. Ви зовсім не сильна стаття, Іване! -- Ми дужчі!

-- Це ми біологи знаємо, -- погодився Іван. -- Я тобі скажу навіть більше. Чоловіки гірше ніж жінки витримують динамізм нашої космічної епохи не лише тому, що розрив між тривалістю життя зростає, але ще й тому, що все більше жінок з'являється на верхівках активного життя. Одним словом, ваша баб'яча братія активно освоює і алгоритми, і електроніку, і космонавтику, і політику, і навіть менеджмент.

-- От тільки на ліжку нічого не виходить, -- втрутився дід Сава. -- Тут вам чогось не вистачає і не вистачатиме, напни на себе хоч кібернетичний скафандр.

-- Та навіщо! -- засміялася Аза. -- Природно усе як слід. Головне, щоб ви, я не кажу про тебе, Сава, оцю "недостачу" ефективно заповнювали, тоді Тясминівка не вмере.

-- Вип'ємо за наших гостей, -- гукнув дід Сава. -- За наших молодят! Совет вам і любов!

Леся почувала себе незручно посеред цієї прямої сільської розмови. Дівка -- не дівка, жона -- не жона. Може й справді відбити у тієї Івана. Він же її не любить. Вона йому ніяк не пасує... А як же бути з Оксанкою? Яка вона? Хоч би фото привіз.

-- А як у вас з фермерством? -- спитав Іван.

-- Ніяк, -- відгукнувся Володимир. -- Ну, які ж фермери з оцих дідів і бабусь, що залишилися на селі? Та й молодим, коли трактор коштує мільйон, ферму

не підняти. До того ж треба мати хоч якийсь фермерський досвід. А де він?

-- Винищили куркулів, -- сказав дід Сава. -- А тепер за куркулями плачемо. Наша історія дуже нагадує історію громадян Шільди.

-- Тепер скоріше фермери прийдуть з міста -- з Кривого Рогу, з Донбасу. Там народ загартований. Один вже прийшов з Кривого Рогу. На смерть стоїть проти бюрократів. А ті наче казалися.

-- А як же, про землю йдеться! -- знову втрутився дід Сава. -- Од серця не одірвеш. Вона ж рідненька -- все! З землі починається -- дачами, "Ладами" кінчається. Та іншим мотлохом.

-- А як у колгоспі?

-- Біда! -- відповів Володимир. -- У ці жнива втратили майже четверту частину збіжжя. Восени підійдуть цукрові буряки. Підемо усі копати. Але ж руками все не збереш. Втрати будуть ще більші.

-- Чому так?

-- Нема пального. Техніка стара, зношена, -- нову не купиш, правлять шалені гроші. Уяви собі пшеничний лан. Пшениця! -- Центнерів під сорок. Вже сиплється. Край поля стоїть комбайн, біля нього сидить комбайнер -- курить і плює у землю. Так і хочеться крикнути: "Ти що ж сидиш, сукин син!" А він не винен. Нема пального. Один лише позитив з усього цього. Колись використовували техніку, як варвари. Переводили майже нові трактори, комбайни, сівалки у брукхт. Коровам корм Кіровцями возили. Ти уявляєш у що ставало оте молоко? А зараз техніку використовують на всі двісті. Іноді чудо роблять! З брукхту з'являються сівалки, комбайни і навіть трактори. Голь на видумки хитра! Я думаю так. Колись примусово чинили колективізацію, а тепер хочуть учинити куркулізацію. Але ж справжніх колективів досі не було. Колгосп ніколи не був колгоспом, він був державною латифундією, на якій денно іночно працювали раби-колгоспники. Давайте віддамо їм колгосп, як це і положено по закону і його ефективність буде набагато вищою ніж латифундії. А хто хоче стати фермером -- будь ласка! Згодом фермери витіснять колгоспи і створять кооперативи на зразок американських. Нехай буде конкуренція.

-- Ану забирайтеся хлопці на двір -- там паліть! -- гукнула Аза, побачивши сигарети в руках чоловіків. -- У мене в хаті не курять. Мужчини вимелися на подвір'я, залишивши Лесю з Азою за столом.

-- Ну от, бачиш, Лесю! Слава Богу у нас їсти ще щось є, а от з одягом та взуттям -- катастрофа. Хоч би ватники, або ж резинові чоботи поставили. Вони дірмо, гума -- ноги псує, восени чорнозем з ніг зриває, та все ж не босі.

-- У Києві теж схожа проблема. Але, мабуть, трохи легше. Аби гроші були.

-- Чула, що у вас з Іваном донька росте, -- привітно мовила Аза.

-- Вона не від мене.

-- Це ж як?

-- Я йому не дружина, -- я коханка йому, Азо!

-- Он, як! -- здивовано вимовила Аза. -- Чому так?

-- Його дружина у Ленінграді, а ми кохаємо один-одного. Я не знаю, як жити без нього і він каже, що без мене не може.

-- Але ж живе!

-- Він часто приїздить до Києва. У нас спільна робота. І тоді спільне життя. Я у Києві живу.

-- Спільне життя без будь-яких перспектив, -- похитала головою Аза. -- Так ти що, жертвуєш себе? Тобі ж потрібна сім'я, діти. На те ми, жінки, народжені на світ... А він що думає?

-- Кидається між донькою і мною.

-- А та, жінка, -- вона його кохає?

-- Каже, що ні. У неї на все розрахунок. І тут вона розраховувала точно.

Жінки замовкли. З надвору долинули чоловічі голоси:

-- Це не криза. Криза приходить і минає, а система залишається. Нині ж рушиться система. Це руїна. Наше становище набагато гірше від капіталізму під час Великої депресії двадцять дев'ятого року. Це й не "перестройка". Адже перебудова не нищить будівлю, а тут все летить шкереберть.

-- То, може, це революція?

-- Ні! Революції частково або ж зовсім руйнували стару систему і відкривали простір для нової, прогресивної, яка задовго вже визріла в надрах старої. Руйнували, сідали на нового, вже виростлого коня і їхали далі. Та й то, під час Французької революції скільки крові пролилося. Але ж заради чого рушиться система "развитого социализма"? Заради ринкової економіки. Проте пробачте! -- Ринкова економіка існувала ще за царя Гороха! Вона була, а нині її немає, ми знищили її.

-- Нове, -- це добре забуте старе, -- почувся голос діда Сави.

-- Реставрація?

-- Ні, -- не реставрація. Для того, щоб щось реставрувати, треба його мати. Хоча деякий залишок ринкової економіки ще існує -- колгоспний ринок, і значення цього ринку велике -- досить сказати, що садиби займають менше чотирьох відсотків орної землі, а дають більше тридцяти відсотків сільськогосподарської продукції. Ось вам вирок сучасним колгоспам і радгоспам. Але це лише уламок ринкової економіки. А з одного уламку ніякою реставрацією не відновиш вазу.

-- Так, що ж воно таке?

-- Це щось таке, чого в історії досі не було. Ми борсаємося у порожнечі і справа не в Горбачові, Єльцині, Кравчуку, Гайдари, чи Хазбулатові. Справа в тому, що відродити ринкову економіку з нічого за три, п'ять років неможливо. Ми ж її кувалдою трошили аж сімдесят років.

-- Дорого стала Україні імперія. Виснажила нас, довела до руїни.

-- Піднімемося! Ще й не таке переживали, переживемо й це лихоліття. Головне, маємо волю!

-- Ну, наші чоловіки завелись, -- нарешті сказала Аза. -- Усі нині страшенно політизовані. Сімдесят років мовчали і тепер наговоритися не можуть. А у

нас справи важливіші. То усе надбудова, -- у нас самий фундамент. Як думаєш жити далі, Лесю?

-- Не знаю.

-- Ти ж губиш себе. Ні, так далі жити не можна. Або ж він нехай забирається до себе на північ, а ти шукай собі справжнього чоловіка -- батька твоїх дітей, або ж хай розлучається з тією і йде до тебе. Ви ж гарна пара. Це одразу видно. Просто один до одного припасовані. І ти став питання рубаком -- чоловіки у цих справах безвідповідальні.

-- А його донька?

-- Якщо любить батька -- не відцурається. Хай він на неї нічого не жаліє. Підросе, приїде до вас у Київ і ти приймеш її, як рідну, як сестру твоїх дітей. Так їй краще, ніж рости в сім'ї, в якій кохання нема. Що імперія наробила?! -- Одрівала синів і дочок від коріння свого.

До хати вломилися мужчини:

-- Комунізм! -- Науковий комунізм! -- Зараз науково доведено, що ніякого наукового комунізму немає -- це фікція, утопія.

-- А що є?

-- Почекай! Давай хильнемо, -- у горлі пересохло. Азо! Кавунчика б, -- га?

-- Так от, хлопці й дівчата! -- сказав Іван, коли випили і залили спрагу соковитим кавуном. -- Для того, щоб зрозуміти драматичність ситуації, її небувалість в історії, треба звернути увагу на те, що воно таке, економіка? Думаю визначити її можна ось так: Економіка -- самоорганізуюча, саморегулююча система матеріального буття людського суспільства. І ці її властивості забезпечуються прямими і зворотними зв'язками між виробником і споживачем. Тепер подивіться на чільний принцип комунізму: "Від кожного -- за здібностями, кожному -- за потребою!" Дуже хороший, дуже привабливий принцип, але економіка забезпечити його не може, він суперечить її природі. Де тут зворотні зв'язки між споживачем та виробником? -- Їх немає! Споживач не стимулюється як виробник. Отже цей принцип не містить у собі саморегулювання і саморегуляції.

-- Так куди ж ми йдемо?

-- Назад -- до ринкової економіки, до капіталізму! Тепер цей "назад" обернувся "передом".

-- То ж, значить, ми ці сімдесят років пустили котів під хвіст?

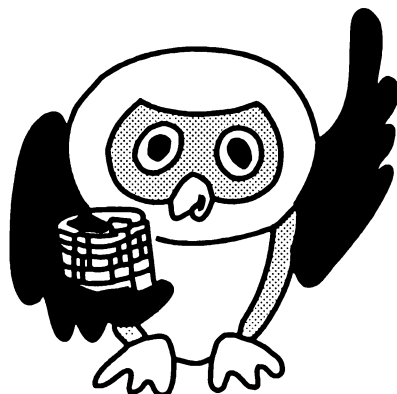
-- Виходить, що так.

-- Але ж чому? -- втрутилася Леся. -- Хто перший вийшов у космос? А найдоскональніші винищувачі, індустріальні гіганти?

-- Лесінко! -- Це недостатній аргумент, щоб запевнити факт руйнування економіки. Згадай Висоцького: "Зато мы делаем ракеты, перекрываем Енисей и даже в области балета мы впереди планеты всей!" Знищення разом з приватною власністю ринкової економіки поставило вимогу чимось її замінити. Але природної заміни не знайшлося. Вона була замінена штучною адміністративно-командною розподільною системою господарства -- фантомом, діючою моделлю економіки. А модель спрощує дійсність, замінює

відчиняйте

КОНТО СОВИ

Кредитова Спілка "СОЮЗ" радо пропонує Вам відчинити новеkonto для дітей -- Конто Сови "Сімон". Цеkonto дасть можливість Вашим дітям навчитися ігровим шляхом управління грошми. Конто Сови призначене для дітей до 12 років і надає їм такі спеціальні зручності та послуги:

- * ощадну книжку сови Сімон
- * членську картку Конта Сови
- * величину уділів лише 10 доларів
- * щоденні проценти, виплачувані місячно
- * щомісячне заохочування, подарунки, конкурси
- * термінові вклади на суму лише 100 доларів
- * поквартальну випіску про ріст заощаджень

SO-USE CREDIT UNION

2267 Bloor St. W.	Toronto	763-5575
406 Bathurst St.	Toronto	363-3994
31 Bloor St. E.	Oshawa	432-2161
26 Eglinton Ave. W.	Mississauga	568-9890

Ваша Кредитова Спілка
має великий вибір фінансових послуг.
Звертайтеся до нас з усіма
Вашими фінансовими потребами.

об'єктивні незлічені природні прямі і зворотні зв'язки вузькими штучними каналами прямого і зворотного зв'язку через суб'єктивне сприйняття порівняно невеликої кількості керуючих осіб, які не здатні досягнути весь величезний обсяг діючих економічних зв'язків. В результаті саморегулювання і самоорганізації втрачаються і замінюються аналогічними діями зверху, суб'єктивними, підлеглими авантюризмові, обмеженими природною обмеженістю окремої людини. Але важкий економічний і соціальний занепад вдало камуфлювався "успіхами" системи. Легкість керування економічною моделлю давала можливість ефективно концентрувати матеріальні і людські ресурси на окремих бажаних напрямках, у той час, як економічна торбина держави була наполовину порожня і поступово деградувала економіка.

-- Але ж, ще недавно ми жили набагато краще, ніж оце тепер, -- сказала Аза.

-- Азо! Ти ж лікар. Ти ж знаєш, що у більшості випадків хворий почував себе краще до операції, ніж на операційному столі. Але, що б з ним сталося, якби не зробили операцію?

-- Ой, які ж ви у нас розумні, хлопчики! Я усіх вас люблю. Але давайте заміним політику на лірику, давайте заспіваєм.

І Аза почала:

*Там де Ятрань круто в'ється
З під каміння б'є вода,*

І всі підтримали:

*Там дівчина воду брала,
Чорнобрива, молода.*

Далеко за північ. Дід Сава давно вже потюпав додому. Іван прихилився до плеча Лесі і мурмотить: "Ростіть, ростіть огірочки".

-- Ходімо до хати, Іване!

-- Ходімо.

-- Ночуйте у нас, -- каже Аза. -- Я вам постелю. А хочете -- лягайте на сіні. Де ж вам ще на такий природі спати прийдеться.

-- Ні, Азо. Я його доведу.

-- Завтра поїдемо у ліс гриби збирати. Маслюків повно. У нас там, на узліссі ще й невелика пасіка є.

-- Лесю, серденько моє. Ходімо до хати!

-- Ти його щастя, Лесю. Я ж бачу. А він вартий того.

"Сядемо вкупочці ми під калиною, і над панамися пан, -- затяг Іван -- Глянь, моя рибонько, срібною хвилюю стелеться в полі туман" -- Ходімо, Лесю! Ходімо, радість моя.

-- Ти, Іване бережи її. Хоч ти і професор, але твоя професія вірної дружини не замінить.

Вони вийшли на вигін. З-за хати виткнувся старий щербатий місяць і освітлив попелясто срібним світлом округу.

-- Чобер пахне, полин степовий. Земля тепла.

-- Ночі теплі, Івасю. Літо ще не поступається осені.

-- А там завжди холодно. І ще скучив я за жабами.

-- За жабами? -- Чого?! До експерименту, чи що?

-- Та-ні! За... за жаб'ячими піснями. Там вони мовчать. А мені уві сні такий жаб'ячий хор сниться.

-- Вони тепер і в нас мовчать. Мабуть хімія придувала.

-- І люди мовчать.

-- Вже заговорили.

-- Сядемо посидимо.

-- Де?

-- На моріжку. Земля нас погріє. Вона тепла.

-- Ходімо, Іване. Вже пізно.

-- Я кохаю тебе, Лесю. Жити без тебе не зможу.

-- Зможеш, хлопче! Зможеш!

"Ой чий то кінь стоїть. Та біла гривонька.

Сподобалась мені, спо-одобалась мені

тая дівчинонька.

Кохання, кохання. З вечора до рання.

Як сонечко зійде, як сонечко зійде, Кохання не буде".

-- Який гарний стіжок. Ходімо на сіно, Лесю! Ляжемо на сіні. Ще сонечко не зійшло.

-- Та ні, Івасю. Ні-ні! Нема що підстелити.

-- А ми так.

-- Ні-ні, Іваночку. Ходімо до бабиної хати. Сонечко ще не зійде...

Чорний ліс, -- диво природи. На північ од нього степи перемежаються байраками, а він, найбільший -- на самій межі з безлісним степом. Прадавній! Віковічні дуби і граби подекуди змінюються сухими і світлими сосновими борами. Оточений з усіх боків цивілізацією стоїть старий, зберігши у самій своїй середині ще не саджені людьми одвічні надра.

-- Агов, Іване.

-- Тут я, Лесю!

Під соснами сухо, сонячно. Вся земля укрита жовтою глицею і, то там, то тут глиця топорщиться на капелюшках швидко зростаючих маслюків.

Скільки ж їх тут? Під Пітером кожного приходиться шукати й шукати. А ось, на галявинці, -- Іван не вірить очам, -- білі грузді. Та не один, не десять -- відьмовими колами!

-- Азо! Лесю! -- Йдіть до мене, мерщій!

-- Зчого такий переполох? -- питає Аза, підходячи до Івана.

-- Ти ж подивись -- білий груздь!

-- Оце?... Так це ж гіркий гриб -- поганка! -- обурюється Аза. -- Не бери його!

-- Це "король солонушок", Азо. У Ленінграді знайти такий гриб велике щастя.

-- Та ти, що! Ми на нього й дивитися не хочемо. Он краще бери отого рижика.

-- Який то рижик? -- То ж свинуха. Найпоганіший гриб, тільки що не отруйний. Його беруть лише тоді, коли нічого іншого немає.

-- Що ж ви там робите з отим груздем?

-- Солимо.

-- Як?

-- Оце я тобі не скажу. Я їх збираю, а солить жінка. Здається їх спочатку одварюють, солять і каменем гнітять.

-- Володю! -- гукнула Аза. -- Осьо грузді. Ти знаєш що-небудь про них?

-- "Назвався груздем -- полезай в кузов!"

-- І що ще?

-- Більше нічого, Азо!

-- Подивись у себе в школі, у бібліотеці, що воно таке? А то краще спитай у Остапа. Він же біолог -- повинен знати.

-- Думаю не набагато більше від мене.

-- Може й справді ми оцим груздям дамо раду. А зараз ходімо за кизилом -- його повно у діброві. Жаль, що ліщина ще не поспіла.

В Азі з Володею чотири вулики на великій пасіці. Поговорили з пасічником про наступну зимівлю бджіл, поласували сотовим медом і влаштувалися на галявині -- треба ж щось попоїсти.

-- Вип'ємо за Чорний ліс, -- сказав Іван. -- Щоб зберегли його, не шматували, не пустили на паркет. Зараз таких жевжиків, які з рідної матері шкуру здеруть, розвелось як тарганів.

-- Он там, на горбочку, -- сказав дід Сава, -- був сад Онофрієнка. Елітний. Він сам був агрономом. Так у колективізацію його розкуркулили і з усією сім'єю кудись заслали. Він там і загинув, а вслід за ним загинув і сад. А які груші були, виноград, навіть персики -- соковиті. Ми, хлопці, іноді у той сад забирались.

-- Ну і як? Особливо, коли він вас упіймав.

-- Бувало і таке. Але він не злий був, казав: Приходьте так, хлопці. Я вас ще кращими грушами почастую.

-- От я, ніяк не зрозумію, -- сказала Леся. -- Зараз вже пишуть, що тоді голод на Україні спровокували. Але ж чому? У блокадному Ленінграді гинули і жінки, і діти, але ж навкруги був ворог. Кому ж були ворогами українські жінки і діти. Хто був ворогом їх?

-- Ой, діти мої -- діти! -- обізвався дід Сава. -- Вас тоді на світі ще не було. А я пережив усе те. Вам, мабуть, найсолодші на світі морозиво та шоколад, а мені -- соняшникова макуха. Якось у листопаді тридцять другого року їхали ми з покійним батьком поїздом зі Знам'янки. Коли ж бачу, у посірілому полі, під холодним осіннім дощем гинуть копиці. "Так то ж

хліб, тату! -- вигукнув я. -- Чого ж його не беруть?" "За це вб'ють, сину" -- відповів мені батько. От з того часу не мав я покою і все доскіпувався, що ж воно таке було -- колективізація. Мабуть саме тому я й пішов на історичний факультет. А удосконалення кваліфікації одержав у копальнях Воркути.

-- Так, що ж воно таке? -- спитала Леся. -- Які Ви зробили висновки діду?

-- Ну, всім вам не раз торочили, що марксизм мав три витоки, три складові частини. Так от, колективізація теж має три джерела, два з них марксистські, одне -- величезна авантюра. Колись Ленін писав, що дрібновласницьке селянство "ежедневно, ежечасно" породжує капіталізм. Це перше. Друге -- заява Сталіна: "Національне питання -- це селянське питання". І третє: Сталін десь у двадцять восьмому році сказав, що Росію били за її відсталість і вирішив покінчити з тією відсталістю отакою бліціндустріалізацією. Так от, колективізацією він вирішив покінчити з усіма трьома проблемами -- "Одним махом -- семерих побивахом!"

Сталін вирішив за якихось п'ять років подвоїти індустріальну міць країни. Але зробити це інтенсивно за рахунок блискавичного подвоєння продуктивності праці було нереально навіть для розвиненої країни. А для подвоєння екстенсивним засобом треба було удвоє збільшити кількість робітничого класу. Чи міг він розмножитися за такий короткий час? Отже величезну кількість нових робітників можна було одержати тільки за рахунок селянства. А тепер скажіть, будь ласка, чи пішов би селянин од цього поля, від цього лісу, де він народився і виріс, від цього повітря, яким так вільно дихається, які належать йому по Божому і прадідівському праву, у чуже йому місто, у чадний цех, якби колгосп дав йому краще життя, як п'ятакали, а не набагато гірше?

-- Ні! -- вигукнули всі.

-- Тож треба було викурити його із села. От і викурювали грабежем -- тотальною експропріацією, доведеною до рівня голоду.

-- Бідолашні хлібороби, хто тільки з них не дер, -- сказала Аза.

Complete
Home
Comfort!

- ☐ Автоматична, контрольована комп'ютером доставка оливи
- ☐ 24 години, 7 днів тижнево радіодиспетчерська служба
- ☐ Продаж і обслуговування домашнього опіального устаткування
- ☐ Обслуговуємо Торонто, Ошаву і околиці
- ☐ Все фінансуємо на догідні сплати.

SIPCO OIL LIMITED

83 Six Point Road, Toronto M8Z 2X3,

Tel.: 232-2262

ВИ МОЖЕТЕ ПЛАТИТИ БЕЗКОШТОВНО У COMMUNITY TRUST, 2299 BLOOR ST. W.

-- Але ж чому селянство не учинило опір тій страшній навалі? -- схвильовано спитала Леся.

-- Щоб запобігти цьому треба було обезголовити його, позбавити селянство організуючого ядра, а ним були міцні господарі, оті самі хазяйни, які становили найбільш продуктивну частину сільського господарства, яких нам зараз так не вистачає. Спочатку саме їм завдали нищівного удару -- то була кампанія розкуркулювання. Розправа над куркулями та їх сім'ями була небачено жорстока. Люди не розуміли, за що їх карають, адже ніяких злочинів вони не коїли, зате добре вирощували хліб. Це викликало загальний жах. Але оскільки кара падала не на всіх, то більшість дякувала богам, що вона минула їх. Даремно дякувала! Все це вело до морального розкладу і на хвили терору почали впливати покидьки.

У тридцять четвертому році й опісля голоду вже не було. Але селяни за свою важку працю на колгоспних ланах нічого не одержували, жили головним чином з городу. Тоді селами ходила така пісня:

*Сидить баба на рядні --
Вибиває трудовні.
Трудовень -- трудовень,
Дайте хліба хоч на день.*

Люди не були володарями сільгоспартілі, як це декларувалося у її статуті, не були навіть наймитами, тим все ж щось платили за працю, не засилали на Сибір за три колоски їх власного ж хліба, не примушували до роботи. Комедія виборів голови колгоспу була знущанням над колгоспниками. А бригадири, які гасали вулицями та виганяли людей на роботу! А заборона залишати село, прикріплення до колгоспу, коли втеча до міст, якої спочатку домагалися, набула такого обсягу, що стало ясно -- не буде кому місто і начальство годувати. Все це нагадувало кріпацтво, глибокий регрес до якогось неофеодалізму. Ось таким був "рішучий крок уперед до соціалізму".

-- Якими ж були наслідки колективізації на ваш погляд? -- спитав Іван.

-- Ти зараз їх гостро відчуваєш. Вони не однозначні. Були порушені об'єктивні економічні закони, підірвані взаємини між людиною і землею, на яких ґрунтується будь-яке суспільство. Замість передати трудівникам землю і засоби виробництва, їх повністю відняли од них. Були відокремлені від людини і плоди праці людської. Це був зсув суспільства з магістрального шляху розвитку людства на узбіччя, яке завело нарешті країну у глухий кут, з якого ми зараз рачкуємо на задвірки капіталізму. Між трудівником та виробництвом був вбитий міцний бюрократичний клин, який з одного боку гальмував розвиток виробництва, з другого був осередком корупції, паразитизму. То була авантюра світового масштабу. Водночас хотіли ліквідувати національну проблему -- просто кажучи, стерти з лиця землі Україну, яка ще царям у "печінках сиділа". Ще цар-освободитель Олександр Другий, визволяючи людей од кріпацтва, водночас робив усе, щоб придушити Україну. Валуєвським і Емським указами було заборонено друкувати українською мовою, виступати українською мовою, раніш

були ліквідовані українські школи і замінені російськими. Чому? "Українського язика не було, нет, и быть не может!" Чому польський, фінський навіть калмицький "язык" є, а українського "нема" і "быть не может". А тому, що український народ з прадідів населяє корінну землю Київської Руси, що "Мать городов русских" -- Київ знаходиться посеред України і є її столицею, то ж виходить, що стоїть народом є народ український, а не московський. Тут постає пекуча для імперії проблема первородства відносно Київської Руси, яка підриває шляхетність Російської імперії. Сталін довів етноцид українського народу до рівня геноциду, фізичного його знищення. Ось чому жінки і діти були йому "ворогами". Але тут він зіткнувся з несподіванкою. В Україні за рахунок міграції сільського населення до міста посилювалася українізація робітничого класу, який доти формували як російський. Це вело до консолідації усієї української нації. Щоб завадити цьому було розгромлено український уряд, а столицю України перенесено з промислового Харкова до тоді вже провінційного Києва.

-- Але ж індустріальну міць країни за п'ять років дійсно було подвоєно, -- зауважив Володя.

-- Якою ціною! -- вигукнув Сава. -- Сталін і вже з ним надбудовували індустріальний поверх країни цеглинами, виламаними з її ж фундаменту, тим самим підривали самі основи будівництва. І це особливо відчувається зараз, у наші дні.

"Перемога" в колективізації привела до гіпертрофії і без того вже великої бюрократії з притаманними їй кар'єризмом та соціальною демагогією. Замість диктатури робітничого класу розвинулась диктатура бюрократів, прапором якої став культ Сталіна. Цей культ був їм конче потрібен, бо одного демагогічного прикриття їх експлуаторської суті "революційною" фразою було недосить. Зате культ прикрив тотальний терор особливо проти національної інтелігенції, яка є носієм національної свідомості. Народ втрачав не лише свій основний шар, але й інтелектуальну верхівку.

-- Але ж кажуть, що без колективізації країна не встигла б індустріалізуватися і підготуватися до війни, яка спалахнула всього за вісім років! -- сказав Володя.

-- А чи була б так скоро війна? Якщо взагалі була б? Якби не було колективізації? Не була б! Колективізація сприяла їй, -- вона допомогла Гітлерові прийти до влади. Ясна річ, -- головним чинником процесів, які відбувалися тоді у Німеччині, було її внутрішнє становище. Але у країні склалася рівновага сил і все вирішувало те, за ким піде німецький бауер -- селянин. А саме у той час советського бауера у Радянському Союзі морили голодом і німецький хильнувся на бік фашизму. Зверніть увагу -- Гітлер прийшов до влади у тридцять третьому році, саме тоді, коли в Україні лютував страшний спровокований більшовиками голодомор. Проте, якщо, навіть, допустити, що Гітлер прийшов би до влади, то Мюнхену не було б. Західні демократії -- Англія, Франція, Сполучені Штати, Канада та інші країни не бачили

суттєвої різниці між гітлерівським і сталінським режимами. Адже справді: тут фюрер, там -- вождь, себто фюрер, тут терор і там терор, тут на меті всесвітній "орднунг", там -- всесвітній комунізм, сильно скомпроментований колективізацією; тут засудили до страти академіка Айнштайна, там -- вбили академіка Вавилова. І, якщо згадати, що гітлерівська партія називалася так: "Німецька націонал-соціалістична робітничка партія", як бачите: і "соціалістична", і "робітничка", то для них різниця була лише в тому, що у промислово розвиненій Німеччині Гітлер рвався назовні, у той час як у Сталіна було ще повно внутрішніх проблем.

-- Ой, хлопчики й дівчатка! -- Від цього голова пухне. Гайда по дорозі заглянемо на Тясмин і остудимо наші гарячі голови у його воді...

-- Держи його! Тримай! -- загаласував дід Сава і Володя викинув на берег великого чорного рака.

-- Ех, пива б до нього!

-- В середині іноді привозять з Чигрина!

-- Хороше?

-- Добре! І гроші теж хороші.

-- А річка невелика! Три рази махнеш і той беріг дістанеш, -- сказала Леся.

-- Козача річка! -- відгукнувся Іван і заспівав:

"Тече річка невеличка з вишневого саду.

Кличе козак дівчиноньку собі на пораду.

Ой гай-гай-гай!"

-- А у вас, у Білій Церкві Рось більша?

-- Трохи більша.

Іван вибрався на берег і замилювався Лесею, яка з насолодою плескалася у воді.

-- Лягай біля мене, хлопче! -- раптом сказала Аза. -- Позагораємо... Ось що, Іване. Леся тобі не дружина. Я вже знаю. А дівка вона гарна, і добра, та ще й розумна. І кожен мужчина, який серйозно ставиться до жінки, повинен оберігати її, забезпечити їй майбутнє. Інакше він не мужчина. Що думаєш робити? У тебе там, у Ленінграді сім'я, дочка.

-- Мабуть розлучусь і об'єднаю своє життя з Лесею. Ми кохаємо один одного.

-- "Мабуть"! А треба напевне. Або ж ти забезпеч їй сім'ю, дітей -- майбутнє, або ж не заступай дорогу, не губи їй життя і забирайся геть на Північ, де ти вже коріння пустив.

-- Ні, піду до Лесі! Бо й Оксанці з такими батьками життя не буде. Хай краще приїздить до нас...

"Все йде, все минає", минає й наше гостювання у рідній Тясминівці. Ми вже збираємося кинути собі на плечі наші легенькі сумочки, але Аза нас зупиняє:

-- Ні! Так з рідного села не ідуть. Ви ж там голодуєте.

-- Та ні, Азо! До голоду ще далеко.

-- Але ж досита не наїдаєтесь. Володю! Неси сюди дві картонні коробки -- у сараї лежать.

-- Ось тобі, Лесю три банки домашньої свининної тушонки. Володю! -- Неси чотири кіла сала, ще квашених і свіжих огірків і помідорів. Хай краще у Києві і Ленінграді з'їдять, ніж вони згніють тут на полі. Неси яблук, груш, абрикос, винограду. Та ось ще дід Сава приніс елітного кавуна кілограм на вісім та дві діні.

-- Та, як же ми це все візьмемо! -- вигукнули Іван і Леся.

-- Візьмете! Тут ви все одно не сядете, всі автобуси прохідні, а ми вас доставимо до Чигрина і посадимо на Київський автобус. Там у мене блат є, -- заспокоїв їх Володя. -- Якби бензин був, ми б вас до Києва довели, до самого порога.

-- Лесю! -- сказала Аза. -- Ти ж нас не забувай і приїжджай до Тясминівки, завжди раді будемо. Як хороше, що ми з тобою познайомились.

-- Азо! Володю, діду Саво! -- приїжджайте до Києва і зупиняйтесь у мене. Я ніколи не думала, що є на світі таке гостинне село.

-- Усі села гостинні...

І знову Дитинка.

-- Чудове твоє село, Іване. Ці три дні були мені несподіваним подарунком. Їй богу! Я відпочила і тілом, і душею.

-- А я напився. Оце другий раз у житті.

FOR COURTEOUS FRIENDLY SERVICE
ВВІЧЛИВА І СПРИЯТЛИВА
ОБСЛУГА

COMMUNITY TRUST

2271 BLOOR STREET WEST, TORONTO, ONTARIO, M6S 1P1

PHONE: 763-2291

ЗВЕРТАЙТЕСЯ З ДОВІР'ЯМ
ДО КОММЮНІТИ ТРАСТ
У ВСІХ ФІНАНСОВИХ
І БАНКОВИХ ПОТРЕБАХ

-- Не так був п'яний, як придурювався! -- засміялася Леся. -- Та ще й хотів затягти мене у стіжок. Думав, що я не побачила? Що ж буде темою нашої сьогоднішньої вечорниці на Дитинці?

-- Ідеологічна катастрофа.

-- Це що ще таке?

-- Загибель світової комуністичної ідеології, перемога ідеалізму над агресивним матеріалізмом. Ти розумієш, Лесю! -- Розвал великої "соціалістичної" імперії нині заступив собою оці події, які сталися водночас. У порівнянні з ними катастрофа, що потрясла увесь світ, здається локальною. Привид комунізму перестає бродити над світом.

-- Це погано?

-- Ні. Наприклад, ліквідація військового промислового комплексу теж непогана справа, адже він орієнтований на вбивство людей. Але конверсія того комплексу чинить великі негаразди. Ось так і тут. Створився ідеологічний вакуум, який являє собою не менш руйнівні і більш далекосяжні наслідки, особливо у царині науки, культури, моралі, у долі прийдешніх поколінь, ніж найгостріша економічна криза. Адже ідеологія торує дорогу у майбутнє. Суспільство ще не усвідомлює це, але гостро відчуває цю небезпеку і вже самотужки заповнює цю порожнечу. Люди стихійно тягнуться до релігії, намагаються знайти себе у релігійному гуманізмі. Навіть російський президент Єльцин стоїть зі свічкою у катедральному соборі. Але релігійна ідеологія не може повністю заповнити вакуум. Вона абсолютна, статична. Потрібен ще динамічний компонент, який ставить мету на землі, а не на небі. Несамохіть виникає питання, чи є капіталізм останньою формою соціально-економічного буття людства вже назавжди і можливі лише його модифікації, до яких він досить здатний, і ті великі надії, які плекало людство на протязі двох століть, той ідеал, лише фата моргана, мана, лише примара над видноколом історії?

-- Так що ж тепер! На що нам сподіватись?

-- Я й сам збенетежений цим питанням. Розумієш. Чільний принцип соціалізму і також ринку: "Від кожного -- за здібностями, кожному -- за працею!" Але ринок підміняє другу половину принципу: "Кожному за працею", принципом: "Кожному за гроші". І хоча останній генетично пов'язаний з першим, бо лише виробництво надає цінність грошам, а творча праця якість, вони один одному не еквівалентні. Між виробництвом і грошами плететься ціла мережа посередників і це створює можливість отримувати життєві блага не роблячи їх, і тим самим експлуатувати справжніх творців. "Гроші не пахнуть!" Мені здається, що тепер ідеалом людства повинно бути досягнення повної еквівалентності принципу "Кожному за гроші" і принципу "Кожному за працю". Це і є ідеологія. Ідеологія справедливості.

-- Іване! Ти мене збенетежив з отими "Дев'ятьма днями одного года". Досі Гусев мені дуже подобався.

-- А як же! Баталов та ще й Смоктуновський! Спочатку і я був такий -- жовторотий атомщик. Працював з розчинами радію, не розуміючи, що граю у

піжмурки зі смертю. Прийшлося відправити у радіомогильник новий костюм, туфлі, добре, що сам не пішов слідом за ними. Дуже вбивався за новим костюмом. Адрже тільки що закінчив університет, іншого у мене не було, грошей теж зовсім не густо. Проте радій може узяти мене за горлянку і зараз, і за дванадцять років. Перевірився на "Січі", слава Богу у середині нема.

-- Слухаю тебе, Ваню, і мені страшно робиться.

-- Та ні! До всього звикаєш. Це ще не все. Коли робив кандидатську прийшов до висновку, що для експерименту мені потрібен полоній. Попрохав друзів принести трошки з Радіаційного інституту. Принесли. У маленькому бюксикі на кінчику скляної палички, так мало, що його не видно на тому кінчику. Тепер я був вже розумніший і поперед став вивчати, яка небезпечність полонію і як поводитися з ним. Ой, леле! З'ясувалося, що тієї невидимої крихітки вистачить, щоб відправити на той світ усіх чотириста п'ятдесят сімох співробітників мого інституту. Він у тисячі разів отруйніший синільної кислоти. Різниця лише в тому, що кислота вбиває одразу, а тут людина промучується деякий час. Запакував я той бюксик у спецконтейнер. Намалював череп з кістками, знак радіаційної небезпеки і втримував у сейфі два роки, раніш ніж відправити до спецмогильника. А полоній замінив у мільйон раз менш токсичним ураном. І що ж ти думаєш? -- Уран дав мені такі можливості, які мені і не снилися б з полонієм, якби остався живим. Результати моєї кандидатської перевірили висновки багатьох докторських, але доктора, звичайно, я не одержав, методи перехопили англійці і американці. Про мене писали в нашій літературі, як про американця. Коли ж розібралися, що я тутешній, з Ленінграду, то кількість недругів моїх одразу потроїлась.

Не минуло й двох місяців з тієї події, як викликає мене директор інституту. Приходжу, там вже сидить патанатом Ратнер.

-- Іване Васильовичу! -- каже мені директор. -- Ми перевчили наших лікарів. Помер трілітній хлопчик і вони вбачають усі ознаки променевої хвороби. Звідкіля?! Одна лише нитка -- його батько працює у Радіаційному інституті. Ось препарати його органів. Половину даю Вам, половину Михайлові Давидовичу -- він зробить радіографи, а Ви подивіться їх на своїх приладах.

Поклав я препарат у іонізаційну камеру -- і очі вирячив: нитка електрометру біжить! Накрив препарат цигарковим папером -- все встало. Альфа! -- Найстрашніше! За півтори години я вже знав, що то полоній, і у хлопчику було більше тисячі смертельних доз!

Дзвоню директорові, кажу: "Хай Ратнер проявить радіографи -- буде повно треків". Директор дзвонить Ратнерові і каже: "Верболоз с ума сошел!" Але вийшло так, як я сказав. Хотів допитатися, яким чином був отруєний хлопчик. Але мені спецоргани відповіли: "Ето не ваше дело! Вы экспертизу произвели блестяще. Мы вам благодарны!" Все! Лише через роки довідався, що батько хлопчика покинув

інститут, підозра, що він убив свого сина не підтвердилася. Який батько вбиватиме свого сина?! Думаю, що причиною була наша безглузда недбалість. При такій роботі треба роздягатися догола, одягатися у спецодяг, опісля митися, проходити контроль і нічого ніяк не виносити з Лабораторії. А ми як працювали? Думаю, що батько виніс, наприклад, олівця. А на ньому була пилінка поліонію. Син взяв той олівець у рота і все! -- Хана! Ось звідки, Лесю, беруться Чорнобилі!

-- Бережи себе.

-- Не хвилюйся, рідна. Я вже дуже розумним став... А завтра на Північ. Ой, як не хочеться! Ти мене не проважай. Чеснодячок у мене невеликий, а з Азиною коробкою теж упоруюсь.

-- Я проведу тебе, Івасику, миленький...

На тлі рожевого вечірнього неба яскраво засяяла красуня Венера -- богиня кохання, і Леся з Іваном, обійнявшись, тихо заспівали:

*Зоре моя, вечірня
Зійди над горою...*

(Не плач, Лесю, не плач кохана.)

*Поговорим тихесенько
В неволі з тобою...*

(Я вернуся, Лесю.)

*Розкажи, як за горою
Сонечко сідає...*

(Я повернуся до тебе Рідний краю, до твоїх лісів, степу, до людей твоїх.)

*Як у Дніпра веселочка
Воду позичає...*

Поїзд швидко біжить на північ. По обидва боки упливає на південь Біларусь. Ось купка вже знайомих мені берізок -- порівнялась зі мною, через хвилину вони вже не з півночі, а з полудня і кольор вже в них інакший, теплий. Я дивлюсь на них і далі, у вирій, -- там Україна. Там тече Тясмин і над його берегом, на городі порається дід Сава, Аза саме приймає пацієнтів і страшенно радіє, коли це не хворі, а вагітні жінки; на Великий Житомирський зараз біжить тролейбус, а з другого боку, на зупинці люди чекають стрічного і недалечко, гострим клинцем дивиться на мене Дитинка. Леся заносить на дискету компютера похідні розмноження і диференціації клітин, а увечері прийде додому і її зустрінуть меблі, порожня кухня, дзвін капелі у ванні і самотня ніч. До них біжать рейки з під поїзда і з кожною хвилиною вони далі, далі і далі від мене.

Мине півтора місяці і у вирій полетять журавлі. Там моя Вітчизна:

*Мій журавель,
У нього очі сині.
Хай кличе в мандри
Осінь золота.
Та знаю я,
Що лиш на Батьківщині
Солодкою стає проста вода.*

Хто склав ці чарівні слова? Хто поклав їх на чарівну музику?

А з Півночі все ближче і ближче величезне і красиве місто -- Санкт-Петербург. Ось вже пролітають платформи приміської електрички. Ось вже поїзд промчав крізь шляхетний вокзал Пушкіна, а може вже знову Царського Села, ось вже плывуть повз нові багатоповерхові райони, ось вже старі обшарпані будинки і склади і, на відміну од Києва ні одного дерева, ні билини навколо. Нарешті поїзд втягується під шатро Вітебського вокзалу. Я люблю його! І за те, що з нього рейки ідуть тільки на Південь -- в Україну, і за те, що він красунь -- шедевр "Модерну". З його чавунних квітів ще лине тепло рук його творців. Але йому вже дев'яност років і дуже жаль, що вони не можуть користуватися своїм творінням і зараз. До чого ж коротке людське життя.

Я виходжу на платформу, а назустріч мені біжить маленьке дівча, тягне до мене рученята і радісно кричить:

-- Папа! Папочка приехал!

BCE

Россия, 194021 Санкт-Петербург,
пр. М. Тореза, 28, кв. 76,
Кононенко Александр Макарович
тел.д. 552-90-26

Січень-травень 1993 р.

Looking for that authentic Ukrainian gift?

**UKRAINSKA
KNYHA** A Division of
Demo Trade Limited

Importer and distributor
of fine giftware

**NOW
DUTY FREE!**

No Duty on clothing
(except leatherware), footwear
and food sent in prepaid parcels to
Ukraine, Belarus, Russia, the Baltic
States and other parts of Eastern Europe.

- EMBROIDERED
tablecloths towels bedspreads
aprons blouses shirts
- BEAUTIFULLY PRINTED
wool kerchiefs and shawls
- HAND PAINTED
decorative plates and boxes
- INLAID WOOD
from the Carpathians,
Hutsulshchyna and Bukovyna
- GLASSWARE AND CRYSTAL
from Lviv and Kiev
- BOOKS PERIODICALS and more

Your heritage art store

UKRAINSKA KNYHA
962 Bloor Street West, Toronto, Ontario M6H 1L6
Canada
FAX: (416) 531-4075 Phone: (416) 534-7551 TELEX: 06-22465

ЧИ ВИЖИВУТЬ ТАЛАНТИ В УКРАЇНІ, або ЯК ВИЙТИ ІЗ ГЛУХОГО КУТА?

Скільки вже мовлено й перемовлено про нашу українську літературу і її відродження, скільки засідало "круглих столів" і писалося після них "змістовних" заяв, постанов, проєктів і рішень до Президента України та уряду, але всі ці хитромудрі декларації в одну мить мовби танули у воді; складається таке враження, що ці мітичні звернення й приймалися тільки задля того, аби їх не виконувати. Тим часом у цій вічній каламутно-картонній віхолі, у цій невимовно-кричущій "нікому не потрібній суєті" ламаються, мов списи, людські долі, в'януть, мов осінні листки, осиротілі душі, непомічаються і нерозкриваються таланти.

Тож, розпочинаючи нашу бесіду, передусім заважимо: чи завжди ця гучна балаканина, що заповнила літописців, на користь нам-таки, літописцям? Чи завжди це відродження приносить стіху тим, хто його розпочав -- поетам, прозаїкам, акторам, зрештою, всім мистцям, усій творчій інтелігенції попри всі соціальні, економічні та політичні негаразди в молодій державі, -- бо ж саме мистці, художники слова й переживають не меншу духовну кризу і внутрішнє спустошення, ніж сама держава? Оце ж бо і є те страшне й разюче, й надивовижу парадоксальне, що загнало мислячу особистість у глухий кут: оці одвічні повзучо-пекучі запитання -- як жити далі, як вижити нам і нашій літературі у цей складний і скрутний час, у цій щоденній непевності, як донести своє вагоме покриття до революційні, і в голодні, і в воєнні, і в застійні (тепер уже можна писати -- і в самостійні) часи слово таким же покриттям і терпеливим (можливо, найтерпеливішим у світі) читачам? Саме про це й розмірковує з нашим кореспондентом молодим прозаїком Миколою Закусилом перший заступник голови Ради Спілки письменників України, новообраний голова Літфонду СПУ прозаїк Володимир Дрозд.

-- Пане Володимире, щоб не бути голослівним, давайте одразу звернемося до "історичного", справді за всі віки для нашої держави неперевіреного факту: за 1993 рік (за 10 його місяців) більшість районних читальень суверенної України не одержали жодного твору українського письменника! Це що -- іронія долі чи лукава посмішка "недругів"? Про драматизм сучасного українського книговидавництва свідчать найбільші державні видавництва: за 1992 рік наше "Дніпро" випустило книг загальним тиражем у 8,2 рази менше, ніж у 1989 році, "Веселка" -- у 4,8 рази, "Український письменник" -- у 2,5 рази...

-- Я ще й досі перебуваю під враженням зустрічі керівників творчих спілок із Президентом України Леонідом Кравчуком, що відбулася незадовго перед Новим роком (1993-м). Можливо, через те я й сповнений більшого оптимізму, аніж це було раніше, влітку, скажімо. Тоді, після зустрічі, я підійшов до Леоніда Кравчука і сказав: "Пане, Президенте, Ви сьогодні промовляли так само геніально, як я -- пишу..." (Леонід Кравчук розуміє гумор). На початку року я подарував йому своє "Листя землі" із написом: "Президенту України від Президента Краю". Маючи на увазі Край, який я придумав,

Володимир Дрозд.

пишучи цей роман, -- карта його на перших сторінках книги. Звісно, нині Леонідові Кравчуку не до читання книжок, але раніше, ще до обрання Президентом, він запевняв, що прочитав майже все, написане мною. Отож і ставлення моє до глави нашої молоді держави -- як до свого читача. Хоча я досить критично ставлюся до можновладців. Леонід Кравчук -- не виняток. Але на зустрічі з мистцями він справді промовляв дуже мудро і зворушливо. Щиро розмовляв, із болем у душі. І про наші загальні політичні та економічні болячки, і про проблеми мистецькі. Щодо останніх, то головна теза його промови -- будь-що зберегти у цей складний час талановитих людей України, допомогти їм хоч би вижити. У своїй діяльності спілчанського функціонера я цілком сповідаю цю тезу. Дозволю собі законспектувати для історії ще один вислів Леоніда Кравчука на цю тему. У березні 1992 року на Шевченковому вечорі, після вручення нам державних премій, Президент у розмові зі мною сказав: "Будемо рятувати від негараздів первісного ринку дітей, матерів і -- письменників..." Теж, погодьтеся, мудро. Бо письменник, мистець, як і діти та матері, найменш захищений, найменш здатен себе захистити в економічному хаосі, в якому перебуває нині вся наша Україна.

Але -- що ж конкретно було вирішено на цій зустрічі -- Президента України і мистців України? Ви-

рішено було підготувати проект Указу Президента про додаткові заходи, спрямовані на захист культури і діячів культури...

І тут у словах моїх оптимізму децю поменшає. Бо я -- автор неопублікованої, написаної у співавторстві з колегами по роботі в апараті Спілки, книги "Проекти Указів Президента України та Постанов Кабінету Міністрів України"... До такої книги могли б увійти і складені мною листи-волення до перших осіб держави про катастрофічну ситуацію із захистом у "вільній, незалежній" українського слова і українського літератора. Ще я додав би до тої книги поклики Степана Пушика, часом -- розпачливі, часом -- наступальні, до Верховної Ради, чи не єдиного (з-поміж двох десятків!) депутата-письменника, який і в м'якому депутатському кріслі не забув, що він -- як громадянин, як інтелігент -- відповідальний за долю культури. На жаль, майже всі проекти тих указів і постанов захрясли в кабінетах трьох гілок влади -- президентської, законодавчої і виконавчої... Боюся, щось подібне може трапитися і з проектом нинішнього указу, над яким нині працюємо із спеціалістами з Кабінету Міністрів України. Але найголовніше -- Верховна Рада досі не прийняла багатьох важливих для розвитку культури законодавчих актів, а без них і в самого Президента зв'язані руки. У кращому разі, Указ Президента з'явиться, та чи торкнеться він найважливіших наших проблем, зокрема, щодо книгодрукування, захисту українського слова? Уже десятки разів ми пропонували обкласти податком російськомовну халтуропродукцію, що завозиться з Росії або друкується в Україні (пожадливо поглинаючи наші дефіцитні енергоресурси), і за рахунок цих коштів підтримати матеріально українську книгу. Що тут не реального чи вельми обтяжливого для держави? Потрібні лише законодавчі ініціативи, рішучість влади, справжнє, а не показне бажання порятувати нашу духовність у складні часи переходу до ринкової економіки, коли ще діють навіть не ринкові закони, а -- базарні, закони не приватизації -- а прихвизтизації...

-- Більше того, на Україну, на наші ж такі районні читальні, -- а отже, і на цвіт нації, оскільки взято курс саме на районні -- нині "працюють", крім нашого видавництва "Молодь" (цього року бібліотеки отримали від нього цілу серію російськомовних книг на зразок: "Месть -- мое личное дело", "Суд -- это я", "Тварь", "Змея", "Кровавый рассвет", "Целуй меня страстно", "Шанс выжить -- ноль"), багато комерційних видавництв нинішнього СНД. Так, скажімо, "Олімп" із Баку видав 27 томів Джеймса Чейза. В Азербайджані така продукція не знаходить ринку збуту, а в Україні вона, виявляється, потрібна -- на додачу з "Олімпу" ще надіслали в наші бібліотеки п'ятитомник Едга Берроуза "Неистовый Тарзан". Але найдивовижніше те, що справді "спритні тарзани" друкують то свої книжки на поліграфічній базі Києва і збувають їх тут-таки, в самостійній Україні. Тепер у нас "Тарзанів" буде стільки, як раніше творів Леніна... Отож, чи не нагадає це вам ту комедійну ситуацію, про яку розповіла на останньому Пленумі Спілки письменників України, що відбувся у жовтні минулого (1993) року, Людмила Тараненко із Чер-

кас, а саме: у Шевченкових селах Кирилівка і Моринці відновила свою діяльність піонерська організація імені Валі Котика, яка закликає дітей вивчати ідеї і справу не Шевченка, а Леніна? Постає знову ж таки те одвічне запитання: як бути і що робити в цій літературній диктатурі українським літераторам, аби протистояти цьому лиховісному вирові, коли залишається на своїй рідній Батьківщині вибирати українську книгу "між російською та... російською"? Чи, можливо, це і є той страшний довгожданий ринок, до якого наближались так впевнено?...

-- Ви, пане Миколо, ще не згадали про той потік кіномакулатури, який ллється на голови наших незагартованих співвітчизників із телеекранів -- щовечора і щоночі. Я раніше майже не дивився телевізора. А це сталося так, що мені відремонтували ще куплений у застійні роки старенький телеекранчик, ночами я сплю погано і почав його вмикати. І -- жахнувся від того нескінченного мордобиття, кривавиці, сексопатології, що ними "пригощають" нашого глядача так звані комерційні канали. Американізація духовності -- так би я назвав це явище. Розуміючи, що і в Америці є справжня, висока культура, але ми поки що беремо од них не найкраще, а -- найгірше, маскультуру, комерційну кінопродукцію. Що можна цим нестримним брудним потоком і зі Сходу, й із Заходу протиставити? Якщо дивитися реально, а не тішити себе ілюзіями? Практично -- нічого. Доведеться змиритися із відомою тезою про те, що висока культура існувала й існує -- для вибраних, для тих, чия душа -- жива, працює і просить духовного харчу, а масова культура -- для мас. Важко з цим змиритися, бо десятиліттями нас виховували інакше: мистецтво -- для народу. Але й тоді хіба масовий глядач так уже поспішав на наші найвишуканіші фільми чи стояв у черзі за збіркою віршів геніального Євгена Плужника? Ні. Різниця лише у тім, що масове мистецтво було наскрізь зідеологізоване, політизоване і т.д. Тож повинні розмовляти з тими, хто нас здатен і хоче почути. Така реальність. Такою вона є і в усьому світі. І слід усім мистцям докладати чимало зусиль, аби виховувати нове покоління духовнішим, розвиненішим і загартованішим. Ось де поле діяльності письменника! Іти в школи, середні і вищі навчальні заклади, нести високо художнє українське слово, виховувати культурних, свідомих громадян майбутньої України. Проект такого "посполитого рушення" Спілка письменників разом із Міністерством освіти України нині вже розробляє. До речі, -- це й вирішення проблеми із працевлаштуванням письменників. Час професійного письменства вже минув. Навіть прозаїк, популярний, талановитий, не зможе проіснувати на ті злиденні гонорари, які йому пропонують нинішні книговидавці. Хоча я не вірю і в літературну працю як гоббі. Вона вимагає занадто багато сил від людини. Письменник повинен вести уроки літератури, семінари, читати лекції в інститутах та університетах, керувати літературними студіями і -- мати якийсь вільний час для літературної роботи. Як, до речі, в усьому світі. Біда лише в тому, що наші школи і всілякі навчальні заклади поки що такі ж матеріально бідні, як і сама наша молода держава. Але за цим -- майбутнє. Слід уже

нині передбачати кошти на таку роботу нашим міністерствам. А поки що було б непогано створити, наприклад, при СПУ фонд для проведення освітньої роботи у школах і вищих навчальних закладах. Тоді ми могли б не просто допомагати письменникам, а оплачувати конкретну освітню діяльність. Звичайно, ми можемо це зробити, але з допомогою наших братів із зарубіжжя. На жаль, така реальна економічна ситуація на сьогодні в Україні. Ми готові до співробітництва. Взагалі, я -- проти розпачливих зойків про те, що все -- гине, все розвалюється. Ситуація справді складна, але чи все ми робимо, аби її виправити -- і кожен з письменників, і письменницькі організації? Не все, мало робимо. Хто, потрапивши у швидкоплинну ріку, не намагається впливати, той неминуче тоне. Ми -- повинні впливати.

-- Пане Дрозд, як розцінив Пленум роботу Спілки, яка, по суті, на реформи не йде... Чи не тому молодий поет Ігор Римарук, якого було обрано до керівних органів Спілки, склав на ньому свої обов'язки секретаря Ради СПУ? Чи не тому лунали заклики до саморозпуску Спілки? А натомість з'являються нові асоціації -- художньо-соціальної літератури, "Нова література"...

-- Я певен, що з часом СПУ стане Спілкою письменників та письменницьких асоціацій. Або ж Літературний фонд об'єднуватиме навколо себе письменників різних художніх спрямувань, різного світобачення, різних політичних поглядів. Справді, важко сьогодні поєднати усіх літераторів під одним дахом -- надто різні покоління, групи. Але й причин для "білалітературних воєн" я не бачу. Свою потрібність народові, свою справ-

жність треба доводити творами, і тільки творами. А Спілка письменників, у тому чи іншому варіанті, реорганізована, оновлена і т.д., потрібна, насамперед -- для творчого, соціального, юридичного і всілякого іншого захисту мистця.

-- Сьогодні вкрай страшна, злиденна ситуація із книгорозповсюдженням. Чи є якісь конкретні рішення, прогнози щодо поширення книги в сучасних умовах? Стару систему, по суті, розвалили, а тепер знову лунають заклики: відродити те, що зламали. Навіщо ж тоді розваливали те, що було? Хотілося б знати і тут своїх "героїв"...

-- Я теж завжди був за те, щоб не все старе розвалювати. Тим більше, що система книгорозповсюдження в соціалістичній Україні таки була, і -- непогана. Книга доходила до найвіддаленіших сіл і хуторів, сам виріс на хуторі, знаю. Інша річ -- яка книга. Тоді видавалося передусім багато класики, багато перекладів. Українською і російською мовами. Та головне -- книга була дешева, доступна і школяреві, і студентові. Нині навіть я, чиновник досить високого рангу, не завжди можу купити книгу, яка приверне мою увагу. Папір подорожчав катастрофічно, поліграфія -- також. За наших умов, якщо книгодрукування стане цілком ринковим, класика, сучасна література перестануть видаватися. Надія наша -- на державу. Нині розробляються програми державного замовлення на сучасну книгу. Сподіваємося, що такі програми -- фінансуватимуться, попри страшну економічну кризу. Щоправда, турбує, що в проєктах програм знову йдеться про "суспільно значиму" книгу. Давня пісня на новий лад... Ми в СПУ і Літфонді намагаємося якось порятувати становище, розповсюджувати книгу власними силами. На минулому пленумі СПУ постановили створити мережу поширення на базі спілчанської книгарні "Сяйво", обласних спілчанських і літфондівських організацій. Навчаємося рахувати. А рахувати доведеться добре, бо -- страшенно подорожчало пальне. Книга, доки буде завезена в обласні центри, не кажучи вже про райони і села, подорожчає вдвічі, втричі. Хто її купить? Купівельна спроможність населення надзвичайно низька.

Таки ж, або -- ще сумніші, проблеми з друкованими органами СПУ. З жахом чекаємо на результати передплати періодичних видань на наступний рік. Прогнози -- невтішні. І не тому, що сучасна людина втратила цікавість до української літератури, української думки. Навпаки, цікавість ця, у зв'язку з відомими національними, суспільними процесами в Україні -- зростає. Але ж інтелігенція наша, в першу чергу -- її середня ланка, учителі, лікарі, інженери і т.д., бідує матеріально. А ціни на передплату, як відомо, зросли неймовірно. Зрізані кошти бібліотекам -- на передплату періодики. Ті декілька відсотків населення, що розбагатіли, головним чином, на спекуляції, літературою, тим більше -- українською, ніколи не цікавилися, не цікавляться і навряд чи будуть цікавитись нашим високохудожнім словом. У кращому разі, вони здатні кинути кістку українському інтелігентові -- допомогти видати книгу, щось дати на організацію концерту тощо. Хоча з більшою зацікавленістю витрачають гроші на всілякі шоу, спортивні зма-

Tel:
(416) 763-1093

MEAT PRODUCTS LIMITED

Specialists for over thirty years

- Найкращої якості м'ясні продукти власного виробу;
- Вареники, флячки, квашена капуста та інші європейські ласощі;
- Замовлення на весілля та на інші прийняття;
- Говоримо по-українськи;
- Власник Е. Рембач до Ваших послуг.

2238 BLOOR STREET WEST
TORONTO, ONTARIO, M6S 1N6

гання, аніж на справжню культуру. А шукати нині винних, шукати, як ви кажете, "героїв", уже пізно, і ще -- рано. Колись історія їх назве...

-- А можливо, це нормальна ситуація, якщо розглядати цю проблему, скажімо, в історичному розрізі. Адже не секрет, що нині в сучасній українській літературі налічується більше 1000 письменників. Та чи всі вони працювали і працюють на нашу рідну літературу в повному розумінні цього слова? Сьогодні вже яскравіше видно: хто і в найскладніших умовах працює і далі буде працювати на літературу, а хто хоче від неї мати лише -- й тільки! -- зиск: "творити на творчих хлібах", "мати стипендію" (а нині вже й доярову), "ходити серед почесних і найшанованіших"... Мені здається, з часом в нашій Україні, а саме в літературі, серед мистців слова може відбутися жорсткий безжалюї і нищивний відбір (об'єктивний чи необ'єктивний -- засвідчить історія), який може підкосити чи "зарізати" навіть і світлу голову -- так може скластись, зрештою, ситуація... І це, певно, буде найстрашніший вирок. Бо ж інколи подекують і самі письменники, мовляв, хіба це нормально, що стільки літераторів сидить на ший у держави (знаємо ж ми приклади, коли письменниками ставали і стають і сини, і дочки, і зяті, і невістки, і навіть -- внуки та правнуки самих письменників) і, зрештою, хіба це нормально, що й пишуть то вони саме задля цієї видуманої -- кожній у своїй голові -- держави-системи, а не для читачів? Чи не тому таке й бездоріжжя розчарування, сказати б, внутрішній дискомфорт, катастрофа, відбувається серед здебільшого старших письменників? Адже на їхніх очах вмирають сотні їхніх власних творів...

-- Мені вже доводилося не один раз про це казати і ще раз кажу: держава не утримувала письменників: "єдина керівна" партія опікувалася "ідеологічними бійцями", як тоді називали з трибун літераторів, і це правда: премії, ордени, закордонні поїздки -- для слухняних... Але літератор, який мав змогу друкуватися, утримував себе сам. Адже папір був дешевий, поліграфія -- теж, ми мали в Україні масового читача, книги розходилися великими тиражами, видавництва мали змогу перераховувати значний відсоток до Літературного фонду. Моя літературна родина у сімдесяті-вісімдесяті роки існувала за рахунок моїх історичних романів, вони перевидавалися; у перерві між цими романами, на які дивився завжди як на вимушений заробіток, а то й -- паралельно, я й писав усе те, завдяки чому існує в літературі Володимир Дрозд. Сьогодні через подорожчання паперу і поліграфії ситуація кардинально змінилася: будь-яка книга, геніальна чи не геніальна, -- збиткова. Причому, збитки -- на мільйони. Підвищити ціну на книгу довелося б у тисячі разів, аби вона не була збитковою, але хто її тоді купить? І за що купить? Отже, тяжка письменницька праця сьогодні абсолютно не винагороджується. Доки книга давала прибуток і письменник міг жити матеріально, навіть трохи краще од середнього радянського громадянина, літературний фах, звісно, притягував людей і випадкових. Тим більше, за умов ідеологізації літератури особливого таланту і не вима-

галося: аби вмів більш-менш грамотно писати і вмів хвалити "рідну партію". Навпаки, талановитій людині жилося набагато скрутніше. Звичайно, за нових умов частина літераторів, для яких письменницька праця була лише засобом до існування, відсіється. Підуть у комерційні структури, у політику і т.д. І це -- добре. Залишаться в літературі лише ті люди, які -- не можуть не писати. Для яких літературна праця -- сенс життя. Перестануть писати і ті старші письменники, які були вкрай ідеологізовані. Дехто з них щиро вірив у партійні догми, так їх виховали, для таких переміни у суспільстві -- справді особиста катастрофа. Більшість ні в що не вірили, пливли за течією, писали те, що від них вимагали. Для них переміни в Україні -- теж катастрофа: на що витрачене життя? Мені вже доводилося казати, ще років зо три тому, що відсотків сімдесят сучасної української літератури піде в небуття. Так і сталося. Але і серед старшого покоління були літератори, яких залякала партійна машина, тоталітарна система (у тридцяті роки загинули в катівнях і Сибіру сотні їхніх колег!), і вони співали хвалу режимові з примусу, або вже -- за звичкою. Частина з них, хто ще має сили, відроджується сьогодні духовно. Принаймні, правдиві спогади про колишнє життя вони ще здатні написати, -- і пишуть, і ті спогади мають велику історичну цінність.

-- Отже, не все так просто... Та все ж, попри різні "вмирання", життя -- а разом з ним і література -- продовжується. Володимире Григоровичу, а як же бути сучасній молоді? Хто підтримає тих новобранців, котрі, хоче того хтось чи не хоче, а вже стукають у двері? От і на Пленумі Співки директор видавництва "Український письменник" В. Скомаровський сказав, що в 1993 році побачили світ лише 73 книжки. Але ж серед видатних авторів майже не видно молодих, хіба що тих, хто значиться: "коштом автора". Буду нескромним, але скажу, що ще два роки тому, коли діяла тодішня система книготорговельного розповсюдження, мій перший роман-міф "Книга плачів" зібрав тираж понад 60 тисяч примірників. Але так виданий і не був -- надто швидко "пішов процес"... Писався він п'ять років, а лежить у тому ж "Українському письменнику" вже шість. Хоча це, звичайно, не комерційна література, як того треба видавництву. Але ж цей роман і глибоко національний, більше того, "етнічний", це коли маємо постійне приниження етносу на своїй рідній Батьківщині.

-- Сьогодні для мене як спілчанського чиновника найголовніше допомогти, в першу чергу, молодим талановитим силам -- і надрукуватися, і вижити матеріально. Через те й організував я два роки тому благодійний фонд "Літературна скарбниця", який досить активно підтримала українська діаспора. Хай і маленька "долярова", як ви кажете, з деяким сарказмом, стипендія, але вона все ж допомогла десяткам талановитих письменників написати нові книги і утримати свою родину. Я продовжуватиму цю роботу і далі, очоливши Літературний фонд СП України. І так само прошу братів із зарубіжжя про допомогу для своїх колег. Як казав Президент України, треба допомогти талантам вижити. Та й не менш важливо допомогти старшим письменникам,

які, як би там не було, і в найгірші роки підтримували наше національне вогнище. Нині багато з них -- хворі, а ліки в Україні -- на ті ж "долари". Хочу створити і вже створюю фонд для закупівлі ліків для письменників. І -- сподіваюся на допомогу в цій справі і окремих українців, і українських організацій за кордоном.

А щодо тих "73-х", то серед них є таки чимало молодих письменників. І СПУ робить усе, що може, аби підтримати молоді таланти. Звичайно, можливості наші сьогодні вкрай обмежені. Але -- щороку по шість книжечок початкуючих авторів видає кабінет молодого автора при СПУ. Для цього щорічно проводимо конкурс "Гранослов". По шість поетичних книжечок щорічно переважно -- молодих, але уже -- відоміших, видає благодійний фонд "Літературна скарбниця", разом із Секретаріатом Ради СПУ. Наступного року проводимо збір юних літературних талантів, конкурс на право взяти участь у цьому зборі нині триває у всіх областях України. Звичайно, цього замало. Але хіба ми винні, що практично перестало існувати відоме раніше видавництво "Молодь", про яке ви згадували? Ми і на зустрічі з Президентом України зверталися з проханням, аби СПУ передали поліграфічну базу цього видавництва, або хоч частину її. Поки що -- жодної реакції. Комусь, мабуть, вигідно, що ця поліграфічна база використовується, головним чином, для продукування російськомовної комерційної книги. Як там структури задіяні -- я не знаю. Можу лише здогадуватися...

-- Нині дуже неохоче й повільно переосмислюється сучасний літературний процес. Складається враження, що критики, які працювали на прозаїків вашого покоління, просто не хочуть вже братися за перо, мовляв, нові часи настали, а це їм уже не по дорозі...

-- Літературної критики майже не існує, це правда. Або ж -- рівень її надзвичайно низький. Маю на увазі передусім критику, що аналізує сучасний літературний процес. У кращому разі, аналізується літературний процес двадцятих-тридцятих років. І це -- наша біда. Але можна зрозуміти і наших критиків. За статтю нині видання платять буквально копійки, а треба твір прочитати, проаналізувати і т.д. Та й не вельми охоче газети й часописи друкують аналітичні статті. Журнал чи газету треба продати, а літературна критика -- не масове читиво. Хочемо ми того чи ні, а зараз потрібні елітарні видання, що їх підтримували б або держава, або добрі дядьки -- спонсори. Є, крім того, й розгубленість серед критиків, і це -- зрозуміло, адже за нових умов доводиться переписувати заново всю історію літературного процесу в Україні, та й самого себе -- ревізувати. Для всього цього потрібен час, та й чималі духовні сили. Тож маємо надію на молодих критиків, їхні публікації все частіше з'являються на сторінках часописів "Сучасність", "Світовид", "Авжеж".

-- Хто на ваш погляд, якщо дивитися з висоти ХХІ століття, залишиться в українській літературі із сучасних письменників? Та й чи справді залишиться -- бо ж, слухаючи на Пленумі доповідь поета Павла Мовчана, сіється песимістична думка про існування взагалі нашої літератури: чому, скажімо, раніше "си-

лове національне поле було набагато потужнішим, аніж тепер", чому "майже вся національна енергія витрачається на самозбереження, а не на саморозвиток", чому "ми фактично опинилися в ролі національної меншини на власній землі"? Якщо все рухатиметься так і далі, то про українську літературу, з певним відтинком часу, наші нащадки будуть згадувати колись саме так, як ми зараз про Запорозьку Січ... Тож чи не є слушною думка доповідача, що у ставленні до літератури "необхідний справжній державний протекціонізм"?

-- Я згоден, "справжній державний протекціонізм" над українською літературою, яка десятиліттями, а то й століттями пригнічувалася, викорінювалася і т.д., потрібен. Але цей "протекціонізм" не повинен зачіпати самої творчості письменника, не повинен над ним тяжіти. Я добре знаю з минулих десятиліть, що таке -- відчувати за своєю спиною цензора. Якщо навіть новітній цензор буде у вишиваній сорочці, письменникові від цього не легше. А вже там і сям з'являються натяки на "суспільно значиму" літературу. Мовляв, тільки таку літературу повинна підтримувати держава. Тобто, поезію і прозу, де замість слова "партія" впишуть слово "Україна"? Тільки талановите слово стає духовним надбанням нації, формує саму націю, створює їй відповідний імідж серед народів світу. Усе інше -- від лукавого... А щодо тих, хто із сучасних українських письменників перейде "ріку часу" і залишиться в літературі, я не став би гадкувати. Прогнози сучасників, як свідчить історія культури, рідко здійснюються. Залишиться найталановитіше, я певен цього. Будь-які спекуляції на "теми", чи то в застійні часи, чи то вже в нові, "незалежні", випадуть нікому не потрібним осадком на дно часу. Залишаться книги, в яких є душа -- народу, людини. Жива душа. Тільки жива душа мистця забезпечує книзі довголіття. Я пишу в надії, що кращі мої книги будуть потрібні нащадкам. І така певність повинна бути в кожного, хто береться за перо. Інакше і не варто за нього братися. А як воно буде насправді, то не мусить ні мене, ні когось іншого обходити. То вже справа нащадків. Але без певності у своїй потрібності письменник не може тяжко працювати на літературній галері...

-- Як планує надалі свою роботу Володимир Дрозд -- як перший заступник голови Ради СПУ, як голова Літфонду СПУ і як письменник, -- критично переосмислюючи свою творчість у дні нинішньому, що б відкинули із своїх творів назавжди, а що залишили б для нащадків, над чим працюєте зараз?

-- Нині я зосереджуюсь на роботі в Літературному фонді. Я виходжу ось із чого: збережемо, розбудуємо Літературний фонд -- збережемо і розбудуємо Спілку письменників.

Звичайно, економіка держави розвалена, фінансова система -- на межі, ми це розуміємо і не вимагаємо чогось особливого. Не йдеться про те, щоб держава утримувала письменників, ні! Ми, власне, просимо, аби держава повернула нам наше ж таки, надбане поколіннями літераторів. Наприклад, два будинки творчості в Криму, які раніше належали Літературному фонду СРСР. Усе, що на території Росії, давно передано Літера-

турному фондові Росії. Так само зроблено і в країнах Прибалтики. Лише в Україні не зроблено жодного державного кроку у цьому напрямку. Ми маємо у Києві, та й не тільки, будинки, які будувалися на кошти Літературного фонду, на кошти відрахувань від гонорарів за книги письменників. Як правило, на перших поверхах цих будинків розміщені наші книгарні або видавництва. І ми змушені платити нині десятки мільйонів щомісячно орендної плати...(?) Тож і просимо єдине -- передати наші будинки нам-таки на баланс -- але не робиться й цього. Бо в комунальних службах є комерційні -- мафіозні? -- структури, які зацікавлені в приватизації цих приміщень.

Про конкретну роботу поки що рано говорити -- тільки започатковуємо ряд нових програм. Усі програми будуть спрямовані, у першу чергу, на виживання літератури і літератора.

Як письменник, з написаних творів я не маю таких, аби їх соромитися і відкидати. Звичайно, якісь "поплавки" доводилося писати, не без того, але й вони -- мої. Я вірив щиро, та й вірю нині у засади, хай і теоретичні, демократичного соціалізму, спрямовані на захист трудової людини. Думаю, що майбутнє -- за такими ідеями. Вовчий світ початкового капіталізму -- не мій ідеал. До політики колишньої компартії, і до тих реалій, які були в роки тоталітаризму, мої переконання не мають ніякого відношення. Я про них свого часу багато написав гірких, правдивих слів. І не ховався з ними по шухлядах, як і не ховаюся нині. Я -- за соціально справедливе суспільство, за суспільство для чесної, трудящої людини, не для глитає, не для спекулянта. Як воно зватиметься, соціалізм, капіталізм, чи якось інакше, мене цікавить найменше.

А нині я працюю, головним чином, над новим статутом Літературного фонду Спілки Письменників України. У вільний від роботи час, як правило, вдосвіта -- над новими книгами епічного роману "Листя землі".

Розмову вів Микола ЗАКУСИЛО
м. Київ, 12.XII.1993 р.

Коротка довідка

Володимир Дрозд -- відомий в Україні оповідач і романіст. Народився 25 серпня 1939 року в с. Петрушин Чернігівського району Чернігівської області в сім'ї колгоспників. Закінчив заочно Київський університет ім. Т. Шевченка (1968). Працював у редакції олишівської районної газети "Голос колгоспника", в редакціях обласної молодіжної газети "Комсомолец Чернігівщини", республіканських газет "Літературна Україна" та "Молодь України", у видавництві "Радянський (нині Український) письменник", у 1982-1985 рр. очолював журнал "Київ". Обирався секретарем правління Київської організації СПУ.

Автор книжок та повістей: "Люблю сині зорі" (1962), "Парость" (1966), "Маслини" (1969), "Білий кінш Шептало" (1969), "Ирій" (1974), "Ніч у вересні" (1980), "Крик птаха в сутінках" (1972); романів: "Катастрофа" (1969), "Добра вість" (1971), "Ритми життя" (1974), "Дорога до матері" (1979), "Люди на землі" (1976), "Земля під копитами" (1980), "Самотній вовк" (1983), "Балада

про Сластьона" (1983), "Інна Сіверська, суддя" (1985), "Спектакль" (1985), "Новосілля" (1987), "Подих чудесного" (1988), "Листя землі" (1993). Твори В. Дрозда перекладені на мови інших народів, окремими виданнями вийшли книжки в Естонії, Молдові, Білорусі, Болгарії, Німеччині, Угорщині, Польщі. Лавреат державної премії України ім. Тараса Шевченка (1992), міжнародної премії фундації Антоновичів (1993). ■

F.I.N.D.S.

Dress For Less

Discount Designer Fashions!

UP TO 50% OFF

Open 10 to 6; Th-Fr till 8p.m.

A NEW FACE

IN THE BLOOR WEST VILLAGE
2186 Bloor Street West
(upstairs) opposite No Frills
763-2722
TORONTO, ONTARIO

LOT

пропонує єдине
безпосереднє сполучення
Монtréal -- Варшава. Відліт
з Мірабел кожної п'ятниці.
Пропонуємо також сполучення
до Львова, Києва і до
більшості європейських
столиць. Сердечно
запрошуємо.

STOP

За ближчими інформаціями телефонувати
в Монtréal: (514) 844-2674 в Торонто: (416) 236-4242
Fax: (514) 844-7339 Fax: (416) 236-0433

POLISH AIRLINES
LOT
2000 Peel St.
Suite 680
Montreal, Que. H3A 2W5

Юрій КОБАН

СТОРІНКИ З ЖИТТЯ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА У КИЄВІ

Столиця України -- красень Київ -- на початку 19-го століття був невеликим провінційним містом Російської імперії, що давно пережив свою минулу славу одного з найкультурніших центрів середньовічної Європи, столиці великої слов'янської держави -- Київської Русі. Навала татаро-монголів, влада Литви та Польщі, наскоки кримських татар не могли не позначитись на багатостраждальній долі Києва, тож на початку минулого століття місто налічувало лише близько двадцяти тисяч жителів. В ньому жили українці, росіяни, люди інших національностей, але польський елемент все ж таки важив більше в громадському та культурному житті міста: ділові, нотаріальні записи велись польською мовою, в моді теж панували польські смаки.

За значенням, кількістю населення, благоустроєм Київ поступався багатьом містам України, навіть значно молодшому Харкову. Невеликі будиночки були сховані в затишній пишності київської зелені, круті вулички влітку -- в куряві, а восени та навесні -- в непролазній багнюці; бруківка, кам'яниці -- двоповерхові будинки -- тільки в центрі.

Славний французький письменник Оноре де Бальзак, що за своє перебування в Україні відвідав Київ шість разів, дуже його полюбив. "Познайомившись з католицьким Римом, -- писав він, -- я палко прагнув пізнати грецький Рим православний, Петербург -- це юне місто, Москва -- старовинне, але Київ -- вічне місто Півночі, північний Рим, з 300-ма храмами, багатствами Лаври, Софії... знаходимо тут дивовижне поєднання розкошів і злиднів".

Так, Київ для православного світу був релігійним центром, як Рим для католиків, Мекка для мусульманів, і тисячі прочан йшли сюди з усіх усюд, щоб замолити гріхи, на останній злиднений гріш поставити свічку, поспілкуватися між собою, а головне -- зміцнити свій дух, адже подорож, як казали древні індуси, є перемогою над життям. Їх постійна присутність збуджувала "тихе" життя Києва, вносила в його колорит свої відтінки.

Теж саме можна сказати і про гомінкі київські базари, особливо зимові контрафтові з'їзди, де панував справжній мовний Вавилон -- чулись розмови грецькою, українською, французькою, російською, єврейською, польською, циганською мовами. Поміщицькі сім'ї вивозили на оглядини майбутніх наречених, комерсанти укладали торгові договори, бурхливим було і культурне життя. Так, київський театр мав постійну трупу, приїздили сюди і видатні гастролери. Репертуару того театру могли б позаздрити нинішні київські театри, адже ставилися твори Шекспіра, Расіна, Мольєра, Квітки-Основ'яненка.

У зв'язку з російсько-турецькою війною 1828-1829 років на Печерську починається будівництво фортеці. Ці заходи влади проводились поспіхом, не рахуючись з унікальним природним середовищем, без поваги до прав громадян міста. Наприклад, за одну ніч відбулося переселення жителів Печерська до урочища Паньківщина (нині вулиця Саксаганського). То була жахлива картина, що нагадувала картину Страшного Суду. Киянин міг вийти вранці на ганок, зробити крок... і застигнути на місці, побачивши, що його будинок висить... над прірвою. Невблаганно знищувався улюблений киянами липовий гай. Скарги на генерал-губернаторів Анненкова та Левашова до Петербурга не мали жодного сенсу.

1834 року Микола I утверджує проект генеральної реконструкції Києва. Прямі вулиці, що були прокладені тоді, обумовлюють характер центральної частини міста і в наші дні. Їх широчинь за Бібіковим потрібна була для того, "щоб важко на них було будувати барикади".

Остаточно скасовується магдебурзьке право, що обмежувало в правах приїжджих комерсантів і надавало містові якусь можливість самоврядування. Російська імперія цілеспрямовано вела свою загарбницьку політику, перетворюючи Україну з європейської держави у провінцію.

Правда, тоді ж відкрився університет св. Володимира, що став єдиним центром вищої освіти на весь південно-західний край, бо університет у Вільні та Кременецький ліцей були закриті царевим урядом з приводу "поганої поведінки" польської революційної молоді.

За зв'язки з Шимоном Конарським, що готував визвольне повстання у краї і в 1838 році за це був страчений у Вільні, студенти-поляки були виключені з Київського університету і засуджені: одні -- на каторжні роботи до Сибіру, інші пішли в діючу армію на Кавказ під кулі горців Шаміля. Київ підтверджував прогноз намісника краю великого князя Костянтина, коли той писав до Петербурга: "Вогнище всіх цих підступів -- в Одесі і Києві".

У руках у генерал-губернатора Бібікова -- людини жорстокої і грубої, "капрала п'яного", як називав його Шевченко, зосереджується необмежена влада. У підвладних йому губерніях встановлюється військовий стан. Без суду і слідства, прямо з вулиці він міг заслати людину до Сибіру, особливо, якщо ця людина була польської національності, знущався з учнівської молоді і вимагав у принижених батьків, що були свідками цих "екзекуцій" над їхніми дітьми, підтвердження законності своїх педагогічних методів.

1843 року, після чотирнадцятирічної відсутності, вже не козачком пана Енгельгардта, а відомим поетом, автором "Кобзаря", Шевченко знову побачив золотоголаві куполи київських храмів. В ці короткі відвідини у нього виникає думка про остаточний переїзд в Україну. 1845 рік знаменний у його житті -- він закінчує Академію мистецтв і переїздить до Києва. Рік був плідним і в творчості. За цей час Шевченко написав поеми "Єретик", "Кавказ", пророцтво "І мертвим і живим і ненародженим землякам моїм...", поезії "Наймичка", "Три літа", "Заповіт", була розпочата робота над альбомом "Живописна Україна".

Спочатку Шевченко мешкав напроти інституту шляхетних панянок (нинішній міжнародний центр культури і мистецтва, колишній Жовтневий палац), у верхньому поверсі якого містилась Археографічна комісія. Згодом М. Максимович влаштував Шевченка працювати в цій комісії. Саме за дорученням комісії Шевченко мав можливість об'їхати майже всю Україну.

Наступним місцем проживання поета був "трактир з номерами" в будинку архітектора Беретті на розі Хрещатика та Бесарабки. Напроти цього трактиру в будинку Сухоставського мешкав молодий професор історії М. Костомаров, хтось із спільних знайомих привів і познайомив з ним Шевченка. З квітня по червень 1846 року поет майже щоденно бував в садочку Сухоставського і читав свої, ще не видані поеми "Єретик", "Сон", "Кавказ". Крім Костомарова, слухачами були його мати, що дуже симпатизувала Шевченкові, завзята молодь -- Д. Пильчиков, О. Маркевич та лакей Костомарова Хома, з яким приятелював Шевченко. Навідувався сюди і Микола Гулак, згодом гарячий прихильник Шевченка в Кирило-Методіївському товаристві.

У липні Шевченко переїхав з номерів і найняв постійну квартиру спільно з О. Афанасьєвим-Чужбинським та товаришем по Петербурзькій академії М. Сажиним, якого зустрів у Києві. Вони оселилися в будинку, що належав незначному урядовцеві І. Житницькому, поблизу Хрещатика, в місцевості під назвою Козине болото. Це місце не відповідало своїй назві, але справжньою площею його теж не можна було назвати. На нинішньому майдані Незалежності був базар, водомет, з якого навколишні мешканці брали питну воду, а на пагорбах за базаром, на підйомі до Софійського собору ліпилися хатки-мазанки з невеликими вишневими садками і городиною, де ходили кози. Між садибами йшла стежка, що згодом стала вулицею. Поблизу базару і знаходилася садиба Житницького (нині -- музей Т.Г. Шевченка, а провулок носить ім'я поета). Там у кімнаті на горіщі і жив Шевченко. Поет не був вибагливим до комфорту, до того ж він не сидів удома. Вдень сам або з Сажиним мандрували по Києву, малювали аквареллю етюди для альбому київських краєвидів, що збирався видати Шевченко. З цих краєвидів до наших часів дійшли -- "Костьол св. Олександра" та "Церква Всіх Святих" у Лаврі, ще кілька акварелей.

"Нічого не було приємнішого, -- згадував О. Афанасьєв-Чужбинський, -- ніж наші вечори, коли, притомлені, повертаючись додому, ми відкривали вікна, сідали за чай і переказували свої денні пригоди".

Шевченко любив пройтися по дніпровських схилах до Аскольдової могили і Микільського Військового собору (знищений більшовиками) поза Печерську Лавру до Видубицького монастиря і далі до Китаєва. Навідувався він і у "Хрести" -- район міста, куди "порядні" громадяни уникали заходити. Якось, почувши, що на Подолі біля водомету "Самсон" (нещодавно поновлений), з'явилися кобзарі, Шевченко негайно попрямував туди, записав їхні пісні і пригостив старих в найближчому трактирі.

Був і такий випадок -- під час етюдів, недалеко від Золотих воріт він почув дитячий плач. Збігши до яру, знайшов малу перелякану дівчинку, що залишилась без нагляду. Цілий день він піклувався нею, і хотів навіть залишити у себе. Та випадково -- надвечір знайшлася її матір. Знаходячись в гостях у В. Асочинського, вихователя племянника Бібікова, під дахом бібіковського будинку почав читати у товаристві його гостей свої викривальні вірші, чим зумовив "панічне бігство" хазяїна, що намагався грати в Києві ролі людини незалежної, відчайдушної.

Особливу насолоду Шевченко відчував, коли купляв пташок, а потім відпускав їх на волю.

За часів Шевченка така поведінка, оригінальність вважались хворобою, а талант переслідувався як злочин.

"Шевченко, -- згадував польський поет Юліян Кенджицький, -- був чоловіком середнього зросту, досить кременний, з лиця дуже звичайний... Зате очі мав незвичайні, великі, бистрі, блискучі, повні жвавости. Сяло з них розумом".

Силу, за свідченням Пантелеймона Куліша, мав надзвичайну -- "кулак дужий, як у гладіатора". Відчував себе вище усіляких світських умовностей, якщо його запрошували на бал -- не йшов туди тільки тому, що треба було одягати фрак. Під осінь любив замотувати шию червоною хусткою -- може, оберігав свій голос, бо мав сильний баритон, красивого тембру. Приятель Шевченка, перший ректор Київського університету Михайло Максимович, вважав співоцький талант Шевченка навіть вищим від його поетичного та малярського обдарування.

Тарас Шевченко був залученим до діяльності Кирило-Методіївського Братства, метою якого було об'єднання всіх слов'янських народів в одну братську федерацію, скасування кріпацтва, що гальмувало суспільний розвиток.

Товариш Шевченка -- історик Микола Костомаров -- вважав, що об'єднання слов'ян повинно було відбутися під владою російського царя, в православній вірі. Шевченко кепкував з цього: "Що ж ти, Миколо, -- казав він, -- хочеш всіх слов'ян до попової хати завернути! Тяжка то справа буде з тією федерацією". Пізніше Костомаров, не без впливу Шевченка, схилявся до демократичних форм федерації на зразок республіканського укладу Запорозької січі.

Коли Шевченко заохотив і привів на збори товариства свого приятеля Юліяна Кенджицького, то прихильники слов'янської Єдності сприйняли такий вчинок Тараса незадоволено і поставились до молодого поляка з пересторогою. Так що відстань між теорією і практикою була відчутна.

Тарас Шевченко був людиною широких поглядів. Поетичним орієнтиром на той час для нього був Адам Міцкевич. Він намагався перекладати його твори, під певним впливом Міцкевича написав не одну із своїх поезій.

Перебуваючи на засланні, Шевченко часто згадував Київ. Він писав до цивільного губернатора Фундукля, що готовий поступитися малюнками Антуана Ватто, аби отримати свої малюнки з видами Києва, затримані під час обшуку.

Не маючи перед очима малюнків улюблених місць, думками поет все ж таки був у Києві: "Чаще всего я лелею мое старческое воображение картинами золотоголового, садами повитого и тополями увенчанного Киева. И после светлого восторга, навеянного созерцанием красоты твоей неувядающей, упадет на мое осиротевшее старое сердце тоска, и я переносюсь в века давно минувшие", -- читаємо ми в повісті "Близнецы". Згадує Шевченко і ганок біля Лаврської друкарні, хутір "Кинь грусть", київську зиму, Видубицький монастир, Міжгірського спаса...

Тільки 1859 року, після дванадцятирічного заслання, Шевченко знову побачив улюблене місто. Змився Київ. На пустирі між Софією і Михайлівським монастирем, на місці ремісничих майстерень виростили казенні корпуси "Присутственных мест". На Софійській дзвіниці виріс ще один поверх. Було збудовано новий театр. Через Дніпро перекинувся міст. Село Щекавиця стало частиною міста.

Змився Київ, але ще більше змінилася зовнішність поета. По місту неквапливо, спираючись на палицю, уникаючи необов'язкових зустрічей, йшов літній чоловік хворобливого виду, з сумним, сповненим туги, поглядом сірих очей. Та іноді їх вираз змінювався, особливо тоді, коли розмова торкалася близьких йому речей, рухи ставали чіткішими, енергійнішими, загорялись очі.

До багатьох київських архітектурних новинок Шевченко поставився з іронією. Не сподобався йому будинок, де розміщався "Інститут шляхетних паньок", що був побудований архітектором Беретті в псевдокласичному стилі і нагадував Шевченкові миколаївську казарму, і був, за його словами, виявом "німецького безобразія". До того ж будинок закрив краєвид на Дніпро, яким він звик милуватися з оселі Житницького на Козиному болоті. Не сподобався і пам'ятник князю Володимирові роботи Клодта: "Що то за пам'ятник, -- казав він, -- поставив якусь каланчу, а на ній Володимира, мов часового на варті. Стоїть та дивиться, чи не горить що на Подолі".

В цей останній приїзд Шевченко мешкав у свого друга -- першого Київського фотографа І. Гудовського. Був випадок, коли поет деякий час мешкав на Приорці. Коли жінка, в сім'ї якої жив Шевченко,

помирала, то вона казала сестрі, що дні, проведені поетом під її дахом, вона вважає кращими днями свого життя. Ходив він у гості до тесляра Киселевського, кравця Чепіги: "Коли дядько Тарас приходив до когось з них, -- розповідав Киселевський, -- хазяїн запрошував своїх приятелів, і гостини Шевченка припадали переважно на свята, були для всіх святом. Частували як на весіллі, багато співали, Шевченко розповідав про старовину, про кріпацтво, про різні лиха українського народу. Він все говорить, а ми слухаємо, а часом і плачемо".

Пам'ятники національної культури -- відтворені у камені, дереві -- віхи на шляху постійного розвитку національної історії. Їх не жаліли ні час, ні історичні катаклізми; смертельна отрута для них -- сьогоденне забруднення навколишнього середовища, води і повітря, вони вимагають допомоги. Потребують допомоги і постійної уваги також місця, пов'язані з життям та творчістю Т. Шевченка. На сумній пам'яті недавнє "таємниче зникнення" двох будинків у центрі Києва, де жив Великий Кобзар. Нині індустріальна загроза підійшла впритул до Канівської святині.

На долю сучасного покоління лягає велика відповідальність -- зберегти ці святині і передати їх нащадкам. ■

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Fax: (416)-236-3677

Інж. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного засягу.
- Виконує всі фази планування, будови і перевірки більших індустріальних проектів.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ WEST ARKA

BOOK & GIFT STORE
ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ
і син АНДРІЙ -- власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими vzorami в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"ВЕСТ АРКА"

2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

ТАРАС ШЕВЧЕНКО І ДЕКАБРИСТИ

(Початок "Нові Дні", ч. 519, 1993 р.)

БАЖАННЯ БАЧИТИ ВІТЧИЗНУ ВІЛЬНОЮ...

Чільне місце у галерії декабристів-українців займає інший соратник Пестеля і Юшневського, сподвижник цього прогресивного руху, літератор, історик Олександр Йосипович Корнілович, який теж народився у місті над Дністром.

Відома дослідниця декабристського руху, академік М.В. Нечкіна особливо відзначала Корніловича "як історика, видатну по обдаруванню і освіченості людину", яку погубило царське самодержавство.

Початкову освіту юнак отримав у місцевій гімназії, далі вчився в Одеському благотворному пансіоні та школі колонновожатих. Після блискучого екзамена він був прикомандирований до генерала Д.П. Бутурліна для збору архівних документів та матеріалів. Це заняття захопило молодого офіцера. Адже його любимими предметами, як сказав він на слідстві, були "історія, географія, математичні науки та мови".

Перед арештом у Корніловича зібралось два великі сундуки архівних копій. "Бажання бачити вітчизну свою вільною і щасливою" привело його у 1825 році в таємне Товариство, з багатьма керівниками якого, зокрема з Рилєєвим, братами Бестужевими, Юшневським та іншими, він декілька років до того був у тісній літературній дружбі. Корнілович виконував обов'язки зв'язкового між Південним і Північним товариствами. А 14 грудня, як свідчить дослідник декабристського руху А.П. Беляєв, думав атакувати і взяти гармати, що були висунуті Миколою проти повсталих. Та щось йому це зробити перешкодило.

Засуджений до восьми років каторжних робіт, Корнілович прибув на початку 1827 року в Читинський острог, але через рік його повернули у Петропавлівську фортецю внаслідок наклепницького доносу Булгаріна та його зв'язку з австрійським посольством. Посаджений вдруге у фортецю, Корнілович склав багато записок з різних економічних, військових та адміністративних питань, а також написав історичну повість "Андрій Безіменний", навіяну під впливом творів Вальтера Скотта.

Всі в Читі називали Корніловича "поліглотом" -- він знав досконало польську, німецьку, голландську, англійську, французьку, шведську, еспанську, латинську та грецьку мови. Навіть недоброзичливий до більшості декабристів Д.І. Завалішин писав про нього: "Він був людиною скромною і працьовитою, справжній тип копіткого німецького вченого, завжди сам клопотав про роз'яснення кожного факту до дрібниць".

Крім "Історії мандрівок по Росії", які в основному стосуються XVII століття, іншою головною темою його вчених занять була епоха Петра I.

Заслуги Корніловича у пробудженні інтересу до Петровської епохи дуже значні. Особливо це стосу-

ється його статті "Звичаї росіян при Петрі Великому", що була опублікована у 1824 році.

Як видно із листування видатного російського поета, О.С. Пушкін добре знав нариси та переклади О.Й. Корніловича, цінував їх, а в помітках до свого роману "Арап Петра Великого" він відзначив, що історичним джерелом для написання цього твору йому послужила стаття Корніловича із "Русской старины".

На жаль, до нас не дійшли такі важливі статті, як "Характери Петра Великого і його наближених", "Про гетьманів України", "Про життя царевича Олексія Петровича" та багато інших, що були прочитані Корніловичем на засіданнях Вільного товариства і викликали жвавий інтерес у тодішніх його вдячних слухачів.

"Прямий спеціаліст -- історик і архівіст", -- за висловлюванням М.О. Азадовського, Корнілович, який загинув у віці 34 років, далеко не виконав того, що обіцяв для науки -- "в особі загубленого Миколою I Корніловича вітчизняна культура понесла велику втрату".

Після чотирирічного перебування у Петропавлівській фортеці О. Корнілович був переведений у Шіріванський полк рядовим і відправлений на Кавказ, де він помер від захворювання на тиф. Його смерть -- це ще один доказ того, що талант в Росії не живе.

ЗНАЙОМИЙ Т. ШЕВЧЕНКА

На жаль, ще про одного з декабристів-українців, який народився, жив і був похований на Поділлі, поки що вдалося відшукати небагато даних. На Поділлі і в Кам'янець-Подільському історичному музеї та архіві таких даних зовсім нема, а в архівах колишньої Кам'янець-Подільської губернії я натрапив на такі рядки: "У Петербурзі Тарас Григорович Шевченко відвідав свого земляка Т.С. Тупицю і там познайомився з декабристом А.А. Бистрицьким (у щоденнику поет помилково назвав його "Персидським"). Далі йдеться про те, що Андрій Андрійович Бистрицький, виходець із дворян Київщини, служив підпоручником Чернігівського полку і до таємного Товариства не належав. Але коли полк виступив у похід на Петербург, щоб допомогти своїм побратимам по духу, він приєднався до повстанців. За участь у повстанні суд у Могилеві-Подільському позбавив А.А. Бистрицького чинів і дворянства й засудив до двадцяти років каторги, яку він відбував спочатку у Читі, а потім у Петровському заводі, поневірявся, як і інші декабристи.

Лише 1839 року Андрія Андрійовича Бистрицького було звільнено від каторжних робіт і відправлено на поселення в с. Хомутовське Кудинської волості Іркутської губернії. А у зв'язку з 25-річчям царювання Миколи I царський уряд "змилювався" над ним і дозволив жити в Сибіру вільно, але під наглядом поліції.

Андрію Бистицькому "повезло" більше, ніж іншим його побратимам, 1856 року у зв'язку з амнестією йому і його дітям, які народилися після судового вироку у справі декабристів, даровано право дворянства і вільного поселення. І він повернувся в Україну й поселився в місті над Дністром.

У квітні цього ж року А.А. Бистрицький перебував у справах в Петербурзі і доля звела його з Тарасом Шевченком. Декабристові було тоді лише 59 років. Але заслання та каторга призвели до передчасного старіння. І поет називав його "стариком". Багато цікавого почув Тарас Григорович з вуст одного з керівників повсталого Чернігівського полку, про розправу царизму над солдатами-учасниками повстання, про перебування декабристів на каторзі і поселенні у Сибіру.

Взагалі Т.Г. Шевченко завжди цікавився життям і діяльністю декабристів -- цих "великомучеників за волю народну". Десятки записів після особистого знайомства з ними можна віднайти в його записниках і паперах. Набув, він думав про них писати і поетичні і прозові твори. Не встиг, передчасна смерть стала на перешкоді. Це зробили інші. Але декабристи-земляки, українці червоною ниткою проходять крізь багато його творів. Про це написані книжки, наукові твори, захищено не одну дисертацію і повторювати немає потреби. ■

У мистецькому світі виникло ще одне об'єднання -- Національна асоціація художників. Чим викликане її народження? А справа в тім, що нині в образотворчому мистецтві склалися дві тенденції: національні традиції або повністю ігноруються і з-під пензля з'являються невідомо чийого народу твори, або ж плодяться підробки -- численні козаки мамаї, що видаються за високе мистецтво України й цим підривають імідж її. Новонароджена асоціація покликана стати заслоном халтурі, вона об'єднала навколо себе майстрів, котрі мають справді національне мислення і працюють в українських традиціях. Головою обраний відомий мистецтвознавець Дмитро Степовик. ■

ОГОЛОШЕННЯ

Вийшла з друку п'ята збірка сонстів Т. Матвієнка під назвою "Серед затишшя". Розмір книжки -- 8-ка, тверда оправа; 239 стор. Ціна -- 15 кан. дол.

Можна набути в місцях:

ARKA LTD. 575 Queen Street West
Toronto, Ontario, Canada, M5V 2B6

WEST ARKA 2282 Bloor Street West
Toronto, Ontario, Canada M6S 1N9

Або безпосередньо в автора:

Theodor MATWIJENKO 682 Warden Ave., #513
Scarborough, Ontario, Canada M1L 3Z9

В автора можна набути ще й попередні збірки:

"В земному саду" (ціна -- 7 дол.),

"На сонячному шляху" (ціна -- 10 дол.),

"Під небом веселим" (ціна -- 10 дол.).

ПОДЯКА ГОЛОВИ КОМІТЕТУ ПІДТРИМКИ РОДИНИ І. ДЕМ'ЯНЮКА

На початку 1987 року у Торонто було створено Комітет підтримки родини Івана Дем'янюка, Головою якого став о. Мітрат П. Бублик, а опісля головування перебрав П. Яцик.

З розвитком справ у ізраїльському суді стало ясно, що хоч під слідством знаходиться один українець, змовникам залежить на тому, щоб осудити весь наш нарід та ввести його в історію як убивць, щоб нові покоління ізраїльтян мстились українцям за всі скоєні їм кривди.

Треба підкреслити, що хоч наші громадські та церковні організації відкрито не виражали громадської думки, їх представники були активними членами нашого Комітету і допомагали, як могли.

Члени Комітету були задоволені з цілісної підтримки громади. На протязі трьох років ми зібрали і передали родині Івана Дем'янюка понад мільйон доларів, без яких оборона і апеляція були би неможливими. Через брак фондів справу Дем'янюка можна було легко програти.

Є у світі форми чесності та справедливості, шановані церковними та світськими законами. Змовники переступили ці форми. Ми, українці, стали разом, показали світові підступність обвинувачувачів, і виграли не просто справу Дем'янюка чи українську справу, а оборонили закони справедливості у цілому світі. Ми вважаємо цю справу великою перемогою українців над добре організованою групою в верхах світу. І все це стало можливим завдяки нашій єдності.

Сьогодні, коли Іван Дем'янюк остаточно звільнений, я, на правах Голови вищезгаданого Комітету, з задоволенням виражаю щире подяку всім, хто причинився до цього успіху. Не в силі перелічити всіх, але хотілося б віддати найбільше признання касирові нашого Комітету Степанові Горлачу, який залишався душею нашого Комітету на протязі всіх трьох років його праці. Не менше признання належить нашим представникам: Іванові Шалеві (Едмонтон), Ігореві Слепокурі (Калгарі), Петрові Монастирському (Вінніпег), п. Дольницькій, пан-ву Зизак та пан-ву Цехмістро з Монреалю.

Крім тих, хто віддав багато зусиль на роботу у Комітеті, не менше признання заслуговують ті, хто склав пожертви на цю справу. Серед перших у їх числі -- Дон Калявський (Ред Вотерс, Альберта), Лідія та Михайло Масники (Торонто, Онтаріо). Подяка також належить нашим засобам масової інформації (часописам, радіо, телебаченню). Без їх допомоги розвиток справи був би менш благоприємний.

Очевидно найприємніше є складати сьогодні подяку усім тим пенсіонерам, хто часто вже немічною старечою рукою давав \$20 чи \$50 на цю справу, з вірою у нашу правду та бажанням допомогти виграти цей бій.

Думаємо, що всі, хто матеріально чи морально причинився до цієї справи, відчують сьогодні задоволення від досягнутої мети. Ще і ще раз хочемо підкреслити, що в єдності ми -- СИЛА.

Петро ЯЦИК

ПОВЕРНЕННЯ ЮРІЯ ЛИТВИНА (1934-1984)

*"Наша жертвна кров, пролита в Кучинському концтаборі,
навіки пробуде нашою славою, а вашою чорною ганьбою".*

Ці слова написав Василь Стус у заяві до уряду з приводу трагічної загибелі свого спів'язня Юрія Литвина в уральському таборі смерті Кучино 1984 року. Написав він це і про Олексю Тихого, що помер там-таки незадовго перед Литвином, і про себе самого, якому судилося теж передчасно піти з життя за рік після Литвина. У смерті й у вічності вони, страдницькі сини й борці невольничого народу, рівні, як можуть бути рівними ті, що чесно йшли крізь життя, не маючи "зерна неправди за собою". Але різні вони талантом і таланом: Юрієві Литвині, скажімо, не бракувало таланту, але страшенно не таланило (та й не таланить посмертно) пробитися з ним по через в'язничі мури й шпарини -- і з малої табірної зони на велику безконвойну зону, і, врешті, до видавничого світу.

Він, -- відомий учасник правозахисного руху в Україні 70-80-х років, а ще з 50-х "невтомний" політв'язень концтаборів, однак донедавна майже зовсім незнаний як поет, хоч до поетичного слова вдавався Юрій і замолоду, і в останній тюремний свій рік. Уже в його другому вирокі (1955 року) фігурує як обвинувальний матеріал низка "віршів контрреволюційного змісту, зокрема вірш "Батьківщина -- моя ти земля" (цитую з вирокі в перекладі з російської мови; назву вірша там подано українською мовою) -- тоді Юрія Литвина, як одного з засновників табірної політичної організації на будівництві Куйбишевської ГЕС, а саме "Братства вільної України" засудили на 10 років ув'язнення.

У таборі й далі не полишає Ю. Литвин поетичного пера (хоч здебільшого доводилося послуговувати не пером, а пам'яттю для збереження створеного й передачі на волю. Так на початку 60-х років постав чималий, майже на сотню віршів, російськомовний цикл його -- "Трагічна галерея", безперечно, найвагоміший у Литвиновому доробку (принаймні у тій мірі, в якій ми цей доробок знаємо, бо ж і досі в архівах ДБ "спочивають" як його вірші 50-х років, так і поетичні та прозові твори 70-80-х років). "Трагічна галерея" -- це вибухової емоційної сили викриття тоталітарної системи соціального й морального насильства, бездуховності, нівеляції особистості.

Чому цикл "Трагічна галерея" постав саме російською мовою -- на це вплинуло багато обставин біографічних і творчих у житті Юрія: ще у перші пововенні роки він мусив довгий час проживати в Росії, навчався там у технічній школі, та й в ув'язненні перебував майже виключно на просторах неісходимих "родіни чудесной" (та ж таки Куйбишевська область, де ми з ним познайомилися, потім Тайшетська траса в Сибіру, Мордовія, Комі, Урал, а поза тим

"добровільне" кількарічне вигнання до геолого-розвідувальних експедицій на Алтаї); лектура його в тих життєвих мандрах була

здебільша російськомовна, поетичні молодіжні гуртки в таборах (бувало й таке!) складалися теж майже виключно з російських поетів, молоді особливо... А соцреалістична літпродукція з України сталінських і перших посталінських років могла тільки відштовхнути чесного юнака від українського слова (в чому й полягало найвище її "соціальне замовлення"). Коли ж з'явилися українські шістдесятники (яких ми всі в таборах, діставши вже доступ до української періодики, зустріли просто захоплено), Ю. Литвин мав за плечима "Трагічну галерею" практично вже завершеною... І ціла низка шедеврів з цього циклу ("Два дебюти", "Едісон", "Лісопавал", "Пес", "Етапи" тощо) становлять неубутній -- український такий духовно! -- внесок до світової антитиранічної поезії ХХ сторіччя.

Але поряд з тим повсякчас жила в Юрієві серці й україномовна муза, тільки ж мало не все, творене українською мовою, здавалося втраченим через нескінченні труси й арешти (Юрієві та його друзів). Аж це раптом виявилось, що значна частка цього збереглася, дякуючи добрим людям. Це й справді лише частка, і то тільки з 60-х років. Та хоч би там як, а вона істотно поглиблює наше уявлення про Ю. Литвина, українського патріота й громадянина (котрий майже 20 років життя віддав Гулагу) і -- українського поета, що повернувся в Україну в'язничим прахом своїм (1989 року перевезеним з Пермського табору особливо суворого режиму) і нині повертається вільним духом своїм, незламним і незнищеним. ■

BABY POINT LOUNGE
343 Jane St., Toronto
tel. 767-2623

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМІЩЕННЯ НА
ВСЯКІ ОКАЗІЇ**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залях.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

З ТЮРЕМНИХ ПОЕЗІЙ

Холодним павутинням вкрилося чуття,
Лягають на чоло в'язничні роки,
Суворим буднем стежка простяглась,
Іду по ній, розгублюючи кроки.

Лише вві сні буваю зніженим до сліз,
Тремтячими вустами рук твоїх шукаю
І мовлю у подушку стільки теплих слів,
Тобі, кохана, і тобі, мій краю.

Я знову відчуваю лоскіт пишних кіс,
Вбираю промені твого кохання,
Ти серце віддала, і я його поніс,
Як запоруку перемог в змаганні.

Зірками падали сльози,
Вмовкала кохання пісня,
Лиш на пожовклі трави
Сиво стелився сум.
Стихла кохання пісня,
Наче погасли заграви,
Мов обірвалися струни
З арфи юнацьких дум.

Фантазіє, де ти?
Куди піти і де тебе шукать?
Здається, мозок груднем крижаніє
І холодом дрижить моя рука.

А вечір бірюзить, душа міліє,
Повзе, мов старість, із ріки туман,
Упала зірка, наче згасла мрія,
І ніч прийшла холодна і німа.

Не говори мені про день розлуки,
Він прийде, наче фатум, все одно
І дасть нам випити по саме дно
Свинцевий келих чорної отрути.

Сьогодні сонце щастям у вікно
Всміхається і кличе сум забути,
Давай сплетем вінок пахучий з руті
І підемо на лан, де налилось зерно.

Хай музика степів чарує нас,
Я витру ніжним поцілунком сльози --
Адже їм падати тепер не час,
Щоб цвіт не згас, коли прийдуть морози.

А по долинах виноградні лози
Шепочуть: "Поцілуй ще сотні раз!"

Я іду в день,
Я іду в ніч,
Іду без мрії,
Без пісні.
Серцю сумно,
Серцю тісно.

Я іду в день чорною хмарою,
Я іду в ніч, наче сіра мряка.
Іду без неба, без тебе,
Мов примара, і мовчу,
Щоб не плакати.

Пазурі зневір'я розум роздирають,
Скрізь химери галиччям гніздяться,
Навіть уві сні мене не покидають,
І не знаю, де від них сховатись.

Чом же сил в душі не вистачає
Кинути у темряву прокляття
Голосом, що небо потрясає,
Іскрою видующою піднятись?

О, якби то спалахнуть багаттям
В ореолі трепетного маю
І розлитись по планеті щастям --
Щастям всіх знедолених осяять!

Я б тоді розцілював розп'яття
І згорів у переддвір'ї раю.

Стоїть як смерть сибірський ліс,
Сріблом лиш небо ледь порошить,
Та місяць око біле косить
Із-за туману сивих кіс.
Сніг фосфорить, панує тиша,
Здається, вмерло все живе,
І все ж цей ліс мене зове,
Зове і чимсь таємним дише.
Не можу розпізнати, чим
Притягує містична сила,
І холодом своїм сумним
Глядить, мов вічності могила.

Не осуди, коли мої вірші
Трояндами не пахнуть,
Не в золотій оправі --
Я ж використовую сучасності корчі

МІСТ-КАРПАТИ

пачки В УКРАЇНУ

Білорусію, Росію

- ☐ експресові харчові пачки
- ☐ авта, трактори
- ☐ холодильники, телевізори
- ☐ швейні машини, пральки
- ☐ хати і апартаменти
- ☐ нагробні пам'ятники

БЕЗ МИТА

MEEST-KARPATY
120 Runnymede Rd., Toronto, Ontario, Canada M6S 2Y3
Tel. (416) 761-9105

І сію волю у неволі.
 До біса славу!
 Мені не треба лавровий вінок,
 Не манять лимузину, пани, дачі...
 Хай пісня буде вільна і дзвінка!
 Хай людство стане ясночолозряче --
 Пусте, що терном вкрилося чоло!

ДЕВІЗ

Мої вірші -- не примхи долі,
 Не завивання мідної труби,
 Не вечір таємниче голубий,
 Що засинає під акорди кволі.

Мій вірш -- відрубаний шматок руди
 З лавини, почорнілої від крові,
 І в мороці тягучої неволі
 Завзяттям викуваний молодим.

Громи буду слово гартувати,
 Промінням вигострю -- не треба сліз,
 Адже сльозами не розмочиш ґрати.
 На прапорі своєму написати --
 Ні, мушу викресати життя девіз:
 "Дерзати!" До безконечности -- "Дерзати!"

Де криється та чародійна сила,
 Щоб діючий вулкан спинила,
 Загальмувала вічний рух?
 Скажіть, де той могутній дух,
 Який би знищив блискавиці,
 Який скував би крила птиці,
 Що вирвалась у вільний світ,
 Принести сонцю наш привіт?
 Скажіть, хто не злякається пожеж,
 Запалених від марсельєз?
 Хай слово стане брутовим кинджалом,
 Ні -- бомбою! Й розірве чорний ґніт!
 Хай вірші будуть полум'ям горіть,
 Впадуть на деспотів гарячим шквалом!

Проходять роки,
 Дні біжать безповеротно,
 Життя важке,
 Але я хочу жити.
 Не хочу жити
 Тихо й безтурботно,
 Я хочу вчитись, мислити і творить.
 Мене життя в'язничне не лякає
 Минулого мені зовсім не шкода,
 Бо дух у майбуття уже витає,
 Де стверджує свої права свобода.

А чи то доля, чи нечиста сила
 Взяла і повела мене на гори,
 По гострих та слизьких, мов скло, каміннях.
 Переді мною встали грізно скали,
 Країна прірв, бурхливих водоспадів
 З туманами, що видають очі
 І промені від сонця затемняють.
 Я зупинився. Жах як страшно стало
 Іти вперед у ту таємну пащу,
 Що викидала, наче кулі страхи,

Як глупа ніч незнаністю чорніла.
 І хоч кололи голки-страхи спину,
 Підняв я погляд на вершину сміло,
 Туди, де височіли сині шпилі,
 Туди, де розлилося море сонця,
 Де кликали вогнем своїм рубіни.
 І я пішов, поліз на голі кручі,
 Чіпляючись за виступи каміння.
 Так крок за кроком продирався вгору,
 Туди, де зіркою світила воля.

Публікація Ростислава ДОЦЕНКА

МИСТЕЦЬКІ ВИРОБИ

TRYPILLIA ARTS

Великий вибір рамок для картин
 і дипломів

QUALITY ONE HOUR PHOTO LABS

і доброякісні фото для паспортів
 та інших документів.

2285 Bloor Street W., Tel. 766-0113

Toronto, Ontario M6S 1P1

DR. NATALIA STAWOWCZYK
 ACUPRESSURE

Лікування методом натуральної медицини
 включаючи різного роду сеанси масажу
 -- лікувальні та профілактично-оздоровні.

Лікування таких недуг як:

Системи травлення; Дихальної системи; Нирок
 і мочових проводів; Крові -- кровеносної системи;
 Нервів -- невралгії, невротенії, неврози; м'язів,
 суглобів, костей; Жіночі недуги; Шкірні недуги тощо.

19 Lillibet Road

(near Royal York Rd. south of Norsmen)

Tel.: 237-1380

ETOBICOKE, ONT.

години прийому від 10:00 до 6:00 за попереднім домовленням.

ЗДОРОВИЙ І СМАЧНИЙ ХЛІБ

та інші печива випікає

Українська пекарня

THE future BAKERY
 & CAFE

власниками якої є Родина Вжесневських

-- можна набути також різні українські страви
 у наших каварнях

739 Queen St. W., Toronto, Ont., Tel. 368-4235

St. Lawrence Mkt. 366-7259

483 Bloor St. W. 922-5875

2199 Bloor St. W. 769-5020

M-C Dairy, 212 Mavety 766-6711

НЕВТОМНИЙ ПЕДАГОГ І ДОСЛІДНИК

У нечисленній шерензі українських мовознавців американської діаспори -- ювілей. Професорові Якову Гурському виповнилося 70 років. Ця дата співпала у часі з визначною подією в українознавстві -- завершенням англомовної "Енциклопедії України", яка вийшла в видавництві Торонтського університету і стала важливим внеском у світову славістику і україністику. Від 1987 року професор Гурський був редактором мовознавчих статей 3-5 томів енциклопедії. На цю посаду його порекомендував як "одного з небагатьох українських мовознавців поза Україною" професор Юрій Шевельов.

Уродженець Жолдаків, що на Чернігівщині, відзначив нещодавно також 40-ліття своєї університетської та наукової діяльності, що розпочалася у Дікінсон коледжі та Пенсильванському державному університеті. З 1956 року і до сьогодні він пов'язаний з Сиракюзьким університетом, і добру славу слов'янського відділу цього університету треба завдячувати значною мірою наполегливій праці проф. Якова Гурського. Особливу увагу у своїй педагогічній та науковій роботі він присвятив українській мові. Завдяки професорові вона викладалася в Сиракюзькому університеті протягом останніх 30-х років як на студентському, так і на аспірантському рівнях, і понад 300 студентів закінчило в Сиракузах курси української мови.

Щоліта протягом 1974-1987 років він викладав також в Українському Вільному Університеті в Мюнхені. А протягом 1991-1993 років професор Гурський викладав українську мову в Україні, в Міжнародній школі україністики АН України та РАУ. Його студентами були репрезентанти Японії та Фінляндії, Югославії та Росії, Канади та США. Разом з тим Яків Гурський прочитав два цикли лекцій, присвячені мові українських пам'яток та сучасним актуальним проблемам українського мовознавства. Він брав участь у круглому столі з питань нового правопису, що був організований Міжнародною школою україністики.

Показовим прикладом його діяльності є той факт, що його колишній студент Борис Гудзяк був одним із співзасновників Інституту церкви, інаугурація якого відбулася під час II конгресу Міжнародної асоціації україністів у Львові. Протягом багатьох років студенти й колеги лінгвісти в Німеччині та Югославії, в Україні та США мали нагоду почерпнути для себе з його педагогічного досвіду і знання слов'янських мов, а саме української, болгарської, македонської та російської.

Своєю діяльністю він був пов'язаний також з Українським науковим інститутом Гарвардського

Проф. Яків Гурський.

університету, що цього року відзначає своє 20-річчя, з НТШ у Нью-Йорку, де був головою мовознавчої секції, а сьогодні також -- з Українською Вільною Академією Наук у США, де виконує функції віце-президента.

Його наукові зацікавлення торкаються досліджень історії української мови, української фонології, акцентуації та правопису, слов'янського мовознавства тощо. Він був одним із співредакторів "Українського правопису" Пантелеймона Коваліва, наукового збірника в пошану проф. Юрія Шевельова, редактором і упорядником наукових збірників "Студії в українській лінгвістиці" і на пошану Григорія Китастого.

Яків Гурський працював також консультантом науково-дослідного проекту в університеті Огайо, у рамках якого було створено посібники з української мови для початкового, середнього та вищого рівня навчання. Одним з керівників цього проекту була Ася Гумецька, а його результатом було видання дуже потрібної серії посібників.

Зараз професор Гурський працює над "Македонсько-Українським словником", а також над IV томом "Етимологічно-семантичного словника української мови" Митрополита Лларіона. У роботі його завжди відзначала жертівність та відданість своєму обраному поприщу, компетентність та академічність.

Українські колеги вітають професора Якова Гурського з ювілеєм і зичать йому міцного здоров'я та довгорічної творчої наснаги.

*Ігор ОСТАШ,
директор Міжнародної школи україністики
АН України та РАУ*

ЯР СЛАВУТИЧ У КИЄВІ

Знагоди 75-річчя Яра Славутича, відомого українського поета і вченого українця, професора Альбертського університету, у Спільці письменників України (Банківська, 2) було відкрито 1 жовтня виставку його книжок, виданих за океаном і в Україні. Виставка тривала до кінця листопада.

З діяспорних видань показано основні книжки ювіляра: "Зібрані твори" (1978), та "Живі смолоскипи" (1983), обидві нагороджені преміями Літературного фонду ім. І. Франка в Чикаго, перекладні книжкові видання на вісім чужих мов (англійську, німецьку, французьку, угорську, італійську, польську, білоруську й російську -- останню книжку надруковано в Ізраїлі). Експоновано також п'ять альбомів пісень композиторів М. Фоменка, Г. Китастого, С. Яременка та інших на слова поета.

Недавні українські видання репрезентовано такими книжками: "Слово про Запорозьку Січ" (Січеслав, 1991, друге вид. 1992), нагороджене премією ім. Дмитра Яворницького, збірка нових сонетів "Шаблі тополь" ("Український письменник", 1992), "Живі смолоскипи" ("Каменярь", 1992) та інші.

Не обійдено літературознавчу діяльність Яра Славутича. На стендах стояли збірники його наукових праць "Меч і перо" ("Дніпро", 1992), "Розстріляна муза" ("Либідь", 1992) та "Українська література в Канаді" (Едмонтон, 1992), "Анотована бібліографія української літератури в Канаді" (третє видання, 1987).

Про редакторську діяльність ювіляра можуть свідчити два томи "Західньоканадського збірника" (сімдесяти роки), п'ять томів альманаху "Північне сяйво" (1964-1971), два випуски "Української шекспіріани на Заході", "Антологія української поезії в Канаді" (1975) тощо.

Із семи підручників з української мови, призначених для різного віку англійськомовних учнів і студентів, було виставлено "Conversational Ukrainian", що мав п'ять перевидань, "Standard Ukrainian Grammar" (два видання) та "Ukrainian for Beginners" (сім видань). Додано статтю-рецензію д-ра Ничипоренка з Харківського університету на ці підручники, надруковану в "Нових Днях".

Виставка збірок поезій, інших книжок і наукових праць Яра Славутича хоч і не повна, однак давала добре уявлення про нього як поета, вченого, мемуариста (здаймо ще його "У вирі багатокультурності", 1988), бібліографа, перекладача, видавця та педагога.

Яр Славутич перебував у Києві на запрошення Київського університету -- Інституту українознавства, де він викладав спецкурс на тему "Українська література діаспори". Використовуючи цю нагоду, відвідав Львів (брав участь у міжнародньому конгресі українців), Січеслав (отримав диплом премії ім. Д. Яворницького за згадане вище видання), Вільнюс у Литві (доповідав на українознавчій конференції), Кіровоград (брав участь у конференції на тему "Культура центральної України"), Чернігів, Кривий Ріг і Чернів-

ці, де виступав із доповідями та читав поезії на літературних вечорах. У Києві вшановано 75-річного поета й літературознавця двома літературними вечорами -- в Будинку літераторів 12 жовтня та в Українському домі 25 жовтня 1993 року.

Валентина КАМЕНЧУК,
Київ

НЕ ЗАБУДЬТЕ ВІДНОВИТИ ПЕРЕДПЛАТУ СВОЄЧАСНО!

GEO. H. CREBER (від 1897 року)
208 Kingston Rd. at Woodbine
УКРАЇНСЬКА ФІРМА ПАМ'ЯТНИКІВ
У ТОРОНТІ

- першорядні майстри, скульптори і креслярі;
- імпортований і місцевий граніт, бронза;
- фотографії на порцеляні, нагробні написи;
- хоч замовлення виконують висококваліфіковані майстри -- наші ціни найпоміркованіші!

Тел. вдень -- 691-5712 і увечорі -- 762-3502

РОМАН ДЕМКІВ

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т.зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів-поховань!
- Ціни за місця-ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години -- 9:30 до 4:30 БЮРО -- 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО -- адміністратор

СВ. П. МИХАЙЛО ШАФРАНЮК

(Слово в другу річницю упокоєння)

Преосвященніший Владико, преподобні отці, засмучена пані Дружино Покійного, члени родини, шановні пані і панове!

Більшість з нас часто відвідує цю імпозантну, а водночас таку затишну мистецьку галерію КУМФ. І, мабуть, не помилюся, коли скажу, що для багатьох з Торонта, з інших міст нашої діаспори і навіть з України -- це найрідніший український будинок, який вселяє в кожного гордість за українську культуру й віру в краще майбутнє української нації та її держави.

Але сьогодні ми тут зібрались удруте з однією тільки метою: вшанувати пам'ять і заслуги покійного пана Михайла -- творця, з дружиною Ярославою, довголітнього надхненника і душі цієї унікальної установи.

Він відійшов у Вічність рівно два роки тому, 30-го листопада, всього за день до всенародного підтвердження його життєвої мети -- волі і незалежності України.

Усі ми добре знаємо, хоч за щоденними турботами часто й забуваємо, що на цій прекрасній землі ми лиш тимчасові подорожні. І що життя треба прожити так, щоб залишити після себе тривалі добрі діла й найкращі спогади в людей. І саме так прожив свої 80 років світлої пам'яті Михайло Шафранюк. Кому з нас, заходячи до галерії, не пригадується стрункий, чорнявий, понад вік молодий, лагідний пан Михайло? Кому з нас не здається, що ось-ось він з'явиться з-поза людей, як завжди зайнятий, заклопотаний, але уважливий і не забуде привітатися, подати руку і обмінятися бодай кількома теплими словами?

Думаю, що рідкісна працьовитість пана Михайла, його зацікавленість іншими людьми та їхніми поглядами -- це одна з причин його значних комерційно-організаційних досягнень. Друга -- очевидно -- це щасливе одруження в 1936 році з Ярославою з роду Завадовичів, бо в ній він знайшов вірну подругу і помічницю в реалізації своїх плянів на все життя.

Місяць листопад -- це не тільки місяць, коли св. п. Михайло Шафранюк покинув нас. Це також місяць його народження в селі Худіївцях, що над річкою Нічлавою, так близько до другої річки Збруч, яка довгі століття розділяла поневолені окупантами українські землі. І хоч, скільки мені відомо, фізично пан Михайло ніколи на східному березі Збруча не був, то духово він переступив його дуже давно й був одним з найкращих українців-соборників, відколи я його пам'ятаю. Його збалансована допомога українській пресі, його вибір мистців для виставок у галерії, каплиця на "Говерлі", врешті пам'ятник князеві Володимирі на площі Інституту св. Володимира є найкращими цього свідками.

Далекий і непростий шлях пройшов у своєму продуктивному житті бл. п. Михайло Шафранюк. З небагатого села Худіївців, через районний Борщів, обласний Тернопіль, Коломию, фронтові дороги Дивізії, Австрію, Буенос-Айрес, аж до столиці української діаспори Торонто... Не буду переповідати де-

талів його життєпису, ані навіть таких значних досягнень. Всі їх добре знають, а якщо хтось новий ще не знає, то легко може дізнатися з численних публікацій, чи хоча б і з моєї скромної статті в "Нових Днях" за листопад 1992 року.

Все ж таки, треба згадати, що патріарх наших мистців бл.п. Святослав Гординський у своєму листі висловився про пана Михайла так: "...Він же для мене був справжня історична постать, що зробила для українського мистецтва в діаспорі більше, ніж хтонебудь інший... Ціла діяльність Покійного, віддана мистецтву, належить до тих золотих сторінок української культури в діаспорі, яка збагачує тепер звільнену культуру України. Тією своєю відданою діяльністю бл.п. Михайло поставив собі незнищенний пам'ятник в історії тієї культури, до чого і Ви, дорога пані Ярославо, також немало спричинилися!"...

Нині, в день, коли ми зійшлись щоб ушанувати пам'ять Покійного, я б хотів лиш пригадати, що Україна мала і має багато талановитих письменників і мистців. Їхня роля в найновішому відродженні нашої нації була, мабуть, вирішальна. На жаль, історичні обставини розвитку України склалися так, що для повного вияву їхніх талантів, їм завжди бракувало підтримки і допомоги меценатів, зокрема ж після асиміляції і відчуження від народу нашої боярської верстви та козацької старшини. Після них, справжніх меценатів українського мистецтва й культури можна порахувати на пальцях двох рук: Симиренків, Аркасів, Милорадовичів, Чикаленків, митр. Андрея Шептицького; з нинішніх -- Юрія Колесникова і ще декого. Тож приємно ствердити, що серед цих небагатьох добродіїв і меценатів буде назавжди записане в історії ім'я світлої пам'яті Михайла Шафранюка.

Сплундрована комуністами Україна, залишена з майже вичерпаними природними ресурсами, з перестарілим технічним вирядом, із дезорієнтованим населенням і скорумпованим парт-апаратом, звичайно потребує нині великої фінансової та іншої допомоги. Але, щоб ця допомога не осіла у чужих банках та приватних кишенях деяких безсовісних українських функціонерів, де вже осіли більйони доларів, пограбованих в Українській державі, нині треба дуже уважливо придивлятися та вирішувати, кому і як допомагати.

Покійний пан Михайло був завжди розважливий і обережний у витрачанні зароблених своєю працею грошей. Тим обережнішим він був би сьогодні, після багатьох гірких розчарувань. Тому треба сподіватись, що продовжувачі його справи з Дирекції КУМФ і Фондації Допомоги Україні братимуть до уваги його інтуїцію, в чому бажано їх успіхів.

А засмученій Дружині, пані Ярославі щиро бажано багато здоров'я і доброго самопочуття в тому, що разом з покійним паном Михайлом вони зробили для росту української культури стільки, як це пощастило зробити лиш одиницям.

Тож хай вічною і живою залишиться пам'ять про Нього!

Мар'ян ДАЛЬНИЙ

Петро ЖУЙКО

ПСИХОЛОГІЯ ГОМО СОВЕТІКУСА

*"Людина людині -- друг, товариш і брат".
Із "Морального кодексу будівника комунізму"*

Дивлячись сьогодні на сучасну радянську -- таки радянську ще -- людину, на її поведінку, на те, як вона гнівається, хитрує, плаче, сміється крізь сльози, мимоволі задумуєшся (як психоаналітик): що ж за мотиви рухають її вчинками, котрі останнім часом набирають дедалі гнітючішого характеру? Чому, коли залізні кліщі тоталітаризму врешті розтіслися, цей гомо советікус передусім (це найбільше впадає у вічі) сторч голів кинувся торгувати, вимінювати, продавати, ганяється за речами й харчами, буквально змітаючи з люттю все на своєму шляху? Це -- на поверхні, це те, що всі ми бачимо. А в глибині відбувається процес значно драматичніший: сучасна пострадянська людина, посткомуністичний загальний прямо на очах втрачає сенс життя, і саме з цієї причини й кидається в різного роду сумнівні, по-дитячому наївні авантюри, не маючи ні здібностей, ні можливості бути вдатним "авантюристом"...

Мені здаються достатньо очевидними всі підводні психологічні течії, всі мотивації й біди такої людини. Цю ситуацію, скажу відразу, оцінюю навіть не як труднощі, навіть не як драму, а як справжню, неминучу трагедію, коли сучасна людина не може подивитися на себе критично, що якраз і дало б надію, психологічну здатність пережити цей трагічний час, подолати беззмисловність свого існування (але детальніше скажу про це пізніше).

У своїй історії людина споконвіку живе тим, що "споживає" іншу людину. Але це "споживання" може бути еквівалентним, як це маємо в більшості цивілізованих країн (К. Маркс сказав би, що це вартісні стосунки в суспільстві), тобто: скільки я в іншого взяв, стільки ж (або левову пайку, від 60 до 90 відсотків) і повернув, хай у іншій формі (приміром, узяв овечку, а повернув зерном на суму вартості вівиці з вирахуванням накладних витрат, чи, що складніше виявити, взяв сім годин роботи, а заплатив цінним папером або металом тощо). Або ж це "споживання" може бути не еквівалентним, коли, до прикладу, я беру в людини два відра зерна, а повертаю тільки 10-15% вартості цього зерна, виражену порожнім, міфічним трудовим, або ж -- що значно гірше -- похвальною грамотою...

Пострадянська людина -- це, з одного боку, продукт специфічного радянського суспільства, дитя комуністичної ідеології, а з іншого боку, психологічно, а потім і практично, -- автор цієї ж (а точніше, редукованої до цієї ж) комуністичної ідеології і відтворювач суспільства, де "споживання" людини людиною абсолютно не еквівалентне, де відтак і панує обман, хи-

трість та грабунок конкретної людини. До того ж, уся система так хитро влаштована, що найбільший, головний грабіжник психологічно відчужений від іншої конкретної людини, вихолощений, очищений від розуміння і співчуття, поставлений над тією такою конкретною людиною. І цей головний грабіжник не абихто, а саме Держава. І ця держава створена також конкретно людиною над собою для того, аби мати у ній буцімто захисника від інших, таких самих людей. Спочатку, при створенні "надлюдини" або "людини-держави", інтереси конкретної людини, що створює державу, і самої держави начебто збігаються. Неспівпадання інтересів ще тільки закладене і таким чином приховане від конкретної людини, воно полягає у тому, щоб усі ці конкретні люди були рівні, тобто щоб ніхто не вирізнявся за своїм соціальним та економічним статусом від подібних собі. Але насправді така ситуація може настати лише тоді, як усі будуть рівними у бідності, у немайновості, у тотальній залежності й рабському становищі. Виявляється, в цьому випадку інтереси конкретної людини й держави збігаються. Але водночас, коли до такої ситуації придивитися глибше, зокрема до психології конкретної людини, то виявиться: сама вона не хоче бути бідною, злиденною, рабом. Вона, ця людина, воліла б, аби рабом, злидарем був її сусід або просто інша людина, тобто хтось, тільки не-я. Ось саме для цього такий конкретній людині потрібна була така держава, яка б придушувала, гнобила сусіда (іншу людину), не давала йому ставати багатшим, розумнішим, здоровішим. Ось і склалася парадоксальна ситуація: людина створила таку державу, котра пригноблює (мусить робити це за своєю природою) не вибірково, не лише не-тебе, твого сусіда, а й самого себе! І того, й іншого, рівною мірою -- во ім'я самої себе, держави, -- як "надлюдської істоти".

Ж. Піаже визначив інтелект як здатність осмислювати явища й ситуації з багатьох сторін, а радянська, конкретна людина, виявляється, не може поглянути на певні обставини з іншого боку. От і виходить: друга половина роботи механізму державної машинерії прихована від даної (і практично від кожної пострадянської людини, за рідкісним винятком); вона (людина) її психологічно витісняє, просто не бажає бачити (і справді не бачить). Бо ж як виходить: своїми руками, начебто для власного інтересу, створено державу, яка стосовно неї, конкретної людини, виступає як Ворог! Першою реакцією такої людини, коли держава немилосердно б'є її по голові, є: не може бути! Тобто, це невіра у ворожість свого діти-

ща. Інша схема: ну, це вже занадто, чи ж можу я потерпіти на власній шії ворога-кровопивцю?...

Створення держави-ворога (в образі начебто свого Захисника і Друга) психологічно пояснюється надзвичайно просто. Конкретна людина внутрішньо, приховано, несвідомо має ворога в особі сусіда (просто іншої людини), такої ж самої, як і вона, конкретної людини, з котрою бореться, котру намагається хитро "спожити", але ж не завжди це вдається. Часто ця конкретна людина сама виявляється в ролі "спожитої", яку її сусід мав за раба, за холопа. У результаті -- ця людина прагне "помститися": за будь-яку ціну і собі "спожити" того сусіда, перемогти його, зробити так, щоб він став настільки ж бідним і нещасним, аби не був "вищим" у жодному розумінні за неї. Таким чином, це прагнення проектується назовні на будь-яку структуру суспільної організації, партії тощо, котра здатна зробити сусіда бідним, упослідженим, рабом і відтак нібито захистити самолюбство, самоповагу й самооцінку певної конкретної людини перед сусідом. І, як тільки виник більшовицько-марксистський рух із партією, з Леніном на чолі, інтереси й прагнення якого збіглися з інтересами конкретної людини (А це може бути і бідний, і взагалі упосліджений, і раб), -- так відразу ж ця ідеологія почала наповнюватися відповідним змістом конкретного людського матеріалу.

Справа ускладнюється й тим, що конкретна людина завжди так чи інакше тяжіє до створення психологічної компенсації своєї рабськості, ницості, "другосортності" ("споживаності" себе іншим) -- у вияві сакралізованого образу самого себе, образу, вкрай ідеалізованого. Цей компенсаторний образ себе, ця "священна корова" начебто (на позір) психологічно рятує рабсько-упосліджену людину. Тому, коли комуністична ідеологія, зігравши безжально і підло на слабких струнах душі конкретної людини, декларувала "велич" пролетаря (він і передовий, і гегемон, і рятівник усього світу, власне, він Бог і сама "досконалість"), -- то все це легко лягло на душу конкретної людини з її сакралізованим образом самої себе... Саме це дало надію конкретній людині "пожити по-людськи", з повагою і шанобою, тобто дало сподівання на спасіння. Але спасіння якраз і не вийшло. Вийшов усесвітньо-історичний ілюзіон, величезний самообман людини, бо ж, сприймаючи себе як цілковиту "досконалість", як певну "священну корову", конкретна людина припиняє свій розвиток і вдосконалення, і намагається вчити й наставляти інших із своєї "божественної висоти". І це виявляється справжньою трагедією конкретної радянської чи пострадянської людини, бо там, де припиняється самовдосконалення, настає омертвіння, тотальне отупіння, огруплення, що ми й спостерігаємо сьогодні, пожинаючи гіркі плоди. І хоча тоталітарна система розпалася, радянська -- за своїм ділом -- людина досі психологічно схильна сприймати себе на несвідомому рівні як "священну корову" -- і в цьому уся складність індивідуального виходу кожного із соціально-психологічної кризи.

Таким чином, пострадянська людина потрапляє у капкан, що його поставила на свого сусіда.

З цього моменту починається гірке прозріння декотрих (більшість, проте, так і лишилася психологічно сліпою): що жити рабом неможливо, що жити рабом не хочеться, що бути бідним, а то й жебраком не гідно людини, а отже, треба перестати бути рабом, усвідомивши, що винна в цій ситуації не так держава, як сама людина, що утворила таку державу, і своїми кров'ю, потом і працею годувала її, як упира. "Отже, і моя провина є в тім", -- скаже людина. Таким чином, інтереси конкретної людини й держави починають дедалі дужче розходитися. У самої держави ці інтереси залишаються тими, що й були: аби весь народ (і конкретна людина) були рабами, і для цього робиться усе необхідне: будуються непотрібні об'єкти, створюються трудомісткі процеси, повертаються навспак ріки... Доходить до того, що сили свого раба роздаровуються своїм нібито друзям за кордоном, своїм "братом"-пролетарям, чи просто знищуються. І все це лише для того, аби зберегти бідність і рабськість конкретної радянської людини. Інтерес же такої людини полягає в іншому: вона прагне бути багатішою, вона не хоче бути бідною принаймні біднішою за свого сусіда. Починається боротьба людини й держави. Людина намагається обхитрувати державу: краде, непродуктивно працює, тобто внутрішньо опирається (це, власне, є невротичний опір), а держава всіляко перешкоджає їй розбагатіти, бути здоровою, розумною, бути, зрештою, вільною: за кордон не пускає, особисте господарство руйнує, оплачує не за працею, а видає подачку, аби людина тільки відтворювала себе фізично. Врешті решт, людина починає розуміти, що держава -- її, людини, кровний ворог (так, як і сусід) і оголошує їй внутрішню глуху війну, яка полягає головним чином у тому, що людина відмовляється працювати. Але не відкрито, а приховано, -- відтак утворюється величезна таємна армія безробітних. Ці взаємини людини з державою схожі на невротичну гру: хто кого перехитрує. Та зрештою, програють обидві сторони. Ця гра, за словами Е. Берна, закінчується, як правило, трагічно, коли жодна зі сторін не може поступитися, визначаючи себе переможеною, коли ніхто не може покаятися.

Психологія пострадянської людини виявляється таким чином у гіпертрофованому намаганні споживати. Надто довго цю людину грабувала тоталітарно-державна система. Вона висмоктувала людські сили, виходячи зі свого кровного інтересу: хоч би що -- лишати людину бідною, нікчемною, рабом, не відтворюючи і десятої долі її потенцій. Ці людські сили у вигляді побудованих заводів, верстатів, доріг, хімічних добрив, машин тощо повертаються до людини у мікродозах, та й то в абсурдних формах: медалі, грамоти, подяки... Виняткова спекуляція на психологічній ущербності, душевній слабкості радянської людини! Механізм цей так опосередкований, що конкретній людині неможливо "достукатися" до того, скільки вона віддає і що має отримати назад. Відбувалось її тотальне пограбування. Нині ж у пострадян-

ської людини спрацьовує психологічна настанова на негайне повернення затрачених сил, утрачених можливостей, загалом на "повернення" занепащеного життя... Так зрозуміло, що реалізувати цю настанову неможливо. Неможливо людині відламати шмат станка, відбити ріг будинку і понести з собою частину дороги. І людина відчуває це і навіть у певних випадках розуміє, що її одурено, що її пограбовано, що вона перетворена у зруйновану понівечену істоту. Радянська людина ображена до глибини душі, але не може знайти конкретного об'єкта, котрий її образив, пограбував, -- а людині завжди потрібен конкретний ворог! Людину обікрала держава, обдурила система, котру вона сама ж і створила. І виходить, що людина образила саму себе. Та це ж конфлікт із самим собою! Це щось нечуване і несусвітнє! Людина не може з цим змиритися і шукає винуватців зовні. Таким ворогом знову "виявляється" сусід, ближній. Ось на ньому й виміщує свою кривду людина, ось на ньому вона і зганяє свою злість, -- в основному приховано -- мститься сусідові за те, що сама скривджена. Ясно, що це неадекватно: бити ні в чому не винного сусіда, своїх близьких і далеких, усіх підряд маючи психологічну настанову крушити всіх і вся! Звідси війни (міжетнічні, міжрегіональні, міжнародні), звідси конфлікти, звідси глухе і хитре "споживання" іншої людини. Коло замкнулося. Що ж виходить?

Виходить, що за поведінкою, психологією, душевно й "духовно" радянська людина абсолютно не змінилася, хоча начебто настали інші часи, -- й ось уже понад 70 років вона продовжує перебувати в психологічно позачасовій "стоячій воді", в завислому, підвішеному стані, хоча гадає, ніби існує насправді. Не виникло й не відбулося душевної еволюції, яка відповідала б історичному ровиткові. Результати "шляху" показують, що вибір, зроблений радянською людиною, виявився хибним. Таким чином радянська людина опинилася поза історією. Зринає sacramentalне питання: що робити? І відповідь з'являється ніби сама собою: повертатися до історії. Але, виявляється, це не так просто.

Чим же перейнята зараз пострадянська людина? Вона, як і раніше, налаштована тільки на зовнішній спосіб тамування своєї образи (прихованої злості): мати сусіда за раба, хитро його "споживати", пошити у дурні тощо. Тому багато хто кинувся у "бізнес": торгівлю, спекуляцію, перепродаж. Це ще один із симптомів того, що радянська людина має дуже стійку психологічну настанову: споживати, споживати і ще раз споживати, і саме це промовляє про незжиту і тяжку кризу. І сьогодні виробник не шанований, бо ж він виконує роль "козла відпущення", роль обдуреного і ображеного, з ким пострадянській людині не хочеться себе ототожнювати.

Ті, що кидаються у торгівлю, щиро, по-дитячому, плекають надію розбагатіти, виповзти із рабства. Але ці люди не розуміють, однієї суттєвої істини: вони внутрішньо, психологічно раби, і ніякими рублями, купонами, доларами, хоч би скільки їх було, неможливо звільнитися від цього внутрішнього рабства.

Хоч би скільки мав раб матеріального багатства, він не здатен продуктивно поводитися з ним, він і використовує його по-рабськи: прогуляє в ресторані, програє в тоталізаторі, придбає купу абсолютно непотрібного йому мотлоху і т.п. Психологічно зрозуміло, що пострадянська людина мріє не так про багатство: їй важливіша сама гра задля здобуття його, котра психологічно структурує її ж несвідому і невиражену ненависть і образу (приховану злість на невиявлений об'єкт). Ця гра є квазі-осмисленням буття. Так продовжується велика трагічна п'єса, де відбувається реальне відтинання смерті від життя.

Хто, на мій погляд, може вижити в цю епоху? Ті, хто прагне звільнитися від внутрішнього рабства (зненависти, образи, у полоні якого ми всі, пострадянські люди, перебуваємо. Усім нам необхідно покаятися у власних гріхах (ідеться про ту саму ненависть, образу, злість на ближнього), -- а не звинувачувати когось, хто зовні, хто поза тобою. Неможливо зараз знайти конкретних винуватців: тут логіка пасує. Необхідно пробачити всім і все, тобто, необхідно вчинити ірраціональний акт каяття -- прощення -- вдячності, що і є -- смирення. Іншого шляху для більшості моїх сучасників немає. Тільки смирення може вивести народи колишнього "союзу" (й український народ зокрема) до життя, до нового життя й запобігти трагедії самознищення.

В Україні є гарний звичай: перед дорогою чи важливою справою промовляти "З Богом!" Це означає, що люди сподіваються: у дорозі, у праведному ділі їм допоможе Господь. А допомагає він лише тоді, коли людина буде смиренною упокороною перед ним. А Бог є наша Душа -- і, хоч би якою була вона у конкретної людини, необхідне смирення.

Петро ЖУЙКО -- філософ і психолог. Народжений на Вороніжчині, живе в Києві. Його актуальна стаття взята з ж. "Сучасність" за вересень 1993 р. "Сучасність" виходить тепер регулярно в Києві і представляється вчасно в усі країни. Передплата на рік у всіх західних країнах становить 85 ам. доларів.

У США і Канаді замовляти на адресу:

Sucasnist / Mr. Y. Smyk
P.O. Box 1084
S. Orange, N.J. 07079 USA

Д-р Олександр Костирко
приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko
Family Dentistry

3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

УКРАЇНА І ЯДЕРНА ЗБРОЯ

Єдиний гарант незалежності країни є її збройні сили. Країна без власної збройної сили є чийсь васал. Інтегральною частиною збройних сил України нині є ядерна зброя і будь-які зміни воєнної доктрини можуть бути введені лише поступово в процесі формування нової системи оборони чи то власної безпеки, чи васальної залежності.

Постава певних урядових кіл до України є несправедлива й дивна, немов Україна є лише додаток до Російської Федерації, яка єдиноправна спадкоємиця усіх надбань бувшого Союзу-СРСР. Але цю поставу можна виправдувати тим, що 1) в США завжди були сильні ліво-ліберальні кола з їх традиційною русофільською настановою; 2) воєнно-індустріяльний комплекс у США є зацікавлений зберігати могутнє чучело-лякало для утримання своїх домінантних позицій та джерела доходів; 3) фінансові кола з їх гоном до світової домінації в пляні Нового Світового Порядку бажають використати Російську Федерацію як локального жандарма на східнім крилі супроти Китаю, а на західнім крилі супроти Європейської Спільноти, зокрема супроти виростаючої Німеччини.

Постава Китаю як і Європейської Спільноти, які мали б розуміти цей гамбіт США, є менш зрозуміла. Але зовсім незрозумілою є постава певних українських кіл чи дилетантських виступів українських журналістів, які опинились в кодлі роззброювачів України.

Дуже ймовірно, що в останньому перерахунку, Україна стане безядерною державою, але безглуздом є вже нині вимагати від українського уряду віддати ядерну зброю, здобуту кривавицею народної жертвовності навіть не за спасибі. Та ще й сусідові, який сотні років гнобив Україну й ще нині погрожує перетворити її на губернію чи волость, як нахваляється Жириновський.

Серед цих "роззброювачів" України перед веде Б. Осадчук, який лише в "Українських Вістях" уже помістив три статті пропагуючи блага які чекають Україну з хвилиною вона віддасть свою ядерну зброю Російській Федерації (РФ).

Перша стаття мені здалась випадковою: ще одна опінія однієї людини. Але незабаром по-першій з'явилась друга ("УВ", ч. 4-3032). Б. Осадчук тоді писав: "Ратифікацію ОБИДВОХ антиядерних угод треба якнайшвидше закінчити. Дальша гра на час з боку Верховної Ради -- це шкода для інтернаціонального престижу України". І це тоді коли Україна участі в тих "угодах" не брала, коли ті "угоди" зовсім не вимагають тотального роззбро-

ення США чи Росії, але щодо України, то без її участі вирішили: що Україна мусить робити з ядерною зброєю -- тотально її позбутись; і кому ту зброю передати -- Російській Федерації.

Замість того, щоб якось аргументувати таку ворожу українству поставу Б. Осадчук вибрав легший шлях -- зміси урядові кола України з болотом. Чи ж не просто? Якщо він назве їх дурнями, отже одразу і їх політика стає дурною. Він пише: "Провінціальні політики і псевдоексперти, навіть не припускають, наскільки їхні ІНФЕНТИЛЬНІ ІГРИ З РАКЕТАМИ мобілізують на Заході антиукраїнські настрої". Чи ж не аргументи заїлих українофобів? "Інфентильна гра" "псевдоексперти", "провінціальні політики", бо, бачте, "гра дорослих мужів" "мудроекспертів", "метропольних політиків" можлива лише в Москві та Вашингтоні -- світових столицях.

Президент Кравчук перегинався на спину, щоб з'ясувати "столичним політикам", що Україна ратифікуватиме ці документи. Але ж поля в скачки не орють. На великі справи потрібно часу. Москва й Вашингтон переговорювали десятиріччя, чому ж Б. Осадчук гвалтує, щоб Україна це зробила негайно зі заплющеними очима? В Москві можна розстріляти Парламент, можна порушити найелементарніші людські права, порушити угоди, посягнути на сусідські землі, -- усе це "не мобілізує" антиросійські настрої. Москву будуть підгодовувати з капіталістичного корита. Б. Осадчук мовчить, що навіть після виконання СНО I та СНО II РФ посідатиме три тисячі п'ятсот стратегічних стрілен, йому наглитись щоб Україна була тотально оголена. Вже в цю мить за це він обіцяє їй "міжнародний престиж". А фактично віддати увесь ядерний арсенал, як є, Москві і в ту саму мить стати московським сателітом.

Щоб демонтувати ядерний арсенал президент Кравчук назвав цифру коштів 1.2 більйони доларів. Чи хтось спішиться дати ці кошти? Демонтуй ядерні головки а 13 тисяч тон отруйних залишків розливай по Україні. Це тоді коли діти плачуть голодні.

Ось, за московський плятоній Вашингтон погодився заплатити понад 5 більйонів доларів, але Москва не спішиться. Проте ніхто на коліна її не ставить. Інша мірка до України.

З України вивезено тисячі стрілень ракет тактичної атомної зброї. На кого вони націлені нині? Чи в яку казну підуть долари з цих зброєнь?

Лише документ СНО I має 600 сторінок і кожна літера -- це життя або смерть нації. Чи ж не логічно, щоб документ був доосновно вивчений заки прийметься рішення? На чие замовлення Осадчук гвалтує "провінційних київських політиканів"? Серед певних кіл Україна не здобуде ані

признання, ані престижу, навіть, якби президент став дуба. Натомість серед неупереджених, об'єктивних кіл Заходу навіть сьогодні постава України знаходить і зрозуміння, і підтримку. Ті кола, речником яких Осадчук виступає, ми не здобудемо, навіть якби не то що Україну оголили, але й якби з неї здерли три шкури, а її провідники стали московськими баранцями та американськими цапками.

В статті ("УВ", ч. 48-3076 за 12 грудня 1993 р.) Б. Осадчук продає свій старий товар під новою етикеткою: позбудеться Україна ядерної зброї -- одразу стане багатою, подібно як безядерні Японія чи Німеччина.

Осадчук пише: "...Мусієнко ОБМАНЮЄ громадянство, що у світі поважають ті народи, які мають ядерну зброю. Навіть діти повинні знати, що Німеччина й Японія стали економічними потугами ЗАВДЯКИ ТОМУ, що НЕ ВИДАЮТЬ ГРОШЕЙ НА ЯДЕРНУ ЗБРОЮ".

Я не знаю хто тут "обманює": Мусієнко чи Осадчук? Це щось на зразок твердження, що слон став міцним і великим, бо не має рогів.

Понад півтори сотні держав ядерної зброї не мають, але економічними суперпотугами не стали, як мало б виходити за теорією Осадчука. А країни, які посідають ядерну зброю: США, Англія, Китай, Ізраїль жебраками не стали. У випадку Ізраїлю, це країна пігмей -- одна область України, але і цей економічний пігмей не збанкрутував через видатки на ядерну зброю.

Кошти звичайного зброєння для Ізраїля є важкими, як ядерний арсенал. Для України зараз не йде мова про кошти на придбання ядерного арсеналу. Ці кошти український народ давно заплатив сторицею. Згоджуюсь, що кошти утримання теж не легкі, але економічну трагедію України не створив тягар утримання зброї, це знає світ, це знає Б. Осадчук. Знає світ також що стало джерелом економічної сили Німеччини та Японії і наводити ці аргументи це ломатись у відчинені двері, бо й читачі про це знають.

Але твердження, що Японія і Німеччина добровільно вибрали без'ядерний статус вимагає спростовання. Німеччина ще мовчить, але Японія вже викидається з-під залізної американської п'яти. Коли президент США Клінтон нещодавно в ОН заявив про скреслення мультибільйонного проекту продукування плутонію збройної якості в Японії, то уряд Японії негайно це спростував. Токіо й Вашингтон зударившись віч на віч і Клінтон моргнув: Політика заборони продукції плутонію збройної якості на Японію та Західну Європу не поширюється. Минулого року Японія почала імпортувати плутоній з Франції. Перше замовлення Японії мало забезпечити 5-тибільйонний прототип

реактора, який продукуватиме плутоній збройного гатунку. До кінця 90-тих років Японія має 30 таких замовлень. В міжчасі Японія стане самовистачальною. Посідаючи запаси плутонію ядерної зброї якості, вона кожної миті може "забути" обіцянки, які вона давала дядькові Сему, коли той приставив їй автомат до скроні і вимагав, щоб Японія була багатою, але без ядерної зброї. "Ми не дуже тішимось таким зворотом справ", -- заявив державний Департамент США, але видно Японія не хоче бути "багатою". Плутоній за видайністю коштує на одиницю енергії в 5-15 разів дорожче як збагачений уран, проте Японія вибрала цей дорожчий шлях (цей шлях для України вже позаді).

Отже аргументи п. Осадчука "нахапані" чи підказані кимсь іншим, до такого мудрий журналіст сам не додумається. Його аргументи, мабуть, зі спільного ворожого Україні джерела, яке вимудрувало, що "стабільність Європи збережеться краще, якщо Російська Федерація залишиться ЄДИНИМ ВЛАСНИКОМ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ, успадкованої від розваленого Союзу". Недозрілій Україні довірити не можна, щоб п'яниці гайдамаки "бавилися" гудзиками міжконтинентальних ракет. Що інше для націй "дозрілих", які знали коли й де кинути бомби на Гірошиму чи Нагасакі. Також щось інше москалі, вони віддали більшість голосів за "дозрілого" "Адольфовича" Жириновського, який пообіцяв влаштувати феєрверк у Німеччині кращий Гірошими чи Чорнобиля. Гострить зуби московський медвідь і на Прибалтику, Фінляндію, Польщу, Аляску, -- і все це зрозуміло і приємливе для тих джерел. Це тільки тому, що медвідь голодний, підгодуємо його малоруськими та казахстанськими баранцями і буде цей медвідь танцювати під західну дудку, -- твердять "джерела".

А мені здається, скільки вовка нагодуй, його не приручити. Віддали тактичну ядерну зброю, віддайте стратегічну, але апетиту медведя не вгамуєте: "А дудки, -- вам", -- скаже москаль.

Та найобурливішим було прочитати в статті, що "Україна обтяжена комплексом Чорнобиля" отже їй не вільно довіряти небезпечний "атом". Якби до цього дописався містер С. Кон, який за все винить невістку-Україну це не було б диво. Але написати таке україномовному журналісту -- це ганьба. Завтра цей журналіст "обтяжить Україну комплексом голодомору 33 року", як тоді можна Україні довірити запаси збіжжя в українських елеваторах? По жнивах вивозьте усе зерно в Російську Федерацію, вслід за ядерною зброєю. Кожна розважна людина свідомо, що ядерне роззброєння мусить прийти і це станеться, але цього не досягнути однобоким роззброєнням слабких і дозбро-

енням сильних забіяк світу, які посідаючи ядерну дубинку нестимуть "Новий Порядок у Світі".

Роззброєння мусить йти паритетно, поступово, починаючи з тих держав, які це ядерне озброєння накопичили найбільше, в першу чергу роззброюватися повинні ті, що мають тієї зброї в десятки разів більше. Хай вони покажуть дорогу не словами, але на ділі. Україна напевно залюбки послідує їх прикладу. Загрозою для світу не є Сомалія, Корея, Пакістан чи Україна, загрозою для людства є ті, що уявили себе панамі заправилами світу, носії "Нового Світового Порядку". Чи ж не гер Гітлер теж був носієм нового порядку? ■

РОБЛЮ ВИСНОВОК, ЩО...

Прочитав в "Одесских новостях" "Открытое письмо" Ю. Селіванова (один із шовіністично настроєних лідерів Півдня України -- Л.М.), його ж виступ "Ета страна моя не меньше, чем ваша", а також рішення Громадянського форуму "Одеса" "Про мовну ситуацію в м. Одесі". Аналізуючи написане, враховуючи власні знання й спостереження, обмін думками зі знайомими з проблеми російськомовності, роблю висновок, що нас цілеспрямовано дезінформують, зумисне спотворюють історію та причини російськомовності в Одесі. А якщо розглядати цю проблему правдиво, не на догоду великодержавному шовінізму, то факти такі:

До захоплення турками прибережних земель Північного і Західного Причорномор'я увесь цей регіон був заселений слов'янами-українцями та входив до складу Київської Русі. На цих землях знайшли притулок болгари, молдавани, греки, рятуючись від турецьких поневолювачів. Мовою спілкування була мова корінного населення -- українців. Одночасно функціонували їх мови. Мовної проблеми не було. Жили дружно. Влада турецької фортеці не поширювалася на українські населені пункти -- Слобідку, Усатове, Нерубайське, Дальник, Чубайку.

Після звільнення нашого краю від турецької навали почалося будівництво міста й порту Одеси. Керували будівництвом іноземці, які перебували на царській службі, й російські чиновники. Робочою силою були українці з близьких сіл. Трохи пізніше робоча сила почала поповнюватися за рахунок російських солдатів, котрі одружувалися з українками та молдаванками. Тільки з цього періоду в нашому регіоні з'явилася російськомовність.

У 20-ті роки нашого століття навчання в школах велось українською мовою. Але вже на початку 30-х років розгорнулася боротьба проти всього українського під надуманим гаслом боротьби з українським буржуазним націоналізмом. В Одесі з 1 листопада 1937 року в усіх вузах, технікумах та училищах почалося примусове запровадження російського. Студенти умовляли викладачів продовжувати заняття українською мовою. Хто з викладачів погоджувався, тих звільняли і навіть арештовували, звинувачували в українському буржуазному

націоналізмі. Будучи студентом Одеського індустріального технікуму, я став свідком цих незаконних репресій.

Після звільнення з армії в запас у 1958 році й повернення до рідного міста я відчув помітні зміни на користь русифікації. Це особливо посилювалося після 1960 року. Скорочені з армії, особливо офіцери з сім'ями, сипонули в Одесу та інші регіони півдня. Росіяни за націоналістично, вони оселилися не в своїх російських землях. Приріст населення після 1960 року подвоївся, в основному за рахунок росіян...

Зараз Україна стала незалежною державою. Росія також проголосила себе незалежною державою. І ось Ю. Селіванов та його російські однодумці вимагають подвійного громадянства. Не таємниця, що абсолютна більшість цих росіян не захотіла жити в рідній Росії. Це їхня справа. Однак деякі з них не хочуть приймати громадянства України, більшість обурюється, що їх діти в майбутньому розмовлятимуть українською мовою -- мовою народу, котрий не відмовив їм у притулку.

Але ж Україна не примушувала їх залишати свою Батьківщину! Виникає питання: ким вони хочуть бути -- громадянами України чи залишатися союзниками великодержавних російських шовіністів?

Євреї чинять так: вважають своєю історичною батьківщиною Ізраїль, і, хто хоче, їде туди. Їм ніхто не перешкоджає. Вони не нав'язують свою мову народам на землях яких знайшли притулок.

Іван РЯБУХА, пенсіонер

"Одесские новости", 2.6.1993 р.

Переклала і подала Ліна Майба

ВИДАВНИЧА ФІРМА "РОДОВІД"

Останнім рокам ми завдячуємо появу на світ ряду цінних часописів, насичених інформацією та фактами які, здавалось, зникли з нашої історії назавжди. Я хочу повідомити про журнал "РОДОВІД", назва якого справді відповідає змістові, бо ж головна програма "Родоводу" -- подати читачам етнографічні, археологічні, фольклорні, історичні, мистецтвознавчі дослідження та описи родоводу української культури.

Засновники та співпрацівники журналу -- фахівці найвищого рівня, які ставлять за мету відродити українську духовність проникнувши в джерела її зародження, подають добре опрацьовані та доступні статті.

Матеріали журналу не тільки збагатять наше самопізнання, вони можуть бути використані педагогами для підготовки курсів з української культури, фахівцями різних ділянок для дальшого пошуку в своїх наукових дослідженнях.

Видавнича фірма "Родовід" вже видала п'ять чисел журналу, останні з них на дуже доброму папері, з якісними мистецькими ілюстраціями. Журнал видається квартално.

Творчо-видавнича фірма "Родовід" також готує до видання перший альбом "Мистецтво Шевченківського краю". Якщо бажаєте довідатися більше про журнал та роботу видавництва можете звертатися на адресу: 252034 Україна, м. Київ, вул. Ярославів Вал, 26, тел. (7-044) 212-2392, Факс 446-4565.

Журнал можна виписати через співпрацівника видавництва "Родовід": Lidia Lykhach 18200 Mullen Road Belton, MO 64012 USA.

Річна передплата -- \$24.00 (USA). Попередні числа (вказуйте які) -- \$5.00 (кожне число) + \$2.00 (пошта).

Д-р Марія Попович-Семенюк

"Нові Дні", лютий-березень 1994

Світлана АНТОНІШИН

НІЧНІ ГОЛОСИ УПРОДОВЖ СНІГОПАДУ

або спроба автополемики, спровокованої холодним зимовим вечором,
коли зігріває тільки свіча і... поезія Ігоря Римарука

-- Пригадуєш, у Миколи Вінграновського:

*Цієї ночі птах кричав
У небо відлетіле.
Цієї ночі сніг упав --
На чорне впало біле.*

На мій погляд, ці рядки сповна можна вважати своєрідною квінтесенцією поезії Ігоря Римарука, її ліричною формулою. Те, що шістдесятник Вінграновський не чужий вісімдесятникові Римарукові, свідчать не тільки окремі ремінісценції, які надбудуємо в поезії останнього. Їхню творчість зближує щось глибинніше, посутніше, можливо, сам принцип художнього світобачення: калейдоскопічно-мінливий, проте весь побудований на контрастах, тобто практично позбавлений відтінків. Чорне і біле -- головні кольори, мікро- і макросвіт -- найважливіші просторові означення, вічність, спресована до короткої і тим самим "вибухонебезпечної" миті, -- найхарактерніше відчуття часоплину. До речі, Ігор Римарук, можливо, як ніхто інший із сьогоднішніх тридцятилітніх, гостро відчуває розірваність часоплину, тому саме на своє покоління -- вісімдесятників, покладає своєрідне надзавдання і формулює його уже як здійснене: "які ж такі вузли зв'язали рваний час?!" Це, здається, єдина ілюзія, в яку хоче вірити поет, але його природжений скепсис розбиває на друзки і цю солодку оману: "...Така вже благодать, що вигадать нас треба, якщо немає нас".

-- А, по-моєму, це далеко не єдина ілюзія, в яку "хоче вірити" поет. Чи не тому улюблений мотив його другої збірки, який частково переходить і в наступну, -- снігопад, наочне втілення безперервності часоплину, де мить настільки подовжується, що може вмістити в собі цілком реальну і досить тривалу дію ("Іди, поки падає сніг"). Однак ілюзорність цієї подовженої миті не тільки в тому, що навіть найлютіша хурделиця рано чи пізно закінчується. Самонаказ: "Іди!" теж ілюзорний, оскільки давно втрачено орієнтири і кінцеву мету. Чи не тому будь-який рух набуває хоч якогось сенсу лише у фантазмагорійному світлі снігопаду?

"Темні легкі сніги" дарують ще одну солодку оману -- примирення зі світом і з собою. Примирення, як це не парадоксально, через гранично гостре відчуття самотності й беззахисності перед жорстоким байдужим макросвітом. Вселенський холод, що огортає неприкаяну душу, немов урівноважується космічним холодом снігопаду. Створюється ілюзія затишку, причетності до

*...Така вже благодать, що вигадать нас
треба, якщо немає нас.*

Ігор Римарук

того, що відбувається "за вікном" власного "єго", віра в те, що є ще руки, які втримають на плаву, мов рятівні соломинки ("Знову -- руки важкі. // Але як до зими перебув би, // якби й цих // не було?!").

Більше того, поет прагне стати речником свого покоління. І декларує це відкрито. Його "ми" -- це таки справді "ми", тобто не фантом, не лірична маска. Про сенс буття, про особисту відповідальність перед майбутнім він говорить саме від імени покоління ("Щоб час не плив крізь пальці... щоб за нами раптовий вибух не підмів столи... щоб ми під вогняними небесами, немов під Берестечком, не лягли"...).

-- Чи не дивує такий парадокс? Виходить, "колективісти" шістдесятники були більшими "індивідуалістами" у своїй творчості, ніж нинішнє покоління "індивідуалістів"? Маю на увазі не тільки Ігоря Римарука. Оксана Забужко, наприклад, теж говорить з читачем "голосом вісімдесятих"...

-- Ну чому парадокс? Тривіальна закономірність. Шістдесятники знаходили опертя в реальній дійсності. Ілюзорне, хитке і хибне та все ж -- опертя. Поколінню Ігоря Римарука випало утверджувати себе в літературі в епоху "руїни", на згарищі вчорашніх ідеалів. Шукати опертя в такій реальності? Облиште!

Ми всі раптом відчули себе мимовільними пасажирами "Корабля дурнів". І рука мимохіть торкається ліктя ближнього. І яким би самоцінним не видавалося власне "єго", ми дедалі уважніше прислухаємося до тих голосів, які лунають у нашій підсвідомості. Голосів, віддалених у часопросторі, і зовсім близьких, як подих у шибку...

О, то не тільки рятівні слова. Наша генетична пам'ять включає, на жаль, не лише здорові гени ("Де чий голоси? Чом усі переплутались, Господи?!"), як і належність до одного покоління ще не означає суголосності. І все ж прагнення почути всю гаму голосів, не зрікаючись жодного, яким би пекуче неприємним він не був, -- це вже надія бути почутим. Почутим і, можливо, прощеним. Бо "хто насмілиться мовити, що не знає своєї вини?" Адже кожен, "який би не був молодий, а погоничем встиг почуватись..."

-- Г-м-м... Містка формула. І вражає точна. І все ж, коли відверто, мене вже давно дратують безконечні варіації на тему "безневинної провини", своєрідний психологічний стриптиз котрий, звичайно, оголює душу, а разом з тим -- і банальну гірку порожнечу, з якої не зродиться нічого нового й посутнього.

-- Ти, безперечно, права. Тільки що стосується поезії Ігоря Римарука, дозволь одне невелике уточнення: не "безневинної провини", а вини, повної, ні на чий плечі не перекладеної. Звідси -- гостра самоіронія, поєднана з нещадним самоаналізом. Повторюю: самоаналізом, навіть якщо ліричний герой промовляє вустами ("голосом") далекого пращура, відомих мистців минулого чи колеги-сучасника. Надзвичайно щільна культурологічна й філософсько-історична наповненість поезії Ігоря Римарука -- це та суцзя твердь, на яку прагне спертися мистець у своєму пошуку відповіді на сакраментальне: хто я? Всі його монологи "від імені", полемічні діалоги чи розлогі медитації проєктуються в результаті саме на пошук відповіді на оте одне-єдине і вічне у своїй невичерпній суті запитання.

-- Отже, у збірці "Нічні голоси" поет поступово відходить від "ми", прагнучи говорити з читачем не стільки від імені покоління, скільки від власного імені. Але чи на користь така трансформація?

-- Хочеш сказати про неминуче звуження ліричного часопростору, зниження змістової напруги, здрібнення емоцій, що загрожує перерости у примітивне самокопирсання чи, як тепер модно, -- самоїдство.

-- От-от. Можна як завгодно гостро й дотепно висміювати цю одну з найнепривабливіших рис нашого національного характеру ("ну яка нам різниця // кого і за що салоїдом // самоїдам на сміх нарече містечковий орфей") -- і самому не бути вільним від неї.

-- А мені здається, що ти не зовсім точно визначила напрямок цієї трансформації, хоча такі речі як "ім несть числа" ..., "На такому снігу навіть погляд сліди залишає", "Коли пролітає листок" -- досить чітко означили його ще в попередній збірці. Невипадково автор включив ці твори і в наступну книжку.

Так ось, цей напрямок -- максимальне розширення часопростору, прагнення почути не тільки голос ровесників, а й голос цілих епох і давно проминулих поколінь. І не просто почути, а злити цей "некерований", такий різноликий хор із власним голосом. Інколи це йому вдається "абсолютно" ("Пройшов же він тут, неодмінно мусив пройти!" -- чує за спиною він. Озирається -- і впізнає власний голос."). Але частіше природжений скепсис безжально розвінчує наївну ілюзію, що ти ніколи не виходив "за душі" предків, "мовби до Вали Змієві". І все ж минуле тим і прекрасне, що може прощати нам нашу легковажну самовпевненість. Воно безкорисливе, оскільки збулося. Тому-то "медовари та зброярі, кожум'яки і гончарі, -- хоч крізь них пролітає листя, а крізь мене й мене не видко, жоден лихого слова не мовить, жоден як на зайду не глянє".

-- Отже, проєкція на власне "я" із "глибини віків". І проєкція власного "я" теж у глибину, але вже майбутнього ("щоб колись дотошний вік зламав, мов печаті на старім сувої, лиця риболовів, ребра трав і хребет рибини воскової"). А десь посередині вічності -- наше жорстоке, розшарпане, сповнене диких суперечностей "сьогодні". І скільки б ми не говорили про те, що громадянська заангажованість поезії -- то "родима пляма" соцреалістичного минулого, що мистецтво нічого нікому не повинне, а публіцистичність -- то підступний СНІД, який

безжально руйнує живу художню тканину твору, я особисто не знаю нікого навіть серед найстійкіших "герметиків", кого б оминула сія гірка чаша -- громадянська заангажованість. Такий вже "проклятий" (і, може, тим і прекрасний) час нам випав. Тож коли читаєш в Ігоря Римарука мініатюру із вельми промовистою назвою: "Зима 90/91", -- дивувати не доводиться.

-- А мене такі речі прикро дивують. Бо як би не намагався поет залишатися собою, як би не старався довести читачеві, що перед ним не просто черговий відгук на чергові політичні колізії (в даному випадку -- трагічні події у Литві), а таки мистецький твір ("довести" і ускладненою метафориною, і вишуканим звукописом), він не може не давати собі звіту, що життя такої поезії в часі більш, ніж обмежене.

-- Але це не означає, що неоправдане. Принаймні, щодо цього твору ти несправедлива.

-- Можливо... А що ти скажеш про інвективу: "Лікарю, зіслися -- сам!?"

-- Здаюся! Тут мені, на жаль, сказати нічого... Я просто перегорну сторінку і запропоную тобі іншу посправжньому злободенну, хоч і з історичною ретроспективою, річ -- "Tabula rasa".

-- Мушу визнати, що я теж прочитала її із задоволенням. Не знаю, як "з погляду вічності", але для сучасного читача -- це та смачна й вишукана "родзинка", без якої мистецтво було б досить прісною штучкою.

-- Ну ось ми, здається, й зішлись на тій банальній істині, що і в так званій громадянській ліриці важить не тільки "про що", а й "як", тобто естетичні критерії були й залишаються домінуючими.

-- Тоді давай спробуємо визначити: представника якого стилю маємо в особі Ігоря Римарука, розуміючи стиль як "особливості переходу змісту у форму" (визначення А. Ельашевича).

-- Ну, коли вже Оксану Забужко одна із дослідниць назвала найяскравішою представницею неоромантичного стилю (хоч, як на мене, це не зовсім точно), то Ігоря Римарука, як кажуть, сам Бог велів. Адже його ліричний герой -- скептик і бунтівник, який прагне самотності й водночас болісно, гостро переживає її, який ні на грам не вірить усталеним істинам й разом з тим не приховує своєї гіркої ностальгії за ідеалом, шукаючи його то в минулих віках, то в мистецтві, шукаючи і, звісно ж, не знаходячи. Звідси й образно-емоційна амплітуда: від високих символів та алегорій -- до свідомої деестетизації, від пронизливого ліризму -- до ідкого сарказму. І поєднується це, як правило, досить органічно, оскільки цільна, попри всю суперечливість і "неприкаяність", душа самого поета. Цільна своєю налаштованістю на добро у його вічних загальнолюдських вимірах.

-- Все це, безперечно, дуже романтично. Однак і елементи новітнього барокко, погодься, займають у поезії Ігоря Римарука далеко не останнє місце. Чого вартий, скажімо, вишуканий і, як правило, досить дотепний звукопис, який надає поетичним рядкам не стільки музичності, скільки змістової й емоційної експресії. Вчитайся: "Олов'яне безлюддя олів", "попри такі пасторальні гуральні", "блажен хто вірить нам і кожний нашій титлі // поштиво зазира в поштовий синій храм

// де апетитно так оракули петитні // вістують що було -- борам і таборам" ... І подібні блискітки знаходиш мало не в кожному творі. Повторюю, це не просто традиційна "звукова оркестровка", а свідомо гра словом, тонка граційна інкрустація.

Те ж саме стосується експериментів з ритмікою та строфічною будовою вірша. Відступаючи від канонів, пропонуючи нам навіть "сонети-мутанти", Ігор Римарук усе ж залишається одним з "найкласичніших" молодих поетів. Всі його експерименти з формою -- це, швидше, та ж сама "гра", пошук вишуканої й доречної "оправи", яка б "огранила" думку, надала їй не тільки філософсько-етичної, а й естетичної вагомості.

-- І, як правило, це йому вдається... На такий оптимістичний ноті (най дарують мені шановні телекоментатори цей мимовільний плагіат) можна було б і закінчити. Ну а на закінчення, як водиться, запитують про "маленькі секрети". Отже, чи є серед віршів Ігоря Римарука улюблений?

-- Звичайно. Напевно, він не найсильніший, коли підходити зі строгими літературознавчими критеріями, і все ж мені чомусь особливо дорогий. Маю на увазі ось цю мініатюру:

*Можє, так би невидимо й жив --
та котроїсь липневої ночі
впала зірка з високих верхів
у дитячі незамкнені очі,*

*пропекла борозну межи брів
і засіяла пам'ять золою...
Затулитись від неї хотів --
Та долоня була замалою.*

-- А ти, виявляється, традиціоналістка...

-- Думаю, це не так уже й погано в наш "нетрадиційний" час. ■

Іван БАБЕНКО

УКРАЇНОЗНАВСТВО У РОЗБУДОВІ ДЕРЖАВИ

14-16 жовтня 1993 року у Києві відбулася Міжнародна науково-практична конференція "Українознавство у розбудові держави". Її організували Міністерство освіти України, Інститут українознавства Київського університету ім. Тараса Шевченка та Академія наук України. Слід зазначити, що обговорення проблем українознавства проводяться тепер щорічно. Відрадно, що з кожним разом число учасників конференції збільшується. Ось і цього разу до Києва приїхали українознавці не лише з багатьох міст України -- Львова, Дніпропетровська, Рівного, Чернівців, Херсона, Миколаєва, Харкова, Полтави -- а й багатьох країн світу. Зокрема, у конференції брали участь професори Дмитро Штогрин, Тарас Гунчак і Любомир Винар із США, Євген Штендера з Канади, Михайло Роман із Словаччини, Вячеслав Рагойша з Білорусії, Кадзуо Накаї з Японії, Реваз Хведелідзе з Грузії, Володимир Косик з Франції, академік Санта Грачотті та Лука Кальві з Італії, професор Мин Цзи з Тайваню та багато інших. Одним словом, досить представницьке коло учасників.

На пленарних засіданнях, що проходили у Київському університеті, виступили з доповідями професор, директор Інституту українознавства Петро Кононенко ("Стан сучасного українознавства та його завдання в розбудові незалежної держави"), академік, віце-прем'єр-міністр з гуманітарної політики Микола Жулинський ("Українознавство і процеси формування та здійснення політики незалежної України"). Виступив також міністр культури України Іван Дзюба.

Протягом наступних двох днів у Київському університеті, Інституті міжнародних відносин, Інституті філософії проходили секційні заняття, дискусії за круглими столами. Працювало 16 секцій, декілька підсекцій. Наприклад, "Політико-правові засади утворення української держави", "Український історик і проблеми будівництва держави", "Українознавство і формування збройних сил України", "Створення системи національної освіти", "Мовознавство", "Літературознавство", "Православ'я в Україні" тощо.

З ґрунтовними і цікавими доповідями не секцій виступили Володимир Сергійчук з Києва, професор Богдан Ясинський з США, Теодор Мацьків і Тарас Гунчак та інші. Заступник міністра освіти України Анатолій Погрібний розповів про завдання і проблеми освіти в Україні. Він наголосив, що освіченість нації -- це оцінка держави. Чим вищою буде освіченість, тим вища і оцінка Української держави. Але подолати тяжку спадщину тоталітарного режиму дуже складно. Особливо у вищій школі та професійно-технічній, де русифікація надто глибока. Але все робиться для подолання цієї проблеми. Професор Погрібний наголосив, що в жодній країні світу немає такого феномену, як в Україні -- щоб на державному рівні функціонували школи національних меншин. У США, Великобританії, наприклад, є лише англомовні державні школи, у Франції -- французькі, у

ДЕНТИСТ Д-р ІГОР БАБИЧ

Dental Surgeon

подає свою нову адресу:

297 MAIN STREET NORTH
BRAMPTON, ONTARIO
L6X 1N5

Тел. 451-0227 або 453-0004

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько -- власники

- 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
 - 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
- TORONTO, ONT.

ЯР СЛАВУТИЧ І М. ЧХАН ОТРИМАЛИ ПРЕМІЇ ДМИТРА ЯВОРНИЦЬКОГО

Німеччині -- німецькі, а в Україні держава фінансує тисячі російських шкіл, а також румунські, польські, єврейські, угорські та інші. Це явище аж ніяк не може нас влаштувати, оскільки українська діаспора такої уваги з боку влади тієї чи іншої держави, де проживають українці, не має.

Відома українська поетеса Ліна Костенко у своєму виступі на конференції завважила, що українознавство ще й до цього часу не спромоглося зайнятися уроками Чорнобиля, зокрема, в царині мови, археології, історії тощо. Така критика, звичайно, не сподобалася керівникам Інституту українознавства та іншим вченим, але це була правда. Хіба не є національним приниженням той факт, що шведи, японці вивчають психологію людей, уражених радіацією і тих, хто тепер проживає у Чорнобильській зоні, а доморощені фахівці навіть пальцем не поворушили, хоча проживають поряд?

Не дивлячись на позитивні моменти Міжнародної конференції українознавців, про які говорилося на пленарних засіданнях та секціях, вона мала і суттєві недоліки. Йдеться про перенасичення доповідями, тривалістю виступів, замість жвавим обміном думками, проведення дискусій, які б сприяли розвитку українознавства. Застарілі методи проведення конференцій подібного характеру не можуть уже задовольнити актуальних завдань українознавства. Тому слід якісно змінити характер проведення таких зібрань для активізації діяльності науковців. Адже результати праці визначаються не лише кількістю учасників. ■

ШАШКЕВИЧІЯНА

нове видання Інституту Українознавства АНУ у Львові

При кінці 1993 р. появилася у Львові збірка "Шашкевичіяна", якого видав Інститут Українознавства Академії Наук України у Львові.

В основу збірника лягли доповіді та повідомлення, виголошені на Шашкевичівських читаннях -- науковій конференції в 1991 р. у Львові. Конференція ця проходила під гаслом "Маркіян Шашкевич і українське національне відродження". В ній уперше брали участь шашкевичезнавці з діаспори.

Збічник доповнено нововиявленими матеріалами, які не були в науковому обігу наслідком цензури, бо, як відомо, не на все був дозвіл в давніших часах цієї всемогутчої "ключниці".

Понад 20 доповідей виповнили 168 сторінок книжкового формату збірника зі вступним словом літературознавця Василя Гориня. "Видання планується", пише В. Горинь, "як продовження "Шашкевичіяни", збірника, що його видавав Інститут Заповідник Маркіяна Шашкевича у Вінніпезі (Канада) під редакцією д-ра Михайла Марунчака." Як відомо, "Шашкевичіяна" появлялась тут від 1963 до 1988 р. включно, цебто понад 25 років. Збічник цей був присвячений життю, творчості й культові Маркіяна Шашкевича.

Редакційну колегію збірника наших часів очолили такі науковці, як академік Ярослав Д. Ісаєвич -- теперішній голова МАУ, В.І. Горинь, М.М. Ільницький -- відповідальний редактор, Ф.І. Стеблій, М.Й. Шалата, Т.В. Лучак і Я.І. Мельник -- секретар колегії.

В діаспорі видання можна замовити в Інституті-Заповіднику Маркіяна Шашкевича, надсилаючи сім доларів, які теж покрийть поштову оплату й опакування. (М.Г. -- ор)

MARKIAN SHASHKEVYCH CENTRE 418 ABERDEEN AVENUE, WINNIPEG, MANITOBA, CANADA R2W 1V7 ■

У Дніпропетровську, що його нині все частіше називають Січеславом, у глядацькій залі Діорами історичного музею 4 жовтня 1993 р. відбулася подія вельми примітна: тут вручали премії імені Дмитра Яворницького, знаменитого "козацького батька", Ярові Славутичу, присутньому на вечорі, та Михайлові Чхану (посмертно).

Одержуючи Диплом Лавреата, Яр Славутич сказав, що йому найприємніше те, що премія носить ім'я такої славетної людини. У них удома, на хуторі Жученки поблизу Гурівки, Дмитро Іванович бував не раз, провідував його діда і брав на руки малого Яра (тоді ще Гриця Жученка), а цікавий хлопчик смакав знаменитого шукача народних скарбів за вуса. Звели двох літніх нащадків запорозьких козаків унікальні сволоки, яких було аж сім: Дмитро Іванович переписував, фотографував різьблення на них. І добре зробив, бо 1932 року, за часів колективізації та розкуркулення, ті сволоки спалили "кати, обманці, здириці, хижакі". Востаннє Яр Славутич бачився з Дмитром Яворницьким 1937 року в Дніпропетровську. Про це він докладно розповів наступного дня працівникам меморіального Будинку-музею.

Далі вечір вела Валентина Галацька, отож вона запросила професора Дніпропетровського університету Клавдію Фролову сказати слово про Яра Славутича та його твори. Фролова говорила про поезії Яра Славутича, присвячені козакам, яким, як і поетові, притаманна нетолерантність прага чесності...

Яр Славутич оспівує їхні подвиги та славу, перемоги гетьманів та отаманів -- полководців і флотоводців, під проводом яких били не одного ворога.

Після того, як артистка Наталя Гаврикова і Юрій Кібець прочитали його вірші, до виступу знову запросили Яра Славутича.

Протягом вечора Яр Славутич прочитав чимало своїх віршів, вів мову про козацтво, про жажливий голодомор -- 33 ("у кожній родині хтось помер від голоду, а в моїй -- аж троє"), про винищення кращих із селян, коли "село обдерли догола" ("розкуркулювали заможних, які вміли чесно працювати й примножувати достаток") і про перетворення всіх на "колгоспних кріпаків", про те, як він сам зумів вижити -- і в те голодне лихоліття, і в часи воєнної хурделиці. А ще -- про мандрівку в дитинстві з улюбленим дідусем до козацької столиці на Дніпрі -- острова Хортиці. Тоді, забравшись на найвищу скелю, з пам'яті читав Шевченкове "Б'ють пороги".

-- Згодом, -- зауважив Яр Славутич, -- я допомагав дідові, рятував його від голоду. А коли він помирав, узяв від мене присягу, що я обов'язково виживу, щоб розповісти всьому світові про сталінський голодомор. І я це зробив -- мою розповідь надруковано кількома мовами. Склавав я й мартиролог української літератури "Розстріляна муза" (перевидано 1992 р. в Києві).

1990 року Яр Славутич уперше за багато літ побував у рідній Україні. Тепер приїхав у п'яте. Разом узявши, навідав понад сім десятків сіл і п'ятдесят міст. Бачив наш

АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

народ, і дивно було чути, що ми часто нарікаємо, які ми бідні, які бездержавні. Таж подивіться на свідчення про давніх українців, згадайте, що навіть гордий Рим колись платив нашій землі данину, що князь Святослав "відплатну помсту на хозар водив, а злих ляхів Богдан... прогнав за Стир ударом полум'яним". Берімося за голову, невже ми -- без клепки в ній? Хіба можна було не запідозрити, коли ми "задармо хліб, і крицю, і свободу давали сповна сталінській Москві".

Присутні на вечорі простежили шлях Яра Славутича -- військовий, коли він воював проти окупантів спершу в рядах Червоної Армії (Білорусь), згодом -- у лавах Чернігівської Січі ("Ми були незалежники, і на землі, де ми воювали, нога окупанта в ліси не ступала"), і повоєнний -- від найманого робітника в палітурні у Філадельфії до професора Альбертського університету в Едмонтоні. Почули ми про ролі Української Повстанської Армії у визвольних змаганнях, про карпатських січовиків, про "Чорне море -- українське море".

Відповідаючи на запитання слухачів, Яр Славутич сказав, що його предок Федір Жученко був полтавським полковником у XVII ст. Інший предок, слобожанський правник, був одним із меценатів НТШ. Сам він теж це Товариство шанує й нещодавно офірував йому у Львові дев'ять тисяч доларів. Ось такі добрі родові традиції.

Нехай тобі, Яре Славутичу, не збувається на силі!

На закінчення вечора бард-поет і актор Валерій Ковтуненко, акомпануючи собі на гітарі, проникливо співав пісні. А почав із вірша Яра Славутича "Відлітають у дальній вирій журавлині журні ключі". Закінчив власною піснею про Україну та її воскресіння.

Микола МИКОЛАЄНКО

KOZAKS OF UKRAINE

У видавництві Beach Pebbles Press, Санта Барбара, Каліфорнія, в цьому році вийшло перше англomовне видання відомого твору дослідника козацької доби академіка Дм. Яворницького "З Української старовини", п.з. "Kozaks of Ukraine".

Вперше цей твір появився в Петербурзі 1990 року, тому, очевидно, місцями достосований до торішньої імперської цензури. Перше українське видання цієї книжки вийшло в Києві щойно 1991 року. Саме з цього видання Оксана Химчак зробила англomовний переклад та ілюструвала книжку своїми кольоровими акварелями, а також рисунками-копіями творів відомих художників -- С. Васильківського, Їжакевича, Красицького, Манастирського, Репіна і інших.

Книжка разом з ілюстраціями, мапами й індексами має 209 сторінок і коштує з пересилкою: 30.00 ам. дол.

Замовляти на адресу:

BEACH PEBBLES PRESS
1187 Coast Village Road
Suite 1-275
Santa Barbara, CA 93105
U.S.A.

-- Як працює Академія наук України в умовах незалежної держави? На це та ряд інших запитань кореспондент Укрінформу попросив відповісти віце-президента АНУ академіка Петра Толочка.

-- Насамперед, -- сказав академік, -- думаю, не зайвим буде нагадати деякі факти, пов'язані з заснуванням Академії наук України. Вона народилася 27 листопада 1918 року у Києві. А серед її хрещених батьків були такі всесвітньо відомі українські та російські вчені, як Володимир Вернадський, Дмитро Багалій, Орест Левицький, Михайло Туган-Барановський та інші. Організація такої академії була закономірним розвитком давніх наукових традицій, що склалися на українських землях протягом кількох століть. Пригадаймо, наприклад, існування у 16-17 століттях таких наукових осередків як Острозька греко-слов'янська і Київська братська школи, у 18 столітті -- Києво-Могилянська академія. Заснування ж і подальша діяльність Академії наук України позитивно позначилися на формуванні та плідній роботі численних наукових шкіл, які виникли потім.

Сьогодні ж Академія наук України має 160 науково-дослідних виробництв, робота яких спрямована на прискорення впровадження результатів фундаментальних досліджень. Сюди входять 14 дослідних заводів, 30 конструкторсько-технологічних організацій, 20 дослідних і експериментальних підприємств, 4 інженерних центри. Із 217 малих підприємств майже половина виробляє дослідні партії наукової продукції, а інші -- займаються впровадженням розробок інститутів, здійснюють науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи. Що ж стосується чисельности працюючих в АНУ, то вона перевищує 77 тисяч чоловік, з яких понад 54 тисячі безпосередньо працюють у наукових установах. В академії зайнято 203 академіки, 273 -- члени-кореспонденти, 54 -- іноземних члени, 17,6 тисячі наукових працівників.

Торік на проведення фундаментальних досліджень, наукових та прикладних розробок академії було виділено з державного бюджету 10,4 мільярда карбованців. Крім того, установи АНУ за конкурсом одержали додатково 454 мільйони карбованців з державного фонду фундаментальних досліджень та близько 2 мільярдів 800 мільйонів карбованців на реалізацію науково-технічних програм. Таке фінансування забезпечило виконання установами академії 2188 проектів державних та 739 завдань міждержавних науково-технічних програм.

Наукові здобутки Академії наук України забезпечують їй передові позиції в світі у багатьох наукових та науково-технічних напрямках. Вона є загальноновизнаним центром в галузі матеріалознавства, особливо за такими його розділами, як електрозварювання та спеціальна електрометалургія, порошкові та керамічні матеріали, штучні алмази, інші матеріали тощо. Вагомим є внесок учених нашої академії у розвиток математики, математичної фізики, інформатики, теоретичної, технічної та біологічної кібернетики.

-- У недалекому минулому багато закордонних наукових центрів активно співробітничали з АНУ. Чи не розгубила вона цих партнерів за останні роки?

-- Зрозуміло, що складнощі, пов'язані з розбудовою незалежної держави, поступовий перехід до ринкової економіки не могли не позначитися і на діяльності нашої Академії наук. До того ж деякі зв'язки були порушені, а для налагодження нових, зрозуміло, потрібен певний час. І все ж можна з впевненістю говорити, що АНУ і сьогодні здатна вирішувати найскладніші завдання. Важливо, що вона зберегла свій авторитет і на міжнародній арені. Про це засвідчують, зокрема, такі факти: нині наша академія підтримує та розвиває плідні стосунки з академіями наук таких країн, як Болгарія, Польща, Румунія, Сполучені Штати Америки, Угорщина. Її інститути здійснюють практичні заходи для встановлення прямих відносин з науково-технічного співробітництва з відповідними центрами Австрії, Італії, Франції, Південної Кореї, КНР та Індії. Плідні контакти активно розвиваються з дослідницькими організаціями Лондонського Королівського Товариства, Британської Ради, Баварської академії наук, Німецьким дослідницьким товариством. Укладено договори про взаємне науково-технічне співробітництво з академіями наук країн, що входили до колишнього СРСР.

Слід сказати, що останні роки стали переломними саме у розвитку в Академії гуманітарних наук. Хоча наголосити, що основні зусилля наших економістів, правознавців, соціологів сконцентровані на здійсненні реформи власності і формуванні ринкової економіки в Україні. Історики, етнографи, археологи, мовознавці ведуть велику роботу щодо повернення українському народові матеріальних та духовних пам'яток минулого, архівних документів і рукописних книг, створення національного банку "Архівна і рукописна українська". Важливою подією культурного життя нашої країни стало відновлення доброго імені та творів багатьох українських вчених і письменників, імена яких були вилучені з культурно-освітнього процесу.

І ще один аспект мені хотілось би підкреслити: українські вчені-медики зосередили увагу на фундаментальних дослідженнях, спрямованих на розкриття патогенезу і розробку нових методів діагностики, профілактики і лікування найпоширеніших хвороб людини. Важливих наукових результатів досягнуто, зокрема, при вивченні медичних аспектів чорнобильської катастрофи, розроблено ефективні засоби профілактики та лікування хвороб, пов'язаних із впливом іонізуючої радіації. Взагалі слід зауважити, що діяльність Академії наук України з чорнобильської проблематики пов'язана, насамперед, з розв'язанням довгострокових завдань щодо подолання наслідків катастрофи.

Нещодавно за ініціативою АНУ було сформовано нову програму її співробітництва з Києвом як науковим центром. При цьому зроблено наголос на тих напрямках спільних робіт, які безпосередньо пов'язані із забезпеченням життєдіяльності його населення. Це -- екологія, охорона здоров'я, проблеми міського господарства, питання економічної реформи на муніципальному рівні, розвиток культурного і духовного життя Києва. Не можна

не нагадати й про те, що Академія наук України розробляє проект, спрямований на перетворення у майбутньому нашої столиці у великий центр міжнародного туризму.

Є й інші привабливі проекти і задуми. Зрозуміло, що у Києва сьогодні обмежені фінансові можливості, але без впровадження наукових розробок абсолютно неможливо докорінно поліпшити екологічну ситуацію у місті, добитися піднесення рівня продукції, що виробляється у столиці України, вирішити пекучі соціальні питання. Академія наук зі свого боку, готова зробити все можливе, аби найновіші і найпрогресивніші розробки її установ знаходили справді широкомасштабне застосування на практиці.

Укрінформ

ВІДНОВЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ІСТОРИЧНОЇ СЕКЦІЇ УВАН У США

Четвертого грудня 1993 р. в приміщенні Академії в Нью-Йорку відбулося перше засідання Історичної Секції УВАН (10 УВАН), що її очолює проф. Любомир Винар.

Л. Винар коротко поділився з присутніми думками про пляни праці, а також поінформував про вже пророблену діяльність. Діяльність Історичної Секції провадиться в кількох головних напрямках: 1) скріплення організаційної бази ІС і нав'язання співпраці з іншими науковими установами; 2) планування і реалізація наукових публікацій; 3) відбуття наукових конференцій.

Історична Секція тісно співпрацює з Українським Історичним Товариством і "Українським Істориком" в якому часто друкуються дослідження членів ІС. Також під час поїздки в Україну, осінню 1993 р., голова 10 нав'язав зв'язки і обговорив можливість співпраці з д-ром М. Брайчевським, головою київського осередку УІТ, д-ром Ярославом Дашкевичем, головою Історично-філософської секції НТШ у Львові, проф. П. Соханем, директором Інституту української археографії у Києві і іншими установами. Також нав'язано співпрацю з Історичною Секцією УВАН у Канаді, НТШ в Європі і обговорено можливість ближчої співпраці ІС з проф. В. Маркусем, головою ІФС НТШ. З неукраїнських установ, установлено зв'язки з катедрою україністики Варшавського університету, Науковою програмою Іллойської університету, Науковим осередком етнічних дослідів Кентського університету, університетом в Будапешті, Колумбійським університетом і з іншими вищими школами. Обговорено можливість співпраці з проф. Р. Дразньовським, новим ректором УВУ.

З огляду на те, що ІС УВАН не має свого періодичного журналу або іншого серійного видання, обговорено можливість близької співпраці в "Українському Історик", з тим, щоб журнал появлявся даліше з рамені УІТ, але із зазначенням, що "Український Історик" видається також "при співпраці з Історичною Секцією УВАН".

Тепер готується плян конференцій ІС на наступний рік. Уже заплановано при співпраці інших установ відбутися наукову конференцію, присвячену одному з найвидатніших істориків України бл.п. проф. Олександрові Оглоблину, довголітньому голові Історичної Секції УВАН, президентові Академії і президентові УІТ.

Присутні на нарадах члени мали нагоду обмінятися думками в різних наукових питаннях. Ця конференція Історичної Секції напевно спричинить до відновлення її діяльності, а також до відродження української наукової історіографії і національної культури в Україні.

Любомир ВІНАР

УКРАЇНСЬКЕ НАРОДНЕ МИСТЕЦТВО

(Стаття 42 з серії про мистецтво)

Через те, що Україна була часто спустошена ворогами й приятелями, інтелігенцію і провідну верству країни періодично винищували. Мистець дуже рідко міг досягнути зрілості і працювати для свого народу на протязі всього свого віку. Наших мистців або вбивали, або арештовували і висилали, або мистець тікав до чужої країни де працював переважно на користь збагачення культури інших народів. Але потреба в мистецтві ніколи не вмирала в українському народі. Дух українця віддзався тим, що, не маючи часто професійних мистців, народ розвинув мистецтво звичайним селянином. Таким способом розвинувся стиль дуже особливий українському народові у кожній ділянці народного мистецтва. Ми маємо сотні тисяч пісень, кераміки різних форм і гатунків близько споріднені по різних частинах країни, вишивки, писанки, різьби по дереві, орнаментацию домів та інше. Україна напевно є найбагатша країна в Європі щодо виробів народного мистецтва.

Деякі форми мистецтва ще по сей день відіграють головну роль у житті українського народу. Дуже цікаво студіювати різні аспекти народного мистецтва. На жаль, останньо ми зустрічаємо занепад народного мистецтва у цілм світі, а з цим також і українського.

Якщо проаналізувати походження писанки, знайдемо, що воно сягає тисячі років до християнства. У поганські часи це був символ родючості і початку життя. Яйце у своєму символічному розвитку теж стало означати воскресіння, і через це заняло місце серед великодних декорувань. В Україні воно пройшло подібний шлях, але в додатку має багато складніше значення, ніж символ життя. Сільський розум розвинув символ особистого почуття і долучив його до загальної символіки. Так яйце з одного кольору крашанки переходить до багатокольорової писанки з різними рисунками на ній. Ці рисунки теж мали символічне значення. Таким способом дівчина або парубок замість висловлювати словами, що часто є дуже тяжко зробити, розказує про свої почуття у рисунках на поверхні яйця, що заховані у символах як колос, олень, або зірка. Кожен символ мав глибоке значення, і особа, дістаючи у дарунок писанку, в дійсності діставала прекрасного листа. Ці писанки були дуже пильно викінчені, що доказувало увагу до особи для якої писанка була виконана.

Писанки виконувалися писаком і бджолиним воском. На білому яйці вирисовують рисунок гарячим воском. Тоді заглиблюють яйце у ясний колір, переважно жовтий. Наступним кроком є покриття воском тих частин, які мають бути жовтими, після чого заглиблюють яйце у помаранчевий колір. Знова рисується воском рисунок і заглиблюється у слідуочий темніший колір, аж поки вся праця закінчена. Після закінчення рисунку яйце підігрівається над свічкою і віск стирається ганчіркою або папером. Стираючи віск, кольори починають виступати і з'являється розмальована писанка. Увесь цей

процес практикується по сьогоднішній день, писанками обмінюються приятелі, але символізм і його висловлення людиною через писанку цілком загубилися. Мистецтво писанки існує, а справжня думка вмерла.

Багато людей вірять, що мистецтво -- це ціль сама у собі, але, на мою думку, мистецтво без думки губить свою функціональну частину, передавати іншим наші найглибші почуття. Це саме торкається української народної музики. У цих піснях знаходимо особисті почуття, висловлені людиною. Горе або щастя висловлене в пісні, звичайно особисте або групове переживання, любов до дівчини, матері, брата. Пісні ще далі співаються, але так, як і з писанкою, головне є втрачене -- взаємодія між особою яка співає й особою, якій співають.

Всі народні мистецтва є дуже особисті і головне, на що мусимо звертати увагу, це платформа і напрям, до якого це мистецтво спрямоване.

Певно, ми можемо знайти багато чисто ужиткових випадків, де мистецтво було більш ремесло, зв'язане з масовою продукцією, але про це не будемо дискутувати. Я говорю тільки про духове народне мистецтво, створене для зачарування. Дівчина може вишивати багато блюзок і виміняти багато взорів з іншими дівчатами, але завжди має одну блюзку, яку вона одягне тільки для спеціальної okazji чи для спеціальної особи. Тут мистецтво має багато більше значення, ніж звичайний візерунок. Воно визначає думку або сигнал високої духової якості. ■

“УКРАЇНОЗНАВСТВО В РОЗБУДОВІ ДЕРЖАВИ”

14-16 жовтня 1993 року відбулася з рамени Міністерства освіти України, Інституту українознавства Київського університету і Академії Наук України міжнародна конференція, присвячена ролі українознавчих дисциплін в розбудові держави. Друга сесія конференції була присвячена темі “Український Історик і проблеми будівництва української держави”. На ній головували Любомир Винар з Кентського державного університету і Володимир Сергійчук з Київського університету.

У сесії взяло участь понад 60 науковців, а з доповідями виступили 24. Всі вони одноставно дали високу оцінку внеску журналу “Український Історик” за 30 років його існування в розвиток історичної науки, відзначаючи, що це видання продовжило кращі традиції “Киевской старины”, “Записок Наукового Товариства ім. Шевченка” та журналу “Україна”, який виходив під редакцією Михайла Грушевського.

Учасники історичної секції пропонували регулярно проводити з'їзди українських істориків; розпочати підготовку нової української історичної енциклопедії; підготувати науковий (з використанням архівів України) підручник з історії України; видавати систематично покажчик української історичної бібліографії; опрацювати обширний нарис української історіографії; скласти повний список репресованих істориків України, подбати про перевидання їхніх праць та збереження їхніх пам'ятників, подати пропозицію про повернення Академії наук України назви Українська академія наук або Всеукраїнська Академія Наук. ■

ДВА ПОГЛЯДИ НА ТРИПІЛЬСЬКЕ ДИВО

Вельмишановний Пане редакторе М. Дальний!

Хочу поділитися з Вами турботою про те, що преса України та діаспорна (включно з телепередачами "Контакт" та "Світогляд") зовсім зігнорували міжнародну конференцію з приводу 100-ліття відкриття Трипільської культури, яка відбулася в липні 1993 року. Задля неї реставровано прототип міста, деякі будівлі, вкладено багато зусиль, щоб діткнути тієї нашої багатотисячної тяглости. І все те не дійшло до нашого загалу, якому вистачає обіднення, звуження до одного християнського тисячоліття. Ось чому, може, Ви підніметеся тієї тематики в "Нових Днях".

Пропоную почати запрошенням Докії Гуменної прибути на цей з'їзд та її відповіддю, в якій вона широко розгортає проекти-пропозиції для майбутніх едукативних філімів в Україні.

Коли ж Ви звернетеся до Інституту Археології, вони напевно радо подадуть матеріали конференції, статті, прізвища нового покоління археологів та їх осяги.

З США була на тій конференції Наталка Кормелюк, мисткиня-гончар, яка викладає мистецтвознавство у середніх школах у Вашингтоні. Вона ствердила, що на Археологічній Конференції в Києві говорили *російською* мовою, мабуть, так достосувалися наші вчені до гостей з Москви...

Може захочете переглянути "післяслово" з "Великого Цабе", де є точка зору Докії Гуменної на Трипілля. А дата тієї книжки -- 1952 рік. І так мало сприйнята ця самопроєкція української тяглости почерез 6 тисяч літ нашою вільною діаспорою. Та й в Україні не кинулися друкувати дорібок Докії Гуменної. А, наприклад, "Минуле пливе в прийдешнє" повинно бути підручником у середніх школах України. На жаль, чомусь тяжко популяризувати власні позитиви, те, що є вкладом України у цивілізацію людства.

Але є спонтанні зацікавлення, як ось молода діаспорна українка, Оріся Пашак Трач, яка бачить Кутю як символ багатьох тисяч літ нашої ("Our rich Kutia", The Ukrainian Weekly, Dec. 20, 1992). А вже Мирна Косташ в її найновішій "Blood Lines" підкреслює нісенітницю почуті випадково в Україні. Таку негативну селекцію вибрала вона попросту за браком знання. А книжка ця призначена для англомовного читача.

То ж що Ви на це? Надіюся, сторінки "Нових Днів" будуть щедрими для тієї тематики.

Ярина Тудорковецька

Ро-Ко

ЗВІДКИ МИ ВЗЯЛИСЯ?

До п'ятитисячоліття Трипільської культури

Колись, зо п'ять десяти тисяч років тому, було легко бути мистцем і науковцем. Вміти ліпити горшки й їх випалювати -- це була науковість, і розмальовувати на них зори -- це було мистецтво. Довкола таких мистецьких посудин творилися пісні, танці, обряди, перекази, вірування... одним словом -- культура.

Тепер проблема більша. Тепер треба вміти ці горшки знайти, що називається в науковому жаргоні археологією; а як знайдете, то треба їх докупити скласти й зліпити, а як складете, то треба відтворити первісний стан, а як відтворите, то треба їх посортувати. І ще треба якось назвати цю культуру. А як назвете, то треба її дослідити, піддаючи різним хемічним, криміналогічним, радіаційним і мікрос-

копійним аналізам, й писати книги, виголошувати доповіді, організувати конференції і т.д., і т.і.

Україна багата на такі культури, а найбільша й найстаріша з них -- це Трипільська культура. Багато тисяч років тому, на просторі від Дунаю, поза Дніпро до Дону, жили собі люди, котрі займалися хліборобством, будували житлові дома, годували свійську худобу й птицю та, очевидно, ліпили й випалювали горшки й різні фігурки. Різної форми, з різним взором. Вони лишили свої сліди навіть на Криму -- тож бунтарська поведінка влади в Криму сьогодні неісторична й низькокультурна. Татари теж мають мало прав до Криму, бо вони горшків не ліпили, а часто їх розбивали. Наші пращури навіть мали своє письмо, яке сьогоднішні науковці не вміють прочитати -- а це щось каже про Трипільську культуру або про сьогоднішніх науковців!

Чомусь тих людей на наших землях різні старовинні історики називали по-різному, що й вплинуло на сучасність -- тому маємо досі різні назви для народу, котрий живе на цій території: русини, українці, малороси, малополяки, хохли, бандерівці, мельниківці і т.і.

Культура на українській території належить до найвище розвинених і найстаріших культур на всьому світі. В цьому нема проблеми. Але кому вона належить? В цьому є проблема. І то велика. Наші воріженьки, а під їхнім впливом і "наші добрі люди" твердять, що населення на території України звідкись прибуло, і розвивають для себе вигідні теорії. Знову наші науковці твердять, що населення України нізвідки не прийшло, а жило тут собі мирно споконвіку. Це легко сказати, але як доказати?

Ніби є перекази, що поселені почалися від Бористена (це старовинна назва р. Дніпра), дочка котрого познайомилася з богом Зевсом, він у ній закохався, і з того кохання прийшли діти, що заселили цю велику територію. Але у тій теорії є велика діра: бо бог Зевс грецького походження, а Трипільська культура старша від грецьких легенд і єгипетських пірамід! Хіба що прийняти за факт, що бог Зевс виємігрував до Греції або греки його викрали.

Хоч я не визнаюся на черепках стародавніх культур, однак, логічно думаючи, прийшов до висновку, що треба б створити легенду без діри. Чому не взяти за основу, що на трипільській, тобто українській території існував рай Едем, в котрому Бог створив першого чоловіка Адама й його супругу Єву? Такий переказ нікому не пошкодить і дасть поле до попису новим досліддам. Якщо якийсь науковець схоче доказати навпаки -- хай докаже.

Чому ця культура так високо розвинена? Бо все суспільство Трипільської культури мало стабільний матриархальний лад і порядок. Як це доказати? Просто. Криміналогічна аналіза показує й докаже, що відтиски пальців на всіх горшках є жіночі. Тим самим мужчини не мали жодного впливу на творчі процеси Трипільської культури. Вони були тільки "культурними" споживачами, бо мусили з тих горшків їсти. А кожний культурний чоловік знає істину: "Людина живе не тільки хлібом"...

У моїм зацікавленні п'ятитисячолітнім ювілеєм, я випадково зустрів поета (ненауковця), який сказав, що вміє читати письмо з Трипільської культури. Це клинове письмо називають "етруським", бо його привезли трипільці на Апенінський півострів, де їх прозвано етрусками. Як він розшифрував таку ломиголовку для науковців, які його досі вважають нечитним? Просто, -- сказав поет, -- ця "етруська" мова дуже подібна до сьогоднішньої української, то легко було йому її розкусити.

А чому науковці не беруть його "відкриття" до уваги? Бо він не науковець, а поет... Це тільки докаже, що навіть поетові в науці треба мати щастя. ■

СТАРОДАВНІ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Коли неандертальській людині забрало 150,000 років, щоб добитися до своїх скромних технологічних досягнень, кроманьйонській людині забрало тільки 15,000 років створити високу різноманітну культуру, перші міста та першу цивілізацію. Одною з таких цивілізацій була поява на урожайних низинах Евфрату та Тигру, шумерської цивілізації. Незвичайно високий рівень цієї цивілізації та її раптова поява на Близькому Сході багато людей пов'язувало з "пракультурою" людства, яку ще й досі пропагують прихильники гіпотези перенесення цивілізації на Землю пришельцями з космосу (А. Кондратів "Зниклі цивілізації").

Більш реалістичний погляд щодо появи Шумеру заступає Л. Вуллі, видатний англійський антрополог, який вважає шумерів виходцями з Південної Росії (себто з України). Таку саму думку заступає теж В. Реннер-Бойкович, автор нещодавно виданої книжки в українській мові: "Сумерія -- колиська цивілізації". Хоч деякі вчені вважають, що шумери були радше тюркського чи кавказького походження. Шумерія не була суцільною державою, але об'єднанням багатьох міст: Адабу, Ерідуг, Лягашу, Лярсі, Уруку та Уру. Та не зважаючи на те, а може саме тому, вона у своїм ранньому династичному періоді досягнула вищого ступеня розвитку, ніж Єгипет, що в тому часі (4,000-3,000 рр. до н.е.) щойно виходив з варварських пелюшок. З цього висновок, що стародавня Шумерія була, мабуть, прабатьківщиною Західної культури й тому в ній слід шукати джерел першої цивілізації людства. Шумерія дійшла до вершин своєї цивілізації шляхом розвитку різноманітності, торгівлі та технології. Вона винайшла клинове письмо, нотний запис музичних мелодій, сплав металів, 4-колесний віз та прототип торговельних векسلів. Її жреці обчислювали вперше час обороту місяця навколо землі та уявний рух сонця з докладністю до 3-х секунд відхилення від астрономічного обчислення, зробленого Гамсеном в 1897 р.

Ця подиву гідна докладність шумерських астрономічних обчислень, виготовлених без телескопу та годинника, була однією з причин, яка лягла в основу гіпотези про позаземне походження шумерської цивілізації. Хоч шумери не єдині, що можуть похвалитися таким високим науковим досягненням. Згадати б хоч одну із зниклих цивілізацій Нового Світу -- Маїв, які в деяких аспектах, стояли вище за стародавні цивілізації Старого Світу. Нпр., майські жреці виготовили найдокладніший календар світу, який, до речі, є набагато докладніший за григоріанський календар, виготовлений вже на основі геліоцентричної теорії М. Коперніка.

Коли мова про давність цивілізації Південної Америки, слід згадати про недавній дослід археологів в Мехіко, в місцевості Куйкулько, в якій є розташована стародавня піраміда, напів присипана вулканічною лавою.

Вчені окреслили давність цієї лави на 8,000 років! Якщо це правда, тоді цивілізація мексиканської долини, мабуть, найстарша у світі.

Говорячи про піраміди, не можна проминути мерехтливої цивілізації Єгипту, що дійшла до свого апо-

гею в часі присмерку цивілізації Шумерів. Ще донедавна більшість людей вважало гігантські споруди єгипетських пірамід гробівницями-мавзолеями стародавніх фараонів. Але сьогодні багато єгиптологів переконані в тому, що піраміди становлять щось більше, аніж мавзолейні споруди. На їх думку, це були свого роду енциклопедії чи астрономічні записи старинного знання, яке спорудники вбудували в головні розміри тих пірамідних споруд.

І так, висота найбільшої піраміди Хеопса дорівнює одній більйоновій частині відстані нашої планети від сонця. Тягар цієї піраміди становить 5,955,200 тонн, який дорівнює одній більйоновій частині тягару нашої планети.

Якщо прийняти, що 100 інчів дорівнюється одному дневі, тоді сума 4-ох боків основи піраміди становить докладно кількість днів в одному році. Якщо в підставу піраміди вписати коло, та поділити його обвід через подвійну висоту піраміди, тоді одержимо важливий в математиці символ $\pi=3.1416$, який впровадив до математики 4 тисячі років тому стародавній грецький математик Пітагор і тому він позначений початковою літерою П його прізвища.

Ця піраміда розташована з докладністю 1 секунди на пререхресті двох осей: північно-південної та східно-західної та вважається однією з найточніше зорієнтованих споруд світу.

Поряд Шумеру та Єгипту, процвітали в давнину доволі високі цивілізації Ассирії та Вавілонії. Перлиною Вавілону та центром культури вважалася її столиця, із славною Вавілонською Вежею та "висячими городами". Вавілон мав форму нерегулярного прямокутника, попередитиного вулицями, що провадили в 4-ох головних напрямках. Місто охороняли два оборонні мурі, відділені глибоким ровом, наповненим водою.

Шлях до Вавілону провадив крізь п'ять брам, з яких найславнішою вважалася Брама Іштар. Міст на ріці Евфраті пов'язував західну частину із східною частиною міста, в якій була розташована славна Вавілонська бібліотека та 7-поверхова Вавілонська вежа, висотою 91 метрів. Ця Вежа була найважливішою спорудою Вавілону. З цієї вежі вавілонські астрономи робили обстеження зір та інших небесних тіл і згідно з записом клинового письма передбачили появу комети Галей приблизно 1000 років до Христа. ■

ДО СПІЛКИ КАНАДСЬКИХ МИСТЦІВ ПРИЙНЯТО А. СИНИТАРА

Мистець Андрій Синитар відомий українській громадській організації в галерії КУМФ, Торонто, 1992 р., та з численних збірних виставок у багатьох країнах. В місяці листопада 1993 р. його прийнято до Співки Канадських Мистців. До Співки вже належать троє українських мистців Торонта: Андрій Бабич, Людмила Шанта та Кен Мамчур.

Андрій Синитар народився у Закарпатській області. Він закінчив факультет монументального малярства в Київському Художньому Інституті. В його образах теплий кольор землі, золото врожаю, світ сонця і синь неба. Мистець відображає єдність людини і природи, сучасність зв'язану з минулим, а також народні свята і звичаї. Андрій Синитар живе тепер у Торонті, з дружиною Людмилою Барміною (також мистець) та сином Ігорем. ■

ГЕТЬМАНША

Серед тих, хто стояв біля витоків, Наукового товариства імені Т. Шевченка, привертає увагу постать поміщиці із Наддніпрянщини Єлизавети Милорадович: саме її коштом і було засноване товариство. Пропонуємо вашій увазі розповідь про цю жінку, яка в 60-ті роки XIX століття зажила слави "полтавської гетьманши".

Дівоче прізвище Єлизавети Іванівни -- Скоропадська. Щоправда, родовід свій вона вела не від гетьмана Івана Скоропадського, а від його рідного брата Василя, котрий у козацькому війську обіймав посаду бунчукового товариша. Прямі пращури Єлизавети Іванівни у кількох поколіннях були офіцерами царської служби, а батько Іван Михайлович був обраний губернським маршалом.

Чоловік Єлизавети Іванівни походив із давнього і славного роду Милорадовичів, до того ж мав один із найбагатших маєтків на Полтавщині.

На початку 60-х років XIX століття частина освічених людей України стала на шлях національного самовизначення. Перші загони національної інтелігенції формувались у вигляді громад, що з'явилися у Києві, Полтаві, Харкові, Чернігові. Своє покликання громадівці вбачали в поширенні серед народу освіти, вивченні й збереженні фольклорних скарбів, а в ширшому розумінні -- закладенні підвалин самобутньої культури цивілізованої нації. Отже, причетність полтавських громадівців Пильчикова, Кониського й Милорадович до заснування Товариства імені Т. Шевченка у Львові можна розглядати як вияв спільності культурних процесів у різних регіонах України.

Коли у містах і селах України почали відкриватися зусиллями громадівців недільні школи, Єлизавета Іванівна взяла діяльну участь у їх заснуванні, сама очолювала два жіночих заклади, а згодом її обрали голою загальної ради недільних шкіл у Полтаві. Фінансування громадівської діяльності теж здійснювалося переважно коштом Милорадовички.

Ставлення до громади міських обивателів, а надто губернського панства не було співчутливим; до глузувань із "хохлацтва" та "мужицтва" громадян додавалося занепокоєння, а часом і страх. За таких умов вирішили відзначити Різдво 1862 року своєрідною демонстрацією: планувалося ходити з колядою по всіх визначних особах, починаючи з губернатора.

Та саме перед Різдвом сталася подія, що спричинила зміни в діяльності громади, особливо ж у поведінці Єлизавети Іванівни. Одна з популярних у дворянських салонах Росії французька газета надрукувала замітку про Полтаву, в якій зокрема говорилося: "Ширяться чутки, що в Полтаві відбуваються жіночі збори за головуванням жінки, кажуть, дуже

видатної. Там будуть вимагати відокремлення Малоросії, на чолі якої вони поставлять гетьмана, як це було за часів Мазепи."

Вигадка газетного аноніма вразила Єлизавету Іванівну у найболючіше місце. За свідченням полковника жандармського корпусу Белова, Милорадовичка змушена була давати пояснення щодо своєї діяльності в громаді і, "обсудив всю нелепость подобных совещаний (зборів громади -- авт.), отказалась письмом участвовать в оных".

Одночасно вона відмовляється бути редактором газети "Нива", вибуває з громади. У листі до В. Лободи вона тактовно відрядила громадівцям ходити з колядою: "...Мені здається, отже,

козак довго і мовчки думає, коли ж добре надумється, то й добре зразу зробить, а гвалтне козаке діло, на те шляхетська природа...

...Хіба для демонстрації, чи як його назвуть, то рано ще. А для весілля, здається, ще не настала година. Багато буде від того всякого глузу, базікання й пересуду. А що коли через те ще щедрування та колядування, та й не допустять обучати в школах на рідній мові...?"

Як бачимо, розмова з полковником жандармів справила на Єлизавету Іванівну відповідне враження. Проте за рядками її листа постає жінка розважлива, певна в собі і своїх переконаннях; нею керує не паніка, а розсудливість та жіноча чутливість до психології моменту.

Є всі підстави гадати, що її відмова від участі в громаді була формальною. В кінці 1863 року приватний пристав Стафієський, якого київський генерал-губернатор Аненков послав у Харківську та Полтавську губернії "для наблюдения над направлением умов, мнений и вообще желаний... малороссийской нации в целом", засвідчив, що Єлизавета Іванівна залишилася, як то кажуть, на виду. "В Полтаве гнездо неблагонамеренных, руководимое г-жой Милорадович и ее приближенными, слишком сжато и не уходит из глаз правительства". В тому ж році Милорадовичка "с политической целью, по интересам громад", як писав пристав, була в Києві де зустрічалася з Володимиром Боніфатієвичем Антоновичем.

1863-1864 років громадівський рух придушили. Валуєвський циркуляр і поліцейська розправа з найактивнішими громадівцями надовго унеможливили будь-які легальні форми українофільства. Полишила громадські справи й Милорадовичка. Тільки за десять років по тому, аж у Львові, випала їй нагода зробити останній свій внесок -- дев'ять тисяч гульденів у справі національного відродження.

Серед причин того, що Милорадовичку називали гетьманшою, були і генеалогічні зв'язки, і кипуча

організаторська діяльність, але найвікавішим видається припущення, що Єлизавета Іванівна мала таємну мрію відновити на Україні гетьманат. Говорили, що ймовірним кандидатом на гетьманську булаву вона вважала Єрмолова і, не маючи з ним особистого знайомства, попросила листовно 78-річного генерала прислати їй свій портрет.

За іншими чутками, на гетьманство Милорадовичка готувала власного сина Гриця. Навряд чи ці надії, якщо їх і справді плекала Єлизавета Іванівна, мали підстави, хоча портрет Єрмолова із дарчим написом довгий час висів у музеї Потоцьких у Києві як матеріальне їхнє свідчення. Ідея гетьманства, козацька романтика -- все це була спадщина української державності XVII-го століття. Носієм її лишилась козацька старшина, чия традиція, мабуть, найдовше зберігалася саме на Полтавщині. Український звичай побутував тут у господі сільського дідича, а старшинський гонор раз у раз вихоплювався з-під уніформи всеросійського дворянства. Ще на початку XIX століття переяславський маршал Василь Лукашевич заснував при полтавській масонській ложі перше сепаратистське товариство, а рідний дядько Єлизавети Іванівни П. Скоропадський 40-х років хизувався українством у вельможних салонах. Милорадовичка була чи не останнім яскравим представником української козацької аристократії, які крізь віки пронесли і національну самоповагу, і державницькі устремління.

Максим РОЗУМНИЙ
(*"Наука і суспільство"*)

"ПРИЯТЕЛІ ДІТЕЙ"

(*Огляд діяльності*)

На початку 1993 року Руслана Вжесневська під час подорожі в Україну відвідала дитячі будинки для сиріт. Вона помітила, що в Україні нестача першої потреби речей, які охороняли б дітей від хворіб і смерті, особливо в будинках для сиріт. Руслана вирішила, що треба якось запобігти цьому лихові. Повернувшись до Канади, вона розповіла знайомим про свої спостереження. Руслана, за фахом терапевт, Джуліанна Утґла та Мотря Джулінська -- фармацевтка вирішили створити організацію допомоги для будинків сиріт в Україні. Так постала організація "Приятелі дітей" при Канадському Фонді "Діти Чорнобиля", яка прийняла гасло: "Допоможіть нам допомогти дітям". Основна мета організації: допомога дітям-сиротам в Україні, щоб охороняти їх від захворювань та забезпечити їхній нормальний розвиток. До "Приятелів дітей" приєдналися лікарі: Юрій Гуцуляк, Анджела Маріні, Аніта Козирська, Роман Лижник, а також фармацевти та професіоналісти. Працю розподілено: Руслана Вжесневська і Джуліанна Утґла очолили сектор побутових речей першої потреби (їжа, одяг, виховно-навчальні матеріали: книжечки, іграшки). Мотря Джулінська прийняла функцію координатора медичних об'єктів. Офіційним представником "Приятелів дітей" в Україні є Дануся Бурдик, з Гамільтону, Канада, за фахом фармацевтка, яка працює в Україні для Кор-

пусу Миру в Туберкулогічному інституті в Києві. Вона зладила список будинків для дітей-сиріт у Києві та в різних областях України, зазначивши кількість дітей у кожному будинку, вік дітей, їхні потреби та мову їх спілкування. Будинки для сиріт в Україні поділені на три категорії: від немовлят до 3-го року життя, від 3-ох років до 7-ми та інтернати -- від 7-го до 17-го року. В загальному будинки для дітей-сиріт в Україні знаходяться в доброму стані. Вони чисті, світлі, в них підтримується життєдайна атмосфера. Вчителі та вихователі стараються замінити дітям родинний дім. Але дітям-сиротам дошкульно бракує ліків, вітамінів, їжі, одягу, книжечок, іграшок. Відсоток захворювань у будинках для сиріт високий, а тепер ще значно підвищився. "Приятелі дітей" звернулися до канадських фармацевтичних фірм та української громади за допомогою. Великі фармацевтичні фірми виявили щедрю жертвенність. Одна фірма подарувала 550 тисяч вітамінів, інша -- ліків вартістю 300 тисяч доларів. До цього часу "Приятелі дітей" відвезли в будинки дітей-сиріт та дитячі шпиталі ліки, вітаміни, шприци, голки, їжу, іграшки на 600 тисяч доларів. Подаровані ліки докладно перевіряються, зокрема реченець для вживання. У кожний набір ліків додаються інструкції українською мовою як і коли їх уживати, а також додається англійська версія -- для їхньої медичної бібліотеки.

До цього часу "Приятелі дітей" відвідали 25 сирітських будинків та передали їм значну кількість антибіотиків, вітамінів та ліків. Дитячі лікарні, крім ліків, дістали важливі медичні препарати.

Досі відбуто 4 подорожі в Україну з потрібними речами для сиріт. З подорожі в жовтні 1993 року співробітник "Приятелів дітей" Е. Коттрел зробив відеофільм, який ілюструє гуманітарну подорож по Україні -- показує групи дітей-сиріт у зустрічі з "Приятелями дітей", вихователів і, у якійсь мірі, обладнання будинків для сиріт. Допитливий глядач фільму збагне психологічний стан цих знедолених дітей. Це діти, у яких батьки померли, ті, яких батьки покинули, над якими батьки знущалися, діти алкоголіків, ув'язнених злочинців, діти, яких передано на адоптування.

У грудні 1993 року четверту подорож із дарунками від організації "Діти Чорнобиля" відбула до будинків сиріт Дануся Бурдик. Мабуть, це вперше загостив до сиріт України післанець Св. Миколая.

"Приятелі дітей" отримали листи подяки за їх гуманітарну діяльність, як от, від Союзу Українок у Дніпропетровську, за підписом Ориси Сокульської і Тамари Завгородної, від Т-ва Захисту дітей-інвалідів "Надія", за підписом Зені Кушпети та інші.

У Луганському часописі пишуть:

"На Луганщину прибули представники благодійної організації "Приятелі дітей", яка діє під патронатом чорнобильського комітету канадського міста Торонто: Мотря Джулінська, Руслана Вжесневська та Джуліанна Утґла. Привела їх сюди не цікавість до екзотичної Східної України, а цілком зрозуміла причина -- для заокеанських земляків адресати гуманітарної допомоги не розділяються Збручем чи Дніпром..."

У газеті "Східний часопис" ч. 32/45 надруковано статтю п.н. "Приятелі дітей" на Донеччині". Ось вибрані уривки з цієї статті:

"Нарешті, українська заокеанська діаспора почала розуміти, що тисячі тонн гуманітарного вантажу та сотні тисяч доларів, переданих в Україну через державні структури або через державних "діячів", що мають змогу ошвиатися по закордонах, просто не дійшли до найбільш вразливих населення. Саме з цих причин канадський фонд "Чорнобильські діти" пішов іншим шляхом. Завдяки допомозі представника канадського корпусу миру в Україні Данусі Бурдик та обласної філії Суспільної Служби України "Приятелі дітей" визначили сиротинці, яким потрібна щонайперша допомога. Почавши благодійну подорож з Варшави, Руслана Вжесневська з однодумцями побували у Львові, Вінниці, Кіровограді, Кривому Розі, Нікополі, Запоріжжі, Луганську, Северодонецьку, Кременчуку. Одержали найнеобхідніші ліки, вітаміни, молочне харчування діти шкіл-інтернатів та дитячих будинків Маріуполя, Мар'їнки, Донецька. Треба було бачити як розбігаються очі дитини, коли вона розглядає яскраві іграшки або одягає барвисту одяжину".

У 1994 році "Приятелі дітей" запланували в березні, травні і жовтні двома групами відвідати 60 будинків сиріт, у яких приміщується 10 тисяч дітей. "Приятелі дітей" намагаються не тільки подбати про фізичне існування українських сиріт, але й допомогти у їх розумовому розвитку та морально-етичному вихованні. Адже діти -- це найцінніший скарб народу!

Ми просимо українську громаду допомогти нам здійснити наш проект у 1994 році. Нам потрібні фінанси на закуп ліків. Збираємо маловживаний одяг, дитячі книжечки та іграшки. Допоможіть нам! "Приятелі дітей" є філією чартерованої організації "Діти Чорнобиля". Адреса для надсилання чеків:

Children of Chernobyl Canadian Fund
1555 Bloor Street West
Toronto, Ontario M6P 1A1

Увага! На чеках прошу давати дописку: Проект "Приятелі дітей". Телефони для інформації: (416) 532-2223 або (416) 767-9337

Руслана ВЖЕСНЕВСЬКА

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Св.п. ІВАН КОЗЛОВСЬКИЙ

21-го грудня 1993 р. на 94-му році життя помер славетний корифей оперної сцени, співак-тенор Іван Козловський. Народився Іван Козловський 24 березня 1900 року в селі Мар'янівці на Київщині. Навчався в київській учительській семінарії, а навчання співу -- в Київському музично-драматичному інституті ім. Миколи Лисенка. З 1924 року він соліст Харківського, згодом Свердловського оперних театрів, а опісля майже 30 років виступав у провідних ролях Большого театру в Москві. Незважаючи на всесвітню славу й всесоюзні нагороди, Іван Козловський ніколи не втрачав зв'язку зі своєю батьківщиною. В старших роках, залишивши оперну сцену, він зробив багато для попу-

ляризації музичного мистецтва в Україні. Світле ім'я Івана Козловського назавжди залишиться в скрабниці української культури.

Бл.п. о. ВОЛОДИМИР ШЕВЧУК

В четвер, 6-го січня 1994 року, в Оттаві упокоївся на 77-му році життя та 51 році священслужіння о. Володимир Шевчук, ЧСВВ. Він працював у різних місцевостях і парафіях Канади, був засновником парафії у Торнгіллі, побудував величавий собор св. Івана Хрестителя в Оттаві, де був останні роки свого життя парохом.

Бл.п. о. Володимир Шевчук був також засновником і першим адміністратором Василянського Видавництва й друкарні, де друкувалися й досі друкуються "Нові Дні" та журнал ОДУМ-у -- "Молода Україна".

Ми збережемо назавжди добру пам'ять про Покійного!

Бл.п. МИХАЙЛО БАЖАНСЬКИЙ

18-го січня 1994 року помер у Детройті на 83-му році життя відомий письменник, пластовий і суспільно-громадський діяч, кол. член уряду Карпатської України та член Проводу ОУН бл.п. Михайло Бажанський.

Св.п. ЮРІЙ ТИС-КРОХМАЛЮК

Першого січня 1994 року в Детройті відійшов у вічність на 90-му році життя відомий в Західній Україні і на еміграції письменник, історик, військовий та політичний діяч -- інж. Юрій Тис-Крохмалюк. Покійний був автором повістей "Під Львовом плуг відпочивав" (1937), "Життя іншої людини" (1958), "Звідун з Чигирини", "На світанку" і ін. Він же автор кількох книжок на теми з української історії й багатьох оповідань та статей в українській, еспаномовній і англійській пресі.

В ПАМ'ЯТЬ ГЕН. ПЕТРА КОРШУНА-ФЕДОРЕНКА І ЙОГО ДРУЖИНИ ЮЛІЇ

В світлу пам'ять наших любимох і незабутніх татка і мами -- генерала Петра Коршуна-Федоренка і його дружини Юлії -- в одинадцяту річницю їхнього упокоєння, жертвуємо 200.00 доларів на пресовий фонд журналу "Нові Дні".

Дочка Нюся і зять Ярослав СЕМОТЮКИ, Торонто

В ПАМ'ЯТЬ ТЕТЯНИ, КУЗЬМИ І МИХАЙЛА ГАЙОВИХ ТА ІЛАРІОНА ГЛОБИ

У пам'ять наших рідних: матері Тетяни Артемівної, батька Кузьми Степановича і брата Михайла Кузьмовича Гайових, та батька Іларіона Петровича Глоби -- всі вони були довголітніми читачами "Нових Днів" і передали їх нам у спадщину -- висилаємо 100.00 ам. доларів на підтримку журналу.

Федір і Маруся Гайові, Веніс, Флориди

В ПАМ'ЯТЬ ОЛЕКСАНДРА ЮЛІЯНА РУДНИЦЬКОГО

Пересилаю Вам чека на 100.00 кан. доларів, з чого прошу \$30.00 зарахувати на передплату журналу, а решта \$70.00 на пресовий фонд у пам'ять мого покійного чоловіка Олександра Юліяна Рудницького в 14-му сумній річницю його смерті.

Бажаю Вам дальших успіхів і витривалості у видаванні Вашого цікавого і такого всестороннього журналу "Нові Дні".

Галина Шимонович-Рудницька, Монреаль

В ПАМ'ЯТЬ СИМОНА РОДАКА

Пересилаю на пресовий фонд "Нових Днів" 35.00 доларів, замість квітів на могилу покійного свата Родака Симона. Вічна йому пам'ять!

Є. Літвінова, з дітьми, зятем і внуками, Торонто

В ПАМ'ЯТЬ РОМАНА ЛОБАЯ

В першу болючу річницю упокоєння нашого дорогого мужа і батька Романа Лобая, який відійшов у Вічність 22-го лютого 1993 року в Торонті, жертвуємо у Його світлу пам'ять \$50.00 на пресовий фонд журналу "Нові Дні".

Іванна -- дружина, о. Роман -- син

У ПАМ'ЯТЬ МАРІЇ НІЦЕНКО

У світлу пам'ять моєї дорогої матері Марії Григорівни Ніценко (дівоче прізвище -- Дроб'язко), в 12-ту сумну річницю від її смерті, висилаю 100.00 ам. дол. на пресовий фонд журналу "Нові Дні". Хай ця пожертва піде по можливості на передплату журналу читачам в Україні.

Леся Ткач, Донкастер, Австралія

ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ

"НОВІ ДНІ" НА БАРИКАДІ...

Вш. Мар'яне Григоровичу і пані Ада!

Прочитавши про фінансовий стан журналу "Нові Дні", я прийшов до висновку, що журнал треба рятувати. А це можуть зробити лише читачі журналу.

Тому висилаю Вам чек на 2,000.00 (два тисячі -- ред.) доларів на пресовий фонд, в додаток до того, що я вислав з передплатою раніше.

В листопаді цього (вже минулого) року я розміняв мій дев'ятий десяток. Не знаю як довго ще протягну, але я не хочу щоб "Нові Дні" умерли раніше мене.

Тож хай живуть "Нові Дні"!!!

З правдивою пошаною,

старий передплатник СТЕПАН ГЛУШКО, Торонто

Шановний пане С. Глушко!

Бл. пам'яті Петро Кузьмич Волиняк часто писав, що "Нові Дні" мають найкращих і найжертвовніших читачів та читачок. У великій мірі задля них і я пожертвував "Новим Днем" 17 років життя, а останнім часом ще більше допомагала журналові жити моя дружина. Тож щиро дякую Вам, що адресуєте Ваш короткий, але винятково дорогий лист нам обидвом! І Ваша правда: лише читачі можуть врятувати журнал у нинішні складні дні.

Кожна жертва на пресовий фонд продовжує "Новим Днем" життя, але забезпечити журналові майбутнє на довгий час можуть лиш читачі, спроможні піти за Вашим прикладом. Я ж бо також уже переступив сімдесят, тож "Новим Днем" потрібний молодий, а отже й дорожчий редактор та ще бодай "півлюдини" для постійної допомоги, як любив висловлюватись Кузьмич.

Сердечно дякуємо Вам за такий щедрий новорічний дарунок "Новим Дням", надіємося, що Ваш почин буде щасливий і зичимо Вам розміняти в найкращому здоров'ю свій наступний десяток!

...Залучую чек на \$150.00 на відновлення передплати для себе і двох передплатників в Україну. Решту запишіть, будь ласка, на пресовий фонд...

Сподіюся, що журналові таки вдасться перебороти фінансові труднощі та що за п'ять років святкуватимемо його славний ювілей. Може хто з людей, яким уже важко читати, не забудуть згадати свійлюбимий журнал у своїм заповіті.

З новим роком дай, Боже, здоров'я, витривалості і добрих друзів.

Дарія Бродгед, Гамільтон

...Приєднуюсь до Вашого закликучувати долю часопису "Нові Дні" і посилаю 100.00 доларів на пресовий фонд. Звертаюсь до всіх передплатників і читачів зробити це саме. Якщо ми втратимо цей журнал, то втрата для нас буде дуже велика і непростенна. Мужаймось і не даймось.

Бажаю всім успіху, а найбільше Редакторів...

Василь Томашевський, Оттава

...Відкликаємось на Ваше тривожне звернення в листопадовому числі журналу -- "На барикаді до волі". Висилаємо чек на 130 ам. дол. -- 30 дол. на продовження передплати, а 100 дол. на підтримку журналу...

Ми також уже на пенсії, та належимо до того молодшого покоління на еміграції, на формування світогляду якого мали великий вплив журнал "Нові Дні" і часопис "Українські Вісті". Вони і далі лишаються нашою головною духовною поживою, гордістю, дороговказом і розрадою. Прийміть від нас щиро подяку і признання за таке цікаве, наснажуюче видання...

В цей складний і тяжкий час державотворення, було б великою втратою для української культури, коли б "Нові Дні" перестали існувати. Бажаємо Вам успіхів... та щоб "Нові Дні" жили не лише поки ми, а й довго після нас.

Федір і Маруся Гайові, Веніс, Фл.

...Дуже тішуся журналом "Нові Дні", який нам приносить велику радість, хоча й рідко, бо лиш один раз на місяць. Одночасно, занепокоєний незавидним фінансовим станом журналу і бажаю вам допомогти хоч скромним датком: "З миру по нитці -- голому сорочка".

Сьогодні ж висилаю на котну журналу передплату на наступний рік і 40 ролярів на пресовий фонд...

Кріпиться і не опускайте рук. Для всіх нас, тут у діаспорі і в Україні, настали тяжкі часи в фінансовому відношенні і в багатьох інших. Мусимо спільно боротись з цим лихом і дивитися в світле майбутнє. Щастя Вам Боже!

В. Гирич, Монреаль

...Думала я, думала і... -- вибачте! -- не знаю, що порадити. Якби була в мене змога підтримати фінансово "Нові Дні", то знайшлися б і слова поради.

Та оце недавно мені підказували, що ніби є простий спосіб утримати журнал: треба тільки знайти хоч пару багатих людей, які записали б свої заощадження онукам,

а вісотки -- "Новим Дням". Але, мабуть, треба спершу знати таких, хто пошукав би отих багатих та переконав їх зровнити добре діло...

Галина Крусь, Детройт

П.С. Посилаю передплату і маленький даток на пресовий фонд.

"ЗБЕРЕЖІТЬ ЦЕ СЛОВО..."

...Становище журналу, безумовно, дуже тяжке. Сталося воно не раптово і не тому, що читачі всю свою увагу віддали "вільній" Україні. Це явище нормальне, викликане ситуацією. Журнал читаємо в основному ми старші люди, бо він є нашою українською мовою. Журнал і його заслуги належать не Україні, а Західній діаспорі української еміграції. Тому про перенесення видання його в Україну не може бути й мови... Комуністичний режим, що ще існує в Україні, ненавидить нас та кожне наше слово, як і ненавидів раніше. Вони терплять децю там присутність, бо до цього їх змушує всесвітній диявол -- долар.

Історичний наш ворог і окупант -- Росія, а сучасний найнебезпечніший -- комунізм. Комуністи є головною причиною того, що ми вимушені були піти на еміграцію... Але й вони є жертвою епохи...

Я ніякий політик, але мені здається, що Україні дуже заважає якраз те, що в ній зберігається той самий комуністичний режим. Одного разу мені довелося читати статтю одного визначного американського журналіста. У ній він ставить питання: чому так сталося, що ми були з Німеччиною такими ворогами і стали друзями після війни? І тут відповідає, що за наше дружнє ставлення до німців Німеччина заплатила своєю відмовою від нацизму. А далі продовжує: щось подібне мусить бути між нами і країнами бувшого СРСР. За наше дружнє ставлення до них вони мусять заплатити своєю відмовою від комунізму...

Взагалі народ в Україні, заражений ідеєю соціалізму, навряд щоб прийняв запровадження в себе капіталістичної системи. Може прийде до неї за кілька поколінь. Мені один знайомий з України пише таке: "Я працював науковцем у галузі економіки. Коли Україна стала незалежною, я зайнявся торговельною справою. Розбагатів, наживши широке знайомство, навіть церковні достойники до мене вітаються ще здалека, бо часом жертвую й на церкву. А от сестра (вона працює викладачем в інституті) і мама (батько мій загинув на війні з фашистами) від мене майже відвернулися. Їм і приємно, що я знаний, багатий, і сором пече очі, що я став "спекулянт". Кажуть, що я спретворився на "діжку капусти" на базарі.

І це такий погляд на вільну торгівлю не лише в них. Я їм кажу, що це мій спосіб заробітку на мій прожиток, а вони твердять, що я перетворився з науковця на спекулянта... -- Як тобі не соромно? -- кажуть."

Торкнувся цього лише по асоціації з думками у Вашій статті. Я хотів говорити про журнал. Він в Україні ніколи не стане тим, чим є тут. Якщо енергія, що живить його, спадає, треба зменшити журнал, перейти на двомісячник або й кварталник, або з'єднатися з кимсь. Журнал читають майже лише старші люди, для них є приємністю і насолодою читання свого слова. Збережіть це слово для них тут так довго, як на це буде змога.

З пошаною до Вас,

*Т. Хохітва, Міссісга
18-XII-93*

"НЕ ЧАС ДЕМОБІЛІЗОВУВАТИСЯ"

Після "вибуху" патріотично-волонтаристичного ентузіазму, викликаного, закономірно, проголошенням незалежності України, діаспору знову охопили страх і деморалізуюча непевність.

В Україні сьогодні застій і криза. За лаштунками різних лукавих "акцій" доморослих блудних синів і "приблудних людей" (в Україні їх традиційно найбільше) настирливо шириться думка, що такий стан -- це, мовляв, "ціна за відокремлення від Росії"... За цією психологічною диверсією видніється рука Росії, яка (через посійні імперські диверсії) й сама ще не спромоглася вийти з хаосу, не дивлячись на заохочування й потурання Заходу.

До того ж в Україні, як відомо, навіть засоби масової інформації слабкі і постійно перебувають під загрозою цілковитого занепаду. В такій атмосфері, мені здається, зараз не час демобілізуватися. "Новим Дням" потрібно стояти на барикаді до волі, підтримуючи державотворчий процес, який, за всіма ознаками, тільки тепер почнеться в Україні.

П.С. Із залученої суми (\$450.00) -- три передплати, а решту прошу зарахувати на пресовий фонд чи передплати якійсь інституції... в Донецьку, Харкові чи Луганську.

Іван Даниленко, Сомердейл, Н.Дж.

ДОПОМОЖІМ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ В ДОНЕЦЬКУ

В "Нових Днях" за листопад прочитав я статтю про Донецьк і єдину українську школу в Донецьку.

Вважаю, що за всяку ціну ми повинні допомогти цій школі. Негайно створім такий фонд при Видавництві "Нові Дні" чи "Українські вісті". Щоб започаткувати цей фонд, пересилаю на адресу "Нових Днів" 50.00 ам. доларів. Бажаю успіхів та залишаюсь з пошаною.

Олександр Кобаса, Вільямсстон, Н.Дж.

Вітаємо Вашу благородну ініціативу, пане Кобаса. Зібрані гроші перешлемо українській школі в Донецьку. Постійний фонд на цю ціль краще створити при Фундації І. Багряного або при Товаристві Розбудови України.

Редакція

УСМІХНІТЬСЯ

Мрія

ЗАПИТУЮ у п'ятирічної Оксанки:

-- Ким ти станеш, як виростеш?

-- Ніким. Я відразу піду на пенсію.

Поетичне кохання

-- ЛЮБИЙ, це правда що мої очі сині, як небо?

-- Звичайно.

-- А губи рожеві, як троянди?

-- Угу.

-- О, як я кохаю тебе, коли ти кажеш мені такі поетичні слова!

-- МОЛОДИЙ чоловіче, я приїхав з чужого міста. Скажіть, як мені потрапити в педагогічний інститут?

-- Треба скласти всі екзамени на відмінно. ■

ПОЖЕРТВИ НА КОЛЯДУ І ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

Глушко Степан, Торонто, Онтаріо (додатково) ..	\$2,000.00
Семотюки Нюся і Ярослав, Торонто, Онтаріо	200.00
Гайові Марія і Федір, Веніс, Фльориди	100.00
Одарченко Петро, Такома Парк, Меріленд	100.00
Ревенко Федір, Гошен, Індіана	100.00
Томашевський Василь, Оттава, Онтаріо	100.00
Чумаки Раїса і Олег, Маямі Біч, Фльориди	100.00
Шевченко Євген, Торренсвілл, Австралія	100.00
Ваколенко А., Донкестер, Англія	70.00
Гурський Яків, Де Вітт, Нью Йорк	70.00
Д-р Кіт Павло, Едмонтон, Альберта	70.00
Чишкала Микола, Нью-Йорк, Н.Й.	70.00
Рибіцький А., Кейлор, Вікторія, Австралія	60.00
Бродгед Дарія, Гамільтон, Онтаріо	50.00
Доброноженко Людмила, Голівуд, Фльориди	50.00
Клімницький В., Феліксстов, Англія	50.00
Нацюки Софія і Василь, Кіченер, Онтаріо	50.00
Коць Маріян, Лексінгтон, Нью-Йорк	45.00
Шевченко Григорій, Клів'ю, Південна Австралія	45.00
Бабій Тетяна й Іван, Ді Вай, Австралія (з нагоди 64-ої річниці свого подружнього життя)	40.00
Гирич Василь, Монтреаль, Квебек	40.00
Пономаренко Василь, Клівленд, Огайо	40.00
Літвінова Евфросинія, Торонто, Онтаріо (замість квітів на могилу пок. свата Родака Симона)	35.00
Булавицькі Ніна і Олекса, Міннеаполіс, Міннесота	30.00
Ваксютенко Микола, Ростревор, Південна Австралія	30.00
Боднарчук П., Шіплі, Англія	30.00
Грицак Петро, Кранфорд, Нью-Джерсі	30.00
Матвієнко В., Ля Саль, Квебек	30.00
Маяровська Анна, Едмонтон, Альберта	30.00
о. Пишненко М., Сандбедс, Англія	30.00
Павленко Дмитро, Летсбрідж, Альберта	30.00
Пономаренко Іван, Клівленд, Огайо	30.00
Д-р Копач Олександра, Торонто, Онтаріо	25.00
Романенко Григорій, Торонто, Онтаріо (в пам'ять проф. Д.В. Кислиці)	25.00
Баєр Анна і Петро, Торонто, Онтаріо	20.00
Баран Марія, Торонто, Онтаріо	20.00
Верига Оксана і Василь, Торонто, Онтаріо	20.00
Громницька Євгенія, Міннеаполіс, Міннесота	20.00
Гурко Стефанія, Торонто, Онтаріо	20.00
Данковський І., Гамден, Конектікат	20.00
Довгоп'ят Іван, Лондон, Англія	20.00
Жаботинський Іван, Етобіко, Онтаріо	20.00
Зимовець Володимир і Марія, Ст. Леондард, Квебек	20.00
Кебало Марія, Торонто, Онтаріо	20.00
Кива Василь, Форт Лавдердейл, Фльориди	20.00
Марич Володимир, Едмонтон, Альберта	20.00
Переключі М., Торонто, Онтаріо	20.00
Пивоварчук Катерина, Монтреаль, Квебек	20.00
Попадинець Марія, Вестон, Онтаріо	20.00
Романик Дмитро, Давнс'ю, Онтаріо	20.00
Сеник-Коваль Надя, Вітінг, Нью-Джерсі	20.00
Скрипник Остап, Саскатун, Саскачеван	20.00
Сосновська Оксана, Торонто, Онтаріо	20.00
Стефанська Н., Сан Дієго, Каліфорнія	20.00
Ступак Степан, Дес Плейнс, Іллінойс	20.00
Тетяничко Василь і Лідія, Бріджпорт, Конектікат	20.00

Федоренко Аїда і Євген, Морріс Плейнс, Нью-Джерсі	20.00
Хлівняк Володимир, Ст. Кетрінс, Онтаріо	20.00
Д-р Чубатий В.М., Оттава, Онтаріо	20.00
Шарварковська Лідія, Оттава, Онтаріо	20.00
Байрачна Анна, Міссісага, Онтаріо	15.00
Білонок Віра, Трой, Мічиган	10.00
Вовкодав Катерина, Торонто, Онтаріо	10.00
Гармаш Надя, Сан Дієго, Каліфорнія	10.00
Дзвоник Евстахій, Вінніпег, Манітоба	10.00
Дубровська Марія, Сілвер Спрінг, Меріленд	10.00
Козоріз М., Тандер Бей, Онтаріо	10.00
Корнієнко Дмитро, Сомерсет, Нью-Джерсі	10.00
Котенко Володимир, Чікаго, Іллінойс	10.00
Лецишин Ярослав, Торонто, Онтаріо	10.00
Лобай Іванна, Торонто, Онтаріо	10.00
Малиновський Ф., Копенгаген, Данія	10.00
Мілько Іван, Айльмер, Онтаріо	10.00
Мухин Марія, Міссісага, Онтаріо	10.00
Слюсаренко А., Філадельфія, Пенсільванія	10.00
Смерчинська І., Торонто, Онтаріо	10.00
Стефанов П., Ворчестер, Массачусетс	10.00
Стукало Володимир, Гавкстон, Онтаріо	10.00
Сулківська Марія, Стерлінг Гайтс, Мічиган	10.00
Трегубчук Іван, Блюмінгдейл, Індіана	10.00
Федь Олександр, Торолд, Онтаріо	10.00
Хоменко Олена, Вінніпег, Манітоба	10.00
Базюк Володимир, Едмонтон, Альберта	10.00
По 5.00 дол.:	

Кучерявий Степан, Грімсбі;
Ліщина Касія, Блюмінгдейл;
Надрага Василь, Сілвер Спрінг;
Шумило Софія, Воррен; Чурма В., Лашін.

(продовження в наступному числі)

ПЕРЕДПЛАТИЛИ ЖУРНАЛ ДЛЯ ІНШИХ

Бродгед Дарія, Даниленко Іван (2); Глушко Степан, Надрага Василь, Пивоварчук Катерина, Хохітва Теодор (1).

Сердечно дякуємо всім жертводавцям за допомогу. Зокрема ж дякуємо давньому добродієві "Нових Днів" п. Степанові Глушкові, який своїм гойним новорічним дарунком 2,000.00 дол. допоміг погасити мунулорічну нестачу.

Редакція і Адміністрація

ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ В АНТАРКТИЦІ

Близько 400 мільйонів карбованців і 700 тисяч доларів коштуватиме проведення першої Української антарктичної експедиції.

Цей захід є головним пунктом угоди про співробітництво, яку було укладено в Києві між генеральною виконавчою дирекцією Українського союзу промисловців та підприємців і центром антарктичних досліджень Академії наук України.

За час подорожі буде підготовлено на льодовому континенті постійне місце для першої української станції в районі затоки Брюдз в індійському секторі Антарктиди -- це між станціями "Молодіжна" і "Мирний". Після розпаду Союзу РСР Україна, яка раніше брала активну участь в освоєнні Антарктиди, не має там своїх станцій. У той же час інтереси в цьому районі Україна має. Це і наукова діяльність, і проблеми, пов'язані насамперед з ловом риби. ■

POSTAGE PAID AT TORONTO

Publications Mail Registration
Number 1668

if not delivered please return to:

NOWI DNI
P.O. Box 400, STA ~D~
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

ВІДОМА ДЕНТИСТИЧНА КЛІНІКА
д-ра ЯРОСЛАВА ШУДРАКА

Дає якісну професійну обслугову.

DR. J. SHUDRAK
AND ASSOCIATES

1555 Bloor St. W.
(на захід від вул. Dundas)
TORONTO, ONTARIO
M6P 1A5

*Приймає за телефонним
домовленням і в нагалих
випадках!*

Тел. 532-3002

PALADIN INSURANCE LTD.

Tel: 239-7392

ПАВЛО КОЛОДІЙ

Insurance Broker

Забезпечуємо: дома, апартаменти, котеджі,
автомобілі, торгові підприємства, каліцтво,
життя! Також групова асекурація!

90 Advance Road
Etobicoke, Ontario
M8Z 2S6
Fax: 239-9508

Полагоджуємо
медично-шпитальне
забезпечення для осіб,
що приїжджають до
Канади на відвідини!

Fenchuk's

• ПОСИЛКИ НА УКРАЇНУ •

SENDING PARCELS FOR OVER 30 YEARS

Кораблем

*** \$1.40 /KG**
ВІД \$

**SPECIAL
PRICE**

* No minimum weight

Літаком

*** \$3.80 /KG**
ВІД \$

**SPECIAL
PRICE**

* No minimum weight

Head Office:

610 Queen Street West, Toronto, Ontario M6J 1E3
Tel: (416) 364-5036 Fax: (416) 364-3864

Bloor West Village:

2391 Bloor Street West, Toronto, Ontario M6S 1P6
Tel: (416) 766-6771

Hamilton:

293 Ottawa St. North, Hamilton, Ontario L8H 3Z8
Tel: (905) 549-2005

* Extra charge for delivery - \$8.00

07/93

**arka
shoes**

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

-- ROMIKA -- SALAMANDER -- LA VALLE
-- GALLUS -- ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

ATOMIC SERVICES:

- **ATOMIC FUEL LTD.** – 24-годинна вчасна
доставка і обслуговування **tel. (416) 233-8134**
- **"PRODAN" - C.I.T.E. (EXPORT - IMPORT)**

Головне бюро:

29 Jutland Rd., Etobicoke, ON M8Z 2G6

Надійна і швидка доставка харчів, пачок,
долярів, нових і вживаних авт в Україну.

ІГОР ПРОКІПЧУК tel. (416) 252-3399
Fax (416) 503-4033

Знижка для пенсіонерів.

POSTAGE PAID AT TORONTO

Publications Mail Registration

Number 1668

if not delivered please return to:

NOWI DNI
P.O. Box 400, STA -D-
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

**МІСТ
В УКРАЇНУ**

**MEEST
І ІНШІ РЕСПУБЛІКИ**

ПОНАД 200 ВИДІВ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

ТРАКТОРИ

техніка для фермерів

ПЕРЕСИЛКА ДОЛЯРІВ

ЕКСПРЕС ДОСТАВА

ЗА 24 ГОДИНИ

\$\$\$

ТОВАРИ ДЛЯ ДОМУ

холодильники,
пральні
машини,
електроніка...

НАЙПОПУЛЯРНІШІ ПРОДУКТОВІ ПАЧКИ

ПАЧКА 18

1. Мука	50.0 кг
2. Риж	25.0 кг
3. Гречана крупа	20.0 кг
4. Цукор	15.0 кг
5. Манна каша	10.0 кг
6. Олія	5.0 л.
7. Маргарин	2.0 кг
8. М'ясні вироби	5.0 кг

Ціна \$178 132.0 кг

ПАЧКА 17

1. Мука	25.0 кг
2. Цукор	25.0 кг
3. Гречана крупа	25.0 кг
4. Риж	25.0 кг
5. Олія	5.0 л.
6. Смалець	1.0 кг
7. М'ясні вироби	2.0 кг

Ціна \$169 109.0 кг

ПАЧКА 16

1. Мука	5.0 кг
2. Риж	5.0 кг
3. Цукор	5.0 кг
4. Гречана крупа	5.0 кг
5. Манна каша	5.0 кг
6. Вівсяна крупа	5.0 кг
7. Макарони	1.0 кг
8. Олія	2.0 л.
9. Смалець	1.0 кг
10. М'ясні консерви	0.6 кг

Ціна \$57 32.6 кг

**ВСІ ПРОДУКТИ ВИКЛЮЧНО
З КРАЇН ЗАХОДУ**

Окремі продукти можна
додавати до стандартних
пачок, або складати
свої пачки

**ЩОБ ЗРОБИТИ ЗАМОВЛЕННЯ
І ОТРИМАТИ КАТАЛОГ,
ЗВЕРТАЙТЕСЯ НА**

БЕЗКОШТОВНИЙ НОМЕР ТЕЛ.:

1-800-361-7345

АБО ПИШІТЬ НА АДРЕСУ:

Meest Oshawa Ltd.

34 Jackson Ave.

Oshawa, Ont. L1H 3C3

ТЕРМІН ДОСТАВИ:

в Україні: 1 - 4 тижнів
в Білорусії, Росії, Молдові:

3 - 6 тижнів

ЦІНА ДОСТАВИ:

по Україні: до 100кг - \$10

більше 100кг - \$15

по Білорусії: до 100кг - \$15

більше 100кг - \$20

по Росії: до 100кг - \$20

більше 100кг - \$25

ЗРАЗКИ ОКРЕМИХ ПРОДУКТІВ

1. Мука	5кг \$4.40
2. Риж	5кг \$7.35
3. Гречані крупи	5кг \$9.90
4. Манні крупи	2кг \$1.80
6. Вівсяна крупа	5кг \$7.45
7. Цукор (білий)	5кг \$6.40
10. Шинка з свинини	450г \$8.78
11. Шинка волова	450г \$7.85
12. Консерва з свинини	600г \$5.80
13. Консерва волова	600г \$5.90
17. Ковбаски	850г \$6.49

18. Саламі	1кг \$12.80
20. Смалець	1кг \$5.95
22. Спагетті	3кг \$7.77
28. Зелений горошок	800г \$2.70
32. Майонез	600г \$3.00
33. Мед натуральний	1кг \$5.34
34. Згущене молоко	800г \$3.92
35. Сухе молоко	1кг \$6.90
40. Сир твердий	300г \$3.54
44. Масло вершкове	500г \$3.18

45. Маргарин	500г \$2.40
46. Олія соняш.	1л. \$2.45
55. Гірчиця	250г \$0.95
56. Кетчуп	200г \$0.95
67. Цукерки - шоколадні	500г \$4.97
70. Шоколад з горіхами	200г \$2.96
77. Вафлі	200г \$2.43
81. Розчинна кава	100г \$5.99
83. Чай в пакетах	80пак. \$7.79
86. Сік яблучний	3л. \$4.99
100. Аспірин Баєр - нормальний	50таб. \$4.92
101. Тайленол - дорослий	30таб. \$6.75

НАШІ ПРЕДСТАВНИКИ Є В КОЖНІЙ ВАШІЙ МІСЦЕВОСТІ

Price \$3.00

Ціна 3.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLV

ЧЕРВЕНЬ – 1994 – JUNE

No. 531

POSTAGE PAID AT TORONTO
Publications Mail Registration
Number 1668
if not delivered please return to:

NOWI DNI
P.O. Box 400, STA -D-
TORONTO, ONT.
CANADA M6P 3J9

Гарантуємо найкращу і найшвидшу обслугову

ПОНАД 200 ВИДІВ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ

ПРОДУКТОВІ
ПАЧКИ

з каталогу

понад 100 видів
продуктів

MIST

OSHAWA:
34 Jackson Av.
Ont. L1H 3C3
tel.: 1-905-728-3750
fax: 1-905-728-3379

MEEST

TORONTO:
121 Kennedy Av.
Ont. M6S 2X8
tel.: 1-416-762-1633
fax: 1-416-762-9302

1-800-361-7345

ПИТАЙТЕ ЗА НАШИМ КАТАЛОГОМ

AIR PARCELS

1 - 4 тижні

SEA PARCELS

5 - 8 тижнів

ПЕРЕСИЛКА
ГРОШЕЙ

Доставка
в руки
адресатам

ЕКСПРЕС
24 години

Доставляємо в: Україну, Білорусію, Росію, Молдову.

ТРАКТОРИ

техніка для фермерів

АВТОМОБІЛІ

всіх моделей

ТОВАРИ ДЛЯ ДОМУ

холодильники,
пральні
машини,
електроніка...

- ✓ Лада Самара 2109
- ✓ КАМАЗ (вантажний автомобіль 8 тон)
- ✓ інші товари

За точнішими інформаціями звертайтеся
до наших представників у вашій місцевості,
або на тел.: 1-800-361-7345

ЛІТНЯ
ЗНИЖКА
ЦІН

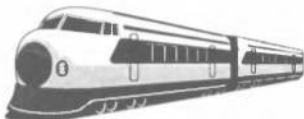
April 19, 1994

MIST
TRAVEL

121 Kennedy Avenue,
Toronto, Ontario, M6S 2X8,

Tel.: (416) 762-1633
Fax: (416) 762-9302

ТУРИСТИЧНІ ПОСЛУГИ В УКРАЇНУ І ВСІ КРАЇНИ СВІТУ

Полагоджуємо
Квитки на поїзди в Україні

Організовуємо
Групові поїздки - тури

Зустрічаємо в аеропорту
і завозимо в місто і село.

Екскурсії по екзотичних
місцях.

А також полагоджуємо готелі, приватні квартири, забезпечуємо візою в Україну і багато іншого.